

ERDÉLYI
PROTESTÁNS LAP.

AZ ERDÉLYI EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

— 1900. —

FELELŐS SZERKESZTŐ

MOLNÁR ALBERT,

TH. TANÁR.

III-IK ÉVFOLYAM.

K O L O Z S V Á R,

NYOMATOTT GOMBOS F. LYCEUM-KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

1900.

TARTALOM.

	Lapszám.		Lapszám.
Ady Sámuel		Gergely Lajos	
A marosi egyházmegyéből	442.	Modern bajok	159.
Dr. Bartók György		Lelkipásztori gondozás.....	200.
Megnyitó beszéd az erd. ev.ref. egyházker.		Gergely Sámuel	
Egyházi Értekezletének f. évi jún. 7-én		A nantesi edictum visszavonása	438. 448.
tartott ülésén.....	210.	Dr. Gidófalvy István	
Felhívás lelkésztársaimhoz	263.	A kolozsvári egyházközség képviseleti köz-	
Püspöki évi jelentés.....	409, 421, 429, 437.	gyűlését megnyitó beszéd	49.
Bartha Lajos		G. Diószeghy Mór	
Erdélyi protestáns nőegylet	25.	Feltámadás ünnepén	138.
Bartha Pál		Dr. Hegedüs Sándor	
A tanító ki szolgájának tekinti magát?		Székfoglaló beszéd Fogarason, 1900. jul.	
Istené-e ő, avagy az embereké?	447.	6-án, főgondnok választás alkalmából..	271.
Bacó Lajos		Beszéd Protestáns Irod. Társ. 1900. évi szept.	
Az udvarhelyi egyházmegyéből	466.	19-én tartott pozsonyi naggyűlésén....	334.
Br. Bánffy Dezső — Dr. Bartók György		Herepei Gergely	
Felírat a vallás és közokt. miniszterhez az		Az erkölcsi műveltségről	41.
„Erdélyi püspök“ czím kérdésében	67.	Horváth István	
Egyházkerületünk minden rendű tagjaihoz	177.	A kálvinista sovínismus	33., 112., 151.
Br. Bánffy Dezső		Ince Lajos	
Megnyitó beszéd az erdélyi ev. ref. egyház-		Névkönyv	392.
ker. Egyházi Értekezletének f. évi jún.		Ignác László	
7-én tartott ülésén	209.	Az orbai ref. egyházmegyéből..	442., 451., 458.
Br. Bánffy Dezső — Dr. Kádár János		Jancsó Sándor	
Az erdélyi ev. ref. egyházker. Igazg.-taná-		Könyvismertetés	171., 185.
csának előterjesztése a közgyűlésen s az		A vallásról és valláserkölcsi nevelésről ál-	
egyházker. közgyűlés felírata az »Erdélyi		talában.....	147., 255.
püspök“ cím ügyében.....	399.	Jáni Lajos	
Gr. Bánffy György		A kézdi egyházmegyéből	18.
Szobrot Bethlen Gábornak!	216, 221.	Juhász Sándor	
Benedek Károly		Emberek. (Vers.)	63.
Sürgős teendőink	57.	Dr. Kádár János	
Biró Sándor		Értesítés	375.
Ki volt Jézus	125, 135.	Kenessey Béla	
Tanévét bezáró imádság.....	247.	Ótestamentumi étlap	106., 114.
Bitay Béla		Husvét	131.
A lelkipásztortársak figyelmébe	36.	Pünköst	199.
Boc István		Értesítés a theol. fakultás 1900—1901. tan-	
Válasz a „Tüntetés a ref. papok ellen“ cí-		évre vonatkozólag	257.
mű tudósításra.....	88.	A keresztyén individualismus	327., 335.
Bodor Géza		Reformáció ünnepén	401, 410.
Egyházkerületi közgyűlés	404,	Értesítés.....	435.
418, 424, 433, 440.		Karácsony	455.
Előima Szini J. jubileumán	434.	Dr. Kecskeméthy István	
Bodor János		Március 15.....	104.
A keresztyénség kilenczszázados ünnepe	322.	Régi nóták.....	116.
Dr. Both István		Egy új reformáció küszöbén. (Könyvismere-	
Dr. Gyarmathi Sámuel zilahi ev. ref. coll.		tetés.).....	193.
első tanár és európai hírű nyelvtudós		Kelemen Lajos	
emlékezete	279, 287, 295, 303.	A marosközi ev. ref. esperesség régi mat-	
Bod Károly		rikulája	155. 163., 169., 184.
Szervezkedjünk, sorakozzunk!	369.	Kolozsvári József	
Bögös L. — Erős L. — Dicsőfi J.		Templomszentelés.....	443.
Felhívás a debreczeni, 1879—80-ik év vé-		Kiss Lajos	
gén feloszlott kollegiumi tűzoltó-társu-		Templomszentelés.....	457.
lat tagjaihoz	321.	Kovács Albert	
Dr. Cs. Pap József		A nő szerepe a vallásos életben, tekintettel egy-	
Dante és a biblia.....	2.	házunkra	27., 37., 43.
Csekme Ferenc		Kovács István	
Képek a paróchiáról	290.	Nyílt kérdés és kérelem a helyettes lelke-	
Egerházy Lajos		szek kongrnája tárgyában	456.
Alakítsunk egyházkerületünkben papi temet-		Kőváry Zoltán	
kezési egyletet	181.	Magyar Protestáns Nőegylet Bukarestben	467.
Fejes István		Lajos János	
Értesítés az énekügyben.....	224.	Az udvarhelyi egyházmegyéből.....	203., 355.
Fogarassi Albert		<i>l. z.</i>	
Garda József.....	311, 344, 352, 362, 370.	Az erdővidéki egyházmegye tavaszi köz-	
Bethlen ünnep Sárospatakon	463.	gyűlése	282.
Gáspár János		Lovass Aladár	
A küküllői egyházmegyéből	385.	Október 31-iki ima	426.

	Lapszám.
Molnár Albert	
Új évben.....	1.
Szerkesztői megjegyzés	88.
Értesítés és meghívó.....	132.
Kenessey Béláné koporsója fölött (A sirnál).	137.
Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Egyházi Értekezletének Alapszabályai, mint ter- vezet.....	149, 197.
Megjegyzés.....	200.
Megnyitó beszéd az erdélyi ev. ref. egyház- kerület Egyházi Értekezletének f. évi jun. 7-én tartott ülésén.....	211.
Egyházi életünk fejlesztésének eszközei...	222,
	231, 239.
Ágendánk megújításáról.....	361,
Egyháztársadalmi munka.....	416, 422, 430.
Válasz.....	461.
Nagy Károly	
Advent.....	11, 17, 26.
Kun Bertalan.....	178.
Egyházi értekezletünk.....	189.
Az egyházi értekezletre jövő tagok szives figyelmébe.....	204.
Keresztyén vallásán. (Könyvismertetés)	385, 490.
Mit tegyünk? (Mellékletül a 48-ik számhoz.)	
Nemes Ferenc	
A széki egyházmegyéből	381, 393, 406, 419, 425,
	433, 443, 451, 458, 467.
Németh Sándor	
A bűnös szenvedése. (Vers.)	139.
Novák Lajos	
Előfizetési felhívás	22.
Péchy Árpád	
„Salus populi suprema lex esto.“ (A nép java legyen a legfőbb törvény.).....	9.
Jelentés a brassói ev. ref. egyház 1899. évi állapotáról.....	313, 324, 331.
Péter Antal	
Ev. ref. papok hitelszövetkezete	107.
Ravasz Árpád	
Eszmény az iskolában.....	123, 133, 141.
Pünkösztben. (Vers.)	205.
Iskolni év elején.....	319.
A száz éves Vörösmarthy. (Vers.).....	444.
r s. Válasz a „Határozott felvilágosítást kérek“-re	193.
Dr. Sárkány Lajos	
Bárá Baldacsi Antal.....	263, 271.
Szadecky Béla	
Péter apostol élete és tanai. 5, 75, 96, 179, 190.	
Révész Imre munkái a patens korából....	431.
Szász János	
A távolból.....	144.
Szász Béla	
Ethnographia az egyház szolgálatában....	279.
Sámuel Aladár	
Levél a szerkesztőhöz.....	249.
Névkönyv.....	439.
Szabolcska Mihály	
Husvétkor. (Vers.).....	139.
Határozott felvilágosítást kérek.....	169.
Dr. Szabó Sándor	
Hol az igazság?	73.
Szabó Jenő	
A megváltó képe. (Vers.)	53.
Szini János	
Háláima....	434.
Staudner Mátyás	
Beh szeretnék... (Vers.).....	63.
Spektator	
A felekezeti béke útján.....	182.
Sylveszter Domokos	
Papavatási beszéd	413.
Takács Károly	
A kökösi ev. ref. templom újjáalakításá- nak története.....	215., 227.

	Lapszám.
Thamó Gyula	
A kis-barcsai ev. ref. egyház története 1885. szept. 1-től 1900. május 9-ig.	267, 275, 291, 299, 307.
Tisza Kálmán	
Megnyitó beszéd a dunántúli egyházker. márc. 20-án, Székes-Fehérvárt tartott közgyűlésén.....	111
Megnyitó beszéd a dunántúli ev. ref. egy- házkerület pápai gyűlésén.....	351.
Tótvölgyi Titus	
A római kath. egyház veszedelme	214.
Tóthfalusi József	
Vinet jelentősége a gyakorlati theológiában	346, 357, 365.
Tóth László	
A marosi egyházmegyéből	382.
Tóth Gyula	
A vívódó Luther. (Dialog.).....	394.
Dr. Török István	
Györgyfalvi és abafáji templomaink elfog- lalása.....	50, 58.
A zilahi ev. ref. collegium történetéhez ..	258.
Kérdés: hol van a pesten 1848-ban tartott konvent jegyzőkönyve?	283.
Tudósító	
A ref. theologia Enyeden.....	60.
Tudósítás a konventről.....	160.
Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Egyházi Értekezletének lefolyása.....	225.
A nagysajói egyházmegyéből	450.
Ujváry Mihály	
A nagyenyedi egyházmegyéből.....	373.
Az egyházi teherviselés személyes jellege	379.
Vajda Ferenc	
Autonomia és állami felügyelet.....	94, 103.
Könyvismertetés	127, 139, 235, 242.
Res catholicae.....	312, 320.
A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság közgyűlése.....	384.
Váró Ferenc	
Ref. gimnáziumaink rendeltetéséről....	83, 91.
A középiskolai vallásnevelés terve.....	464.
Versényi György	
A vallásos elem Arany János költésze- tében.....	52, 62, 77, 86, 97.
Erdős hegyek. (Vers.).....	292.
Áldjad én lelkem az Urat	459.
Veres Károly	
Az egyházmegyei tisztújításról	182.
Vén Mihály	
Megnyitó és esperesi beszámoló beszéd a sepsi ev. ref. egyházmegye f. évi ren- des közgyűlésén	372, 381, 393, 405, 418, 425.
Wlassics Gyula	
Rendelet az »Erdélyi püspök« cím ügyében	200.
Zayzon János	
Október 31.	389, 403, 412.
Zsigmond Károly	
Reflexiók	167, 178.
Rövid ösmertetés a Nagypénteki Református Társaságról.....	127.
Püspöki válaszok a Bethlenben, jul. 7-én foga- dott tisztelő küldöttségek előtt.....	265.
Tudósítás a dr. Hegedüs Sándor keresk. minis- ter, egyházközsegi főgondnok beiktató ünnepéről. <i>Egy jelen volt reformatus</i>	273, 282.
Könyvismertetés.....	314.
Főtiszt. dr. Bartók György püspök körútja a nagy sajói egyházmegyében.....	315, 323.
A szilágy-szolnoki egyházmegye rendes közgyű- lése. (<i>Referens</i>).....	339.
Egyházmegyei közgyűlés Székely-Udvarhelyen..	355.

Kettős ünnep Háromszéken X.	441.
A nagysajói egyházmegyéből. (<i>Tudósító</i>).	450.
—	
<i>Igazgató-tanácsunk üléséből</i> : 19, 27, 36, 61, 113, 124, 142, 192, 202, 234, 281, 288, 329, 337, 363, 370, 391, 432, 439, 449, 456.	
<i>Egyházi élet</i> : 144, 203, 323, 339, 355, 372, 381, 392, 405, 418.	
<i>Lapszemle</i> 87, 153, 250.	
<i>Iskola</i> 257, 266, 274, 284, 289, 296, 306, 314.	
<i>Irodalom</i> : 22, 28, 78, 89, 127, 139, 171, 193, 235, 242, 314, 385, 419, 427, 431, 452, 461, 468.	
<i>Különfélék</i> : 7, 13, 20, 29, 38, 46, 54, 63, 79, 89, 99, 107, 118, 128, 140, 144, 156, 164, 172, 186, 194, 205, 217, 228, 236, 243, 251, 259, 268, 276, 284, 292, 300, 308, 315, 325, 333, 339	

348, 358, 366, 375, 386, 395, 407, 419, 427, 435, 444, 452, 461, 468.
<i>Szerkesztői izenetek</i> : 14, 39, 48, 55, 82, 90, 101, 110, 130, 142, 148, 158, 175, 186, 237, 253, 261, 317, 360, 368, 377, 387, 408, 428, 454, 469.
<i>Kiadóhivatali izenetek</i> : 14, 22, 32, 39, 48, 55, 82, 90, 148, 158, 165, 175, 186, 469.
<i>Hivatalos rész</i> : 8, 15, 23, 32, 39, 48, 55, 72, 90, 101, 110, 121, 130, 142, 148, 158, 165, 175, 187, 196, 208, 219, 229, 238, 246, 254, 261, 269, 278, 286, 294, 302, 310, 317, 326, 334, 342, 350, 360, 368, 378, 387, 398, 420, 428, 436, 445, 454, 462, 469
<i>Hirdetések</i> : 142, 158, 176, 188, 196, 208, 220, 238, 254, 270, 286, 302, 310, 318, 334, 342, 350, 360, 368, 388, 462.

KIMUTATÁS

1.) az 1900. év folyamán az Erdélyi Protestáns Lapban megjelent általános érdekű igazgatótanácsi rendeletéről.

A Prot. Lap mely számában?	Igazgató-tanácsi szám	Lap s z á m	T á r g y
2.	5—1900.	15.	Szeretetházi járulékok kirovása.
7	530—1900.	55.	Egyházi épületek tűzbiztosítása.
11.	1005—1900.	101.	Tanítói fizetést pótló államssegélyek kiutalása iránti kérések hivatalos útjának megjelölése.
11.	1131—1900.	101.	Azon takarékpénztárak, hitelszövetkezetek s részvénytársaságok, melyeknél egyházi vagy iskolai pénzek vannak elhelyezve s illetve melyeknél papok vagy tanárok valamely hivatali állást viselnek, — vagyonmérlegének beküldése elrendeltetik.
11.	1133—1900.	101.	Hivatalos lapban megjelent körrendeletek szabályszerű nyilván tartásáról.
11.	1135—1900.	102.	A hivatalos beadványok fölterjesztésével a szabályszerű szolgálati út szigorú betartásáról.
12.	1134—1900.	110.	Személyzeti változásoknak főt. Püspök aához való bejelentéséről.
13.	1254—1900.	121.	Hazai ipar támogatásáról.
28.	2681—1900.	261.	Egyházkerületi közpénztárba beérkező nyugták szabályszerű kiállításáról.
17.	1487—1900.	158.	Elemi népiskolák szorgalom-idejének szabályozásáról.
18.	1598—1900.	165.	Elemi iskoláknál az 5. és 6-ik osztályok beállításáról.
35.	3173—1900.	318.	Államosított iskolák épületeinek tűzbiztosítása tárgyában.
42.	4386—1900.	378.	Esperesi egyházlátogatási jegyzőkönyvek jövőre a főt. püspöki hivatalhoz küldendőek.
50.	5365—1900.	454.	Az építési ügyek ellátása tárgyában.
	Püspöki szám		
2,	50—1900.	15.	Felhajthatlan domestikai illetek törléséről, megvizsgált számadásokról s a bevallási ívek fölterjesztéséről, a püspöki egyházakhoz.
2.	51—1900.	15.	Anyakönyvi utólagos bejegyzések vagy kiigazítások mikénti végrehajtásáról.
2.	52—1900.	16.	A hívek családi életében előforduló változásokról s a reformációi emlék-ünnep megtartásáról.
8.	158—1900.	72.	Az ünnepi követségekre (legacio) vonatkozó szabályrendelet megtartásáról.
8.	180—1900.	72.	A lelkeszi állásokra beadandó szabályzati kérések szabályszerű fölterjesztéséről.
8.	103—1900.	72.	Központi statiszt. hivatalhoz szükséges adatok betérjesztéséről.
20.	577—1900.	187.	Utólagos anyakönyvi bejegyzéseknél követendő eljárásról.

II.) Püspöki rendeletek.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre. . .
félésre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Újévben.

Világos rajz, söt fényes ecsetvonások, de — sötét alapon. Így nézne ki egyházkerületünk mult évi története, mint festmény. Egyházkerületünk már az év elején elvesztette nagy püspökét: *Szász Domokost*. Emlékét őrzik alkotásai, melyek örökre hirdetik, hogy e férfiú nagy céloknak élt s nagy célok érdekében nagy munkát végzett. A kidőlt fát immár befutotta örökzöld, benőtte virág

A megüresedett püspöki székbe 1899. ápr. 18-ik napján az egyházkerület bizalma *dr. Bartók Györgyöt* ültette, ki azóta nagy telhetséggel és buzgósággal szenteli magát hivatásának.

Mult évi szeptemberben nyílt meg Kolozsvártt Szeretetházunk, mint elhalálozott papjaink s tanáraink hátramaradt leánygyermekaink árvaháza s egyszersmind bármily rendű híveink Kolozsvártt tanuló leányainak internatusa.

A mult év végén küldetett meg egyházkerületünk illetékes papjai számára az 1899. évre esedékes állami kongrua első részlete. Nem célunk a mult évről történelmet írni, csak rámutattunk a fönnebb fölsorolt tényekre, melyek egyházkerületünk spiritualis, ethikai és materialis vonalán egy-egy epokhat jelentenek. Egyházkerületünk történetében a mult év kétségkívül emlékezetes esztendő marad.

A mi szűkebb körű, a mi egyéni életünk története is így szövődött fényből és árnyból a mult évben s így fog szövődni a jövőben is. Lesznek ez újévben is csalódásaink, keserű tapasztalataink, lesznek könyeink. Lesznek. De lesznek az új évben is magasabb célok, melyek minket bevilágítanak és áthevitének, lesz az új évben is a hü verejtéknek termő ereje. Lesz, lesz szívényben béke, csöndes öröm s az újévben is megnyílnak ajkaink hálaadásra. Ennélfogva vidáman léptük át az újév küszöbét. Egy bájos francia stropa szerint a madár rá száll az ágra, az ingó, hajló, törékeny ágra s e törékeny ágon is vidáman csattog, mert érzi, hogy — szárnyai vannak. Nekünk pedig van — hitünk.

A mai emberiség élete izzó, olvadt állapotban forrong. Vajjon minő formába fog öntetni? Nem tagadható, hogy egykor élettéljes eszmék ma már kiélve,

egykor hasznavehető intézmények ma már elnyüve vannak. Az emheriség új életformákat keres ma. Az emberiség áldott sorsa, hogy Istennek népévé nevelődjék. Az emberiség feladata, rendeltetése: istenországa. Az út ez ország felé, igaz, nem vertikális, de spirális vonalban vezet. Egy hasonlíthatlan epikai menet ez, telve gazdag episodokkal, tragikai részletekkel, drámai fordulatokkal, de a végkifejlés öröktől fogva s változhatlanul meg van állapítva s nem más, mint: *az Isten lesz minden mindenkben*. (I. Kor. 15, 28.) Isten e világtervnek megvalósításában positiv és legmegbízhatóbb munkatársul a protestáns egyházakat hívta el. A protestáns egyházakat, mint a keresztyénség legigazabb formáit. A mai socialismus az emberiség boldogításának csak materialistikus oldalára helyez súlyt. Boldogulást akar, de javulás nélkül Esménye egy Eldorado, nem pedig istenországa. Az emberhez méltó életsorsot kívülről várja, nem pedig belőlről s kezében tűzcsóva van, nem pedig szövétnek. A társadalmi viszonyok javítása az istenországa felé haladásnak kétségkívül éppen útjába esik s Jézusunk szavaiban: »legyetek tökéletesek«, az életviszonyok sanalasa is bennfoglaltatik. A socialis problemák megoldására is nem a mai socialismus, de a protestánsismus van hivatva, mely boldogulást akar, de javulással; politikai, sőt socialis szabadságot, de erkölcsi szabadsággal, világi függetlenséget, de Istentől való függéssel.

Már javítással összekötőit boldogítást ígérnek azok a törekvések, melyek mint egy két évtized óta az »ethikai kulturát« tüzték ki céljokul s Amerikából kiindulva Anglián át Németországban is gyökeret vertek. Ez irányzat vallásközösség helyett ethikai közösséget akar s minden socialis és kulturalis javulást és haladást csakis ethikai motivumokra vezet vissza. Ez »ethikai társaságok« kétségkívül előkelők és érdekesek, azonban megjósólhatjuk, hogy meddők maradnak, mert ez ethikai törekvések a vallással elvileg szakítanak. Pedig a hitnek van ígérve világot meggyőző hatalom. Mert a vallásban van az erkölcsnek is igazi motívuma és ereje. Nem igaz vallásosság kétségkívül erkölcsstelenségre vezet, de az igaz vallásosság adja a legmagasabb erkölcsi erőt s az igaz vallásosság tüzi ki a legmagasabb erkölcsi célt. A ki erkölcsöt akar

annak akarnia kell a vallásosságot. A történelem is bizonyosság, hogy az igaz vallás hősei voltak egyszersmind a tiszta erkölcs hősei is.

Az emberiség abban az ő felséges rendeltetésében, hogy Istennek népévé nevelődjék, az ultramontan katholicismusra számíthat legkevésbé. Az ultramontan katholicismus világvallási igénynyel lép föl, holott csak világpolitika. Az ultramontan katholicismus úgy árulja magát, mint kizárólagos keresztyénséget, holott ez az ultramontan katholicismus tulajdonképpen nem is keresztyénség. Az ultramontanismusnak vallása csak politika, moralja csak Kasuistika, valláserkölcsei élete csak egyházi szertartás, istentisztelete csak vallásbűvészet, jótékonyága is csak finomabb önzés. Az ő evangéliuma nem istenországáról való evangélium, de csak a katolikus egyházzal való evangélium. Ideáljai nagyon is végesek s már illusiokat is csak szűkebb körben tud kelteni. A hamisításokat onnan ismerhetni meg, hogy nem elégítik ki a várakozást, melyet szándékosan keltettek. És az ultramontan katholicismus nem tudja megtartani az ő leghivebb népeit sem a vallásnak, sem az erkölcsnek, még csak a fizikai existenciának sem. Tekintélyét éppen otthonaiban veszíti mind jobban el s protestáns körökben, hol kevésbé ismeretes, keres kalandorszerencsét. Ugy véljük, hogy dacára a sok esztendőkre eltett javaknak, s ezek révén a merész halászatnak és vadorzásnak s dacára azon szízdalmaknak, melyekkel az ultramontan sajtó a kálvinista szellemet elhalmozza, a jövő század látni fogja az ultramontanismus alkonyát, vagy találóbb s az üzletvilágból vett kifejezéssel élve: csödjét.

Nem folytatjuk tovább, csak röviden ismételni akarjuk, hogy az a vallásforma, sőt mondhatjuk: az az életforma, melyre az Isten népévé nevelődő emberiségnek szüksége van, a protestantizmus. A protestantizmus Krisztus evangéliumának letéteményese. A protestantizmus ápolja a személyes hitet s vezet így Krisztussal s Istennel életközösségre s teszi istenországához való viszonyunkat a világhoz való viszonyunk zsinorjává. A protestantizmus adja a valódi életeszmenyt, mely által a földi világ is szent hely lesz. Az egyéniség elvével visszaélhet az önzés, valamiképpen visszaél az egységes emberiség eszméjével az ultramontanizmus és a socializmus, a valódi protestantizmusban rejlő valláserkölcsei azonban az egyéniség eszméjének s az egyetemes és egységes emberiség eszméjének összhangzatos kölcsönhatására építi föl az emberiség világrendjét. Igen a jövő a protestantizmusé. Az újkorban a protestantizmus van elhiva Isten munkatársának. A protestantizmusnak tétettek az isteni ígéretek. Mi reformatusok és éppen reformatus lelkészek merítsünk erőt a nagy elhivatásból, melyre minket Isten kiválasztott. Azonban ne feledjük, hogy a nekünk adott isteni ígélet, valamint Istennek minden kegyelme föltételes. A föltétel: a mi erkölcsi törekvésünk. Maga a reformatus hit: reformatus akarat is melyből reformatus munkának kell folynia. És miként állunk e tekintetben? E kérdésre hagyjuk máskorra a feleletet. Ime, itt egy új esztendő. Új esztendő. Az új nem csak egyszerűen valami újat jelent, de jelent valami magasabbat, mint volt a régi. A régi: a testi; az új: a lelki. Így kívánunk olvasóinknak boldog új esztendőt.

Szerkesztő.

Dante és a biblia.

— Irta Dr Cs. Pap József.

(Felolvastatott a theol. fakultás dísztermében tartott prot. stáns estén.)

A bús Ravennában, hol az isteni költő hamvai, annyi hányattatás után nyugalmat találtak, — a camaldolei aszkéta szerzetesek volt klastromát is bizonyosan felkeresi minden útas, a ki Dante sírjához elzarándokol.

Az ódon klastromban elhelyezett városi könyvtár ritka unikumokkal büszkélkedik. A százezer körül járó kötet közt ott van például Stuart Mária imádságos könyve s innen-onnan nyolcz százra rug a legértékesebb kötetek és régi diplomáciai oklevelek száma. Engem azonban nem a X. századbéli Aristophanes kézirat, sem Cícero levelei nem érdekeltek, hanem inkább az az urna, melyben a Dante csontjait rejtett üres fa-koporsó áll. Arról hamarosan meggyőződtem, hogy az isteni színjátéknak az a kézírásos példánya, melyet a költő fiának, Péternek tulajdonítanak, nem állja ki a bírálatot.

Már búcsut is akartam venni szives kalauzaimtól, a mikor Silvio *Bernicoli* könyvtárnok úr egy ósdi könyvre hívta fel a figyelmemet. Ez a kódex állítólag a nagy költő tulajdona volt.

Nagyon érthető tehát, hogy alaposan szemügyre akartam venni ezt az ereklyét. Hiszen épen azzal a határozott czéllal utaztam ki a mult nyáron Olaszország áldott szép földére, hogy fölkeresek lehetőleg mindent, a mi Firenze száműzött gyermekére emlékeztet.

A tiszteletreméltó vénség nyomai valóban meglátszottak a könyvön. A nekibarnult pergamen lapokat erősen megviselte az idő. Ki tudja, mennyi viszontagságon eshetett át. A czimlapnak csak az egyik fele ép, a másik felét levágták vagy elégették. A vágás szélén öreg kalamussal írva ezt a négy betűt lehet leolvasni: *Dant*. Pont nem látszik utána; a sérülés éppen itt kezdődik mindjárt a *t* betű után.

Bernicoli úr maga sem hiszi ugyan, hogy igaza lenne a hagyománynak, mely azt tartja, hogy ez az öreg latin biblia valaha Dantéé volt volna, de azért elmondta a mit róla tudott.

Kinyitottam a könyvet. Olyan dohos szag áradt ki belőle, a minő Galla Placidia templomából, a »San Giovanni evangelista« másfélezer esztendő s hajlékából áradt ki felém, azelőtt alig egy órával. Sűrű apró betűk szántották tele a márgókat. A széljegyzetek között Dante kezeírására szerettem volna rábukkanni, de hiszen azokat a drága vonásokat hiában kerestem ér. Egy árva tollvonást sem ismerünk eddig az ő saját kezétől.

Kié lehetett egykor ez a kódex? Hány istenes ember, jámbor barát vagy tán istentagadó forgathatta?

A sok ákom-bákom, az aláhuzott sorok mind azt bizonyították, hogy sokat olvassattak benne. Itt-ott egész kéreg támadt a forgató hüvelyk-ujjak nyomán, mintha belekövesedett volna a pergamentbe. Nem lehetetlen még az sem, hogy valamelyik gazdája, valamelyik bibliográfus elásta vagy egyszer a földbe is, hogy ne akadjanak rá az inquisitorok.

Elismerem, hogy a szájhagyomány mellett nem hozhatni fel elfogadható bizonyítékokat, de én akkor szinte

hajlandó voltam elhinni, hogy az a vén Kódex csakugyan Dantéé volt valaha. Ő nála többet nem forgathatta ember a bibliát. Pláne az akkori hivatalos papok nem, a kikről költőnk mindent mond, csak jót nem.

Igen, a megváltás hősköteményének, a túlvilág megrendítő drámájának egész szelleme abból tanuszkodik, hogy *lehetett* az övé, azé a Dantéé, a ki megváltásig buvárkodott a könyvekben; a ki a saját szavai szerint annyit éhezett, fázott és virrasztott, hogy egy pár évre belesoványodott, mikor azt a szent költeményt írta, melyre „ég és föld rátette kezét“

Az igazság után égő szomját, a tudományok iránti lelkesedését még hibáztatja is, mert attól félt, hogy elszakasztja a gyermekies boldogító hittől. A hit iránt elkövetett hűtlenséggel nem egyszer vádolja magát.

De ez az önvád végeredményében, tulságosan szigorú. Megemésztette bár a scholasztikusok atyamesterének, Aquinoi Tamásnak minden §§-át; ismert bár minden mystikus író; begyűrte bár agyába a középkor összes tudását: de az igaz hittől nem tántorodott el soha. Nem tántorodott el attól az érdemetlenül reá zuhant csapások végtelen láncolata alatt sem. Megmentette őt a hitnek a... biblia.

Mikor a kedvese, Beatrice meghalt, megint keresett szeretőt, de nem földi lényt, hanem égi eredetűt: a bölcsészetet. Azt mondja erről a szép hölgyről is, hogy ez nagyon sokszor nem volt nyájas hozzá, kemény volt a szíve gyakran és részvét nélküli. De nem is jutalmat kért ő attól a hölgytől, ugymond, — hanem az igazság tiszta szeretetét.

S azt is találta nála. Ugyde nem az egyház nagy doktora, nem a dominikánus fráter, nem a „hallgatag sicutus ökör“ doktoraiban lelte fel azt az igazságot, hanem a bibliában.

Bámulatossá jártassága volt mind a két szövetség könyveiben.

Joggal vésték a sírjára azt az epitáfiumot, a mit Giovanni del Virgilio fogalmazott s a mely így kezdődik:

»Theologus Dantes, nullius dognatis experts«.

(Itt nyugszik Dante, az a theologus, a ki minden dogmában járatos vala.)

Mind e mai napig ő a legfőbb hittudós a legnagyobb költők között s egyszersmind az első költő a theologusok között. Ez a sirfelirat megillette őt.

Az Isteni színjáték alapeszméje egészen theologiai jellegű. Ezen alapeszme szerint a mi egész földi létünk, az emberi tudásnak és alkotásnak minden területén, csak annak a fénynek kisugárzása, mely az örök igazság és szeretet Istenétől ered. A fennkölt teremtmények annak az örök erőnek a nyomait látják itt mindenütt. Azért születünk, hogy föl az égbe szálljunk. »Per volar su nata A földi lét célja közeledni amaz örök erő felé. Ott fenn döntenek majd, ott hull le a fátyol a lét legmélyesebb titkáról; ott az életnek sulypontja; csakis ott van igazi élet és nem a mi göröngyeink hátán. A testünk csupán arra jó, hogy a földi létben lekötött szellemi erőnek legyen hol kifejlődniök. Mi csak férgek vagyunk és arra teremtve, hogy angyali pillangókká változzunk át. Azok a pillangók aztán porhüvely nélkül szállhatnak fel a boldogság hazájába. Mert gyenge lábakon járunk, a míg itt lenn

ezeket a rögöket tapossuk. Az igaz ösvényről könnyen lesodor bennünket a legkisebb szélfuvalom. Lelkünk csak füstöl ezen a földön, de a mennyekben világít. Itt lenn tévedés és tudatlanság sűrű ködöt von rá. A hit vezetése nélkül nem juthatunk el soha rendeltetésünkhöz. Kevés ahhoz az ész egyedül. A lélek békessége, szabadsága és a szellem egészsége nem terem meg a siralom völgyében, magára hagyatva. A bölcsészet elvezethet a földi szerencséhez, de a földöntuli boldogsághoz az emberi ész túlhaladó, isteni ki nyilatkoztatás útján a három theologiai erény vezet. A hit, remény és szeretet.

De itt a bökkenő. Bűnös szenvedélyek tesznek rabjaikká bennünket.

Azok megzavarják lelkünk egyensúlyát, börtönbe zárják eszünket és hamis szinben tüntetnek fel mindent előttünk. Az erénynek és megismerésnek ezek a szenvedélyeink halálos ellenségei. A nekiiramodott paripa leveti a lovast, ha ez féken nem tartja a mént, mint a hogy az ész teszi azt érzéki vágyainkkal.

Eltévednénk menthetetlenül abban a »sötét erdőben«, ha elhagyna bennünket Istennek kegyelme. Előbb tisztába kell jönnünk bűneink mivoltával, őszinte bűnbánatban meg kell tisztulnunk s akkor aztán ha már bejártuk a pokol borzalmaait s a megtisztulás hegyét: elérkezünk a túlvilág harmadik birodalmába, a hol színről-szinre láthatjuk az örök igazságokat. Eszünk, meg a hitünk kalauzól el oda, hol az Alfa és Omega, az Első Egyenlőség trónol. De akarat, szilárd akarat kell hozzá. Ezzel rendelkezünk mi, azt nem lehet kiírtani, csak abban az esetben, ha maga az akarat is beleegyezik abba, hogy kiirtsák.

„Csak jó reménnyel légy fiam!

„Csak egyenest tarts én velem!”

A hol pedig annyira elvesztette már erejét az akarat, hová a lélek nem tud szárnyat öltetni és fölfelé repülni: ott jelenik meg a kegyelem, ez a láthatatlan magasabb erő. Holtunkig elkísér a remény és halálóságyunkon is kivirít a megbánás virága. Itt e földön elismerést ne kívülről várjunk. A földi hírnév olyan csupán, mint a szél: nem állandóan egyugyanazán irányból fú s más-más a neve, a szerint, hogy mely irányból fú. Lelkiismeretünkben keressük az elismerést. Ha ez megvan, akkor »Hallgass és hagyd az éveket forogni!«

Ha az isteni költemény eszméjét ilyenformán értelmezzük, könnyen tisztába jöhetünk aztán azzal a kérdéssel, hogy vajjon honnan merítette hát Dánte az anyagot ahhoz a remekműhöz, melybe a keresztyén teologia fő pontjai, egy egész hosszú kornak elsőrendű kérdései, kultusza, dogmái, minden tudása és teljes hitélete befértek.

Nagy út az, Lucifertől Isten trónjáig, s ő megjárta ezt az utat, ő, a ki politikai és vallásos missiót teljesített; ő, a ki a gyermekek és fiatal asszonyok zengzetes nyelvén többet ki tudott fejezni, mint az úgynevezett »sacra lingua«, melyről hébe-korba ma is kerin genek aféle hírek, hogy az imádság egyenesebb úton ér el rajta a hetedig éig, mint édesanyai nyelvünkön.

Honnan gyülemlett össze az a tömörkedő anyag, egy olyan ritka alkotáshoz, a mely előtt önkénytelenül tétlet-fejet hajtottak a kevély Vatikán urai is; máskor

pedig már meg is gyújtották a máglyát, hogy elégecsék ne csak a könyvet, mely a pápai hármass korona hatalmi körét szűkkebbre szoritotta, de kiemelték a lángok martalékául annak az »eretnek«-nek a csontjait is, a kiből sokan a *reformáció előfutárát* sejdítették. Mert akadt ember, még arra is, a ki azt akarja rábizonyítani az „Isteni színjáték“-ra, hogy hallatlan szitkokkal van tele és megérdemelte volna, hogy »az Úr kutyái« (a hogy magukat a dominikánusok nevezik) szétmarczangolják.

Nem felejttem el soha, míg élek, a mit akkor éreztem, midőn először léptem be a firenzei székesegyházba.

A bejáratától jobbra állt VIII. Bonifác pápa szobra. Beereszt a templomba mindenkit, igazhitűt, eretneket egyaránt. Tőle néhány lépésnyire Dante képe néz vele farkas-szemet. Gondolták volna-e valaha az életben, hogy egyszer egy fedél alá kerülnek össze? Ott, az Isten házában olyan szépen megfér most együtt a két halálos ellenség. Az a pápa, a kinek köszönhetette a költő, hogy — a saját szája vallomása szerint, — földönfutó bujdosóvá lett s koldusbotra jutott. Az a pápa, kinek ezt a bűnét (meg még sok egyebet) nem bírta megbocsátani soha s a kit elkeseredetten ostoroz, elkeseredve a Pokol XIX. énekétől egészen a Paradicsom XXX. énekéig, szüneteket tartva, de annál izzóbb haraggal.

Mikor a római Sixtini kápolnában azt a két képet bámultam, a melyet Rafael festett Dantéről, — eszembe sem jutott, hogy annak a kömüvesnek a nevét megtudakoljam, a ki azt a falat építette, a melyre ráfestette a lángeszű pictor Dante arczmását. Annak a köfejtőnek a nevét sem kutattam, a ki a firenzei Santa Croce-templom előtt álló hatalmas Dante-szobor márványát kiemelte a földből: de azok után a források után már érdeklődnünk kell, a melyekből a költő merített.

Kész raktárként álltak előtte az emberiség történelme, mythológiája az egyházi atyák írásai, Arisztoteles, Platon, Vergilius, Boethius, Horatius, a theologusok; de legfőképen a természet nyitott könyve, saját szívének gazdag érzései és a mit különösen ki kell emelnünk: a biblia.

Bajos lenne mind felsorolni a bibliából vett alakokat és idézeteket, annyi azoknak a száma. Tehát itt csak egynehány *szó szerinti* idézetre szorítkozunk s a nála is szereplő kiválóbb bibliai alakokat említjük fel.

Ézsaiás próféta XXXVIII. részének 10. versére emlékeztet a D. C. legelső sora is: „Az én életem idejének megrövidítésekor a koporsó kapujára kell mennem.“

A Pokol X. énekének 25. sorában ezt mondja Farinata degli Uberti a költőnek:

»Ha jól irányzom hangod- és szavadból,
Te ama nemes honnak vagy szülőtte.«

Máté evangelista pedig így szól a XXVI. rész 73. sorában: „Bizony te is ő közülök való vagy: mert a te szód is megjelent tégedet!“

A Pokol XXX. énekének 58. sorával szemben:

»Oh ti, kik itten mentve minden vádtól,
— Bár nem tudom hogy — e gyszahonban jártok.

Jeremiás Siralmai I. rész 12. sorában ez áll: „Kik átalmentek az úton, tekintsétek meg és lássátok, ha vagyon-e olyan bánat, mint az én bánatom.“

A Purgatorium XII. 28. versében:

»Látám túloldalán, az ég nyilától
A földre vert Briareust, kétszerte
Sulyosbat nyomva a halál fagyától.«

Ennek a helynek megfelel *Lukács* evangélioma X. részének 18. verse: »Látom vala a Sátánt, mint a villámlást lehullani az égből.«

A Paradicsom I. 34. »Kicsiny szikrából nagy tűz lesz gyakorta.« Ezzel a helylyel hasonlitsuk össze *Jakab* apostol közönséges levele III. 5. versét: „Iné egy kicsiny tűz, mely nagy erdőt megéget.“

A Paradicsom III. 31. sorában említett »igaz világoosság« János evangéliuma I. rész 9. verséhez hasonlóan, Istennek jelzésére szolgál „Ez vala amaz igaz Világoosság, mely megvilágosít minden e világra született embert.“

A víg barát ezt mondja a Pokol XXIII. 142. sorában

»Az ördög olyan fajta,
Már Bolognában hallám — több bűnén kívül,
Hogy nagy hazug s a hazugságnak atyja.«

János evangyélialista evangyéliumának VIII. részében a 44. sor meg így hangzik: »Ti az ördög atyától valóok vagytok mert nincsen ő benne igazság. Valamennyiszer hazugságot szól, az ő magáéból szól mert hazug ő és hazugságnak atyja.«

Magát a bibliát többször említi ily nevekkal: »Írás, Írások, Szent Írás, Isteni Írás.« Az ó- és Ujszövetséget a Paradicsom XXIV. énekének 93. sorában az Ó- és Uj Testamentom »pergamenjeinek« hívja. A Parad. XXV. 88. »Ó- és Uj írások« a biblia czíme.

Bolondoknak nevezi azokat, a kik félremagyarázták, vagy megcsonkították a biblia szavait.

„Így tett Sabell, így Arius s az a sok Bolond, kik az Írásnak csúfja végett Elfintoritják természetes arcok.“ (Par XIII. 127)

A Par. XXIX. 88. azt mondja a költő, hogy az eltévelyedés nem okoz az égből akkora megujtözést, mint az, ha a Szent Írást a papok sutba dobják, vagy félrecsavarják az értelmét.

A Par. XXIV. énekének 91. sorával kezdődőleg, nyíltan bevallja a költő, hogy ő a szent Írásnak minden szavát olyan érvelésnek tartja, a mely biztosan kalauzol és a mellyel szemben kárba vesz minden egyéb okoskodás; még pedig azért, mert a szent írás pergamenjeire a Szent Lélek bő záporosője hullt alá.

Az evangyéliomról emlékezve a Par. IX, 130. sorában sajnálkozik a juhok és bárányok felett, a melyeket a farkasok, (t. i. pápák és főpapok) megvesztegetnek s a helyett, hogy a pápák és baborosok a bibliát olvasgatnák s az üdvözítővel és Gábor angyal kijelentésével törődnének, csak a dekretálékat forgatják, meg a kánonjogot.

A Par. XXIX. 94. versében szemökre hányja a papoknak, hogy mindenik a maga saját eszméit hirdeti s az evangyélium olyankor hallgat.

A Jelenések könyvéből több képet átvett az Egyház diadalszekerének jelenetébe. Tudvalevőleg ott fel-

lép a négy evangyélita is »négy állat« alakjában, zöld lombbal koszoruzottan. Máté fellépte az ember, Lukácsé az ökör, Jánosé a sas, Márké az oroszlán.

Míthogy — a mint említettük, — majdnem valamennyi bibliai alak föllép a Div. Commediában, csak a főbbeket említjük meg s nehogy nagyon hosszadalmasak legyünk, nem soroljuk fel a helyeket, a hol előfordulnak.

Több ízben megjelenik Ádám, Éva, Kain és Abel, Noé, Ábrhám, Izsák, Sára és Rebeka, Ézsáu és Jákob, Leo és Rákhel, Mózes, József, Gedeon, Jefte, Sámuel, Rút asszony, Saul, Dávid, Mikol Saulnak leánya, Dávidnak felesége, Absolon, Illés, Elizeus, Tóbiás, Judith és Holofernes, Dániel és Nabukodoaszor, Eszter, a próféták.

Az újszövetségből: Keresztelő Szent János; Péter, Pál, Jakab, Lukács, János, Máté, Judás, Pilátus, Simon mágus, Szt. István a megkövezett.

Számos célzás fordul elő benne az új-szövetségben tárgyalt eseményekre s a Megváltónak szavaiból többször idéz, de azoknak a felsorolásától most fölmentve érezzük magunkat.

Elégé láthatjuk az eddigiekből is, hogy mily rengeteg anyagot dolgozott fel, csak ebből az egy forrásból is.

Ennyi idegen elemből mégis szerves egység lőn. A különböző források vize összefolyt a nagy folyam vizében. A tova hömpölygő hullámok színén azonban föl lehet ismerni az egyik forrás tükrének a szín-játékát. Ezt az alapszint árnyékolja gyöngén a többi partak színe. A biblia adja meg ezt az alapszint. Ennek a forrásnak az irányát tarja meg a nagy folyam s lett arra is gondja, hogy a mély meder ki ne szikkadjon. A biblia szelleme nélkül nagyon érezhető fogyatkozást látna a Divina Commedia kenetteljességben, áhitatra serkentő erőben. E szellem hiányában ma egy rengeteg enciklopédiával lenne dolgunk; egy magános ember kalandos élettörténetén, tarka-barka élményein kívül egyebet alig venne észre benne az olvasók többsége. Egy nyugtalan, harcias lélek vergődését látnák; legföljebb egy nagy ember alakja emelkednék ki a száraz krónikának nézett keretből, egy nagy emberé, a ki midőn erényeivel imponál, gyarlóságai előtt sem hunyhatnánk szemet. Fejtegetéseink közben alig tudunk ellenállni a kisértésnek, hogy kiterjeszkedjünk egyttal arra is, hogy éppen a szentírás szilárd alapjára állva, micsoda óriási munkát fejtett ki a hallatlan visszaélésektől tetőtől-talpig korrumpált egyház életének megtisztítása, reformálása körül. Mert meg vagyunk arról győződve, hogy ebbeli tevékenységére nem az öröklött temperamentum, nem a nyugtalan főkben bogarászó ellenzékieskedés, hanem a bibliából vérebe szívott, objectiv igazságszeretet sarkallta.

Jól tudjuk azt mindnyájan, hogy a biblia milyen alkotásokra aspirálta a képzőművészeteket. Hogyne táplálkozott volna hát belőle a Divina Commedia? *Tudomány* és *költészet* hogyan olvadhatott volna olyan mennyei összhangba, a bibliából kisugárzó *hit* hozzájárulása nélkül?

Pál apostol is felragadtatott a paradicsomba, de ő ott »kimondhatatlan beszédek hallott, melyeket ember meg nem mondhat. „Ezt írja Pál apostol maga a

korinthusheliekhez írt második levele XII. részének 4. versében.

Dante a túlvilágnak mind a három országát bejárta, és részletesen be is számolt a láttatokról.

Nagyot változtak az idők. Az apostol azzal is hatott, a mit elhallgatott; de Dánténak beszélnie kellett, mert akkortájt hit dolgában a Tertullian jelszava járta. »Credo quia absurdum.« (Azért hiszem, mert képtelenség).

És ugyan ki mondhatja meg, hogy Pál apostol és Dante költő közös céljához az egyiknek hallgatása és a másiknak kimerítő elbeszélése daczára — hány lépéssel vagyunk közelebb ma, mint Pál és Dante korában? Pedig mi is volt a céljok mind a kettőjüknek? Az e földön élőket kivezetni a nyomorúság állapotából. s felkisérti oda, a hol igaz boldogság lakozik Borús ábrázattal, mélyen elmerülve halad egy görnyedező alak Verona csendes utcáin, — így szól a rege. Egyszer két fiatal leányka előtt viszi el az útja. Az egyik felismeri a bújdosó költőt s elmondja a másiknak, hogy ez az ember, a ki még a poklot is bejárta. Sötét arcán ugy-e meg is látszik.

De nem én folytatom tovább. Sokkal szebben elmondja ezt, az a vers, (Geibeltől), melyet *Versényi György* barátom szivességéből most felolvasok magyar fordításban :

Bolyg utcáin Veronának,
A nagy Dante egymagába,
Ama firenzei költő,
A kit száműzött hazája.

*

Meglátja őt egy leányka,
(Haladtában észrevette),
S imígyen szólt kis házához,
Üldögélvén ott mellette

»Íme lásd, ez ama Dante,
A poklokra ki leszálla!
Minő harag, nehéz bánat
Borult sötét homlokára!

Ott a kínok hazájában
Bizonyára olyat látván.
Nem törhet át a mosolygás
Soha többé borongásán.

*

Hallja Dante, visszafordul
S hallgatását így töré meg:
»Hogy a mosolyt elfelejtsed,
Oda szállni nincs szükséged.

A sebeket, kint, gyötrelmet.
Mikről szó van énekemben,
Azokat már itt a földön,
Firenzében mind fölleltem «

Péter apostol élete és tanai

az evangéliumok, Péter két levele és az Apostolok Cselekedeteiben közölt beszédei alapján.

B) Péter apostol tanai.

1. Péter apostol tanairól általában és azoknak forrása.

Midőn az apostolnak tanairól van szó, nem a mai értelemben vett, dogmatikusan körvonalozott tanokat kell értenünk. Az apostolok dogmákat alkotni

nem értek rá; de nem is lehetett céljuk. Ők sokkal természetesebb úton s közvetlenebbül végezték apostoli munkájukat. Annak a benső hitnek volt az ő tanításuk természetes megnyilatkozása, a közvetlen tapasztalat által élt bennök s a mely lelkeket a Messiás személye iránt áthatotta. Ez a közvetlenül szerzett hit pedig dogmatikai meghatározást nem kíván. A dogma alkotás, már csak a reflectáló észnek lehet feladata és kívánsága, mert a közvetlen tapasztalás alapján nyert erős hit nem folyamodik az ész igazolására, meggyőzésére.

Ezeknek megfelelőleg Péter apostol eljárása az ő apostoli működésében nem is lehetett más, mint az események egyszerű előadása, némi kis intéssel és alkalmazással összekötve. Beszért ő a megfeszített és feltámadott Krisztusról, úgy a mint a közvetlen tapasztalat és a lelkében élő erős hit sugalta neki. Elmondta azt a mit Jézustól hallott, beszél arról, a mit Krisztus eselekedett. Minden törekvése oda irányult, hogy magát a szeretett Mestert állítsa hallgatói elé, mintha az apostol Péter által Jézus szólana, tanítana, intene.

Ha tehát az apostol eljárása az igehirdetésben ilyen természetű volt, úgy az ő tanításaikban kész tanokat hiába is keresünk. De igenis kereshetjük és megtaláljuk a mai értelemben vett tanoknak alapját, csiráit, a miből az apostol tanait magunknak kell összeállítani.

Péter apostól keresztyén tan-felfogását az ő beszédeiből és ránk maradt irataiból állíthatjuk össze. Ezek az »Apostolok Cselekedetei«-ről írott könyvben, Péter I. és II. levelében maradtak ránk.

Hogy mennyiben használhatók ezen iratok az apostol tanainak összeállításánál forrásul s hogy mennyiben használható az egyik, mennyiben a másik, az az egyes iratok hitelességének kérdésével áll összeköttetésben.

Az »Apostolok Cselekedetei« tendentiosus irányára és hitelességére már megtettük megjegyzésünket; azt is mondtuk, hogy annak előadási módja elárulja, hogy történeti források alapján készült. Ezt még azzal egészíthetjük ki, hogy az »Apostolok Cselekedetei«-ben közölt beszédek — a mennyiben elszórtan már ezekben is találhatunk Péter apostol tan-felfogására nyilatkozatokat — annyira hívek az apostól felfogásához, hogy az apostól tanainak vizsgálatánál minden egyéb megjegyzés nélkül forrásul fogadhatjuk el.

Természetesen már sokkal formulázottabb alakban találhatjuk fel az apostol tanszerű felfogását a Péter leveleiben. Hogy miért, világos lesz előttünk, ha rámutatunk mindkét irat céljára és ebből folyó természetére. Az »Apostolok Cselekedetei« célja a közölt elbeszélések által a hallgatókat megtérésre és keresztségre bírni; míg Péter leveleinek célja az olvasókat — mint már megtért és hívő keresztyéneket — a hitben továbbra is megtartani. Ennek a különböző célnak megfelelő aztán az előadás módja is amannak inkább az elbeszélő, míg ennek a magyarázó és elmélkedő modor a megfelelőbb. Természetes tehát, hogy a levelekben formulázottabb alakban jelentkezik a Péter-féle tan.

A mi pedig a levelek hitelességének kérdését illeti, a Péter I. levelére azt mondhatjuk, hogy ennek hitelessége mellett szólnak már a legrégebb idők ta-

núságtételei. Papias már a II. század vége felé említi „λογιών κυριακων ἐξσηρησις“ című munkájában A későbbi isagogusok is a hiteles iratok (ἐμολογουμενα) közé számították Péter I. levelét.

Nem így vagyunk a Péter II. levelével. Ennek említése az első századokban nem oly gyakori és ha említik is, nem sorozzák a hiteles iratok közé. A IV században a híres Eusebius a kétségesekek (ἀντιλεγόμενα) közé osztja. De újabb időben is annyira megtámadták s kétségbevonták a levél hitelességét, hogy ezen támadások alapján ki kellene mondanunk, hogy az a keresztyén tan ismeretének forrásául nem szolgálhat. A két levél figyelmes egybevetése mégis a felől győz meg bennünket, hogy Péter II levele is használható forrásul az apostol tanainak vizsgálatánál. Mert általánosságban véve ez a levél is azon az állásponton van, a melyen a Péter I. levele s az »Apostolok Cselekedetei«-nek ide tartozó beszédei. Eltérés leginkább abban mutatkozik, hogy a Péter II. levele alexandriai színezetű, minélfogva egy későbbi kor fejlettebb felfogását árulja el. De Péter I. levelével s az »Apostolok Cselekedetei«-vel egybevetve mégis forrásul használható az apostól tanainak összeállításánál.

A Péter-féle tan jellege általában.

Péter apostol a keresztyénséget általában véve úgy fogta fel, mint az ó-testamentomi üdv-ígéret beteljesülését; mint az ó-szövetségi prófétákon felépült messiási váradalmaknak megvalósulását.

Az evangéliumi tan tehát úgy, a mint ő azt felfogta, eredetét tekintve nem volt valami új, vagy telán a régivel ellentétes vallásnézet, hanem a réginek folytatása, annak beteljesedett alakja egy új szövetség. Hiszen a Mester maga mondomta, hogy nem jött ő eltörölni az írást és a prófétákat, hanem azért, hogy azokat betöltse. E szerint Péter hogy úgy szóljunk — egy természetszerű fejlődést ismer fel a keresztyénségben, mivel az ó testamentomi írás, közelebbről az ó-testamentomi jóslatok megvalósulását látja abban. Midőn Péter Jézusnak »ánitványaihoz intézett kérdésére: — hát ti kinek tartatok engem lenni?« eme szavakkal válaszol: »Te vagy ama Krisztus az élő Istennek fia« ekkor ő nem csak a Messiásba vetett erős hitének ad kifejezést, hanem egyszerűs mind annak is, hogy az ó-testamentomban megjósolt és várt Messiást Jézusban ismeri fel.

Az apostolnak ezen a felfogásából magyarázzuk ki az ő folytonos hivatkozását az ó-testamentomi próféciákra; azt, hogy bármit mond, bármit is akar megértetni és elhíttetni hallgatóival, mindanyiszor a jóslatok az ő megdönhetetlen argumentumai. Nem csak a megtörtént dolgok elbeszélésénél, használja Péter ezen — mondhatjuk — beigazoló eljárást, hanem oly esetben is, a midőn indítványának feltétlen igaz és helyes voltát akarja az isteni kijelentés sanctiojával megerősíteni. (Apost. Csel. I. r. 16—20. vers: Mátyás Judás helyére apostollá választatik.)

Az apostolnak az igehirdetésben követett ezen eljárása nem maradt eredmény nélkül; világos ez az »Apost. Csel.« elbeszéléseiből. Beszédei gyűjtanak (első pünköshti szónoklatára 3000-en keresztkelnek meg) s

tömegesen gyűlnek a zászló alá, melyre ez volt írva *az írásban megjövendölt jóslatok imé beteljesültek; a Messiás megérkezett.*

Az apostolnak ezen tanítási eljárás-módjában találják fel az összekötő kapcsot is az ó és új testamtom között; itt van az átvezető hid, mely az ó és új tant összeköti. Ez a felfogás és eljárás határozza meg Péter apostol keresztyén tan tartalmának jellegét; ez adja meg a Péter-féle tan legsajátosabb eredeti vonását. Az első nevelés — melyről »Péter élete« részben szólottunk — oly mély nyomokat hagyott az ő lelkében, hogy azoknak hatása meglátszik későbbi gondolkozásában vallás- és világnézetében. Így tehát lélektanilag is érthető lesz az ő eljárása tanszerű felfogása igazolva lesz előttünk. Péter apostol csak önmagához és nemzetéhez maradt hű, a midőn tanításaiban az ismert módon járt el.

De ne felejtjük el az eddigiekhez hozzáadni még azt, hogy bár az apostol egész keresztyén tanszerű felfogásán a jelzett ó-testamentomi vonás húzódik is keresztül, Péter távol van attól, hogy egy vonalba állítsa a keresztyénséget az ó-szövetség vallásával, mert annak, különös, sajátos jellegét maga az apostol kiemeli. Felülemeli az új-testamentomi vallást az ó-nak az által, hogy bár a Krisztus megjelenését, szenvedését és erre következő megdicsőülését stb. úgy tárgyalja is, mint a melyeknek alapja az ó-testamentomi jóslatokban van, de mindannyiszor kifejezést nyer az a gondolat, hogy az új-testamentomi a teljes, a tökéletes szövetség, mert a jóslatokat ebben már teljesülve látjuk. És itt a beteljesülés a fő dolog, mert ebben van magoknak az ó-testamentomi jóslatoknak is létjogosultságok; végcélját a jóslat csak a beteljesülésben érte el.

Az ígéret beteljesülésében pedig, a mely az új-testamentomban valósult meg, az üdv van letéve azok részére, a kik képesek az ígéretet és a teljesülést összehasonlítani s az ígéret megvalósulását teljes meggyőződéssel hinni. E mellett a felfogás mellett bizonyít Péter I. levele I. r. 10—12. verse, a melyben világosan kimondja az apostol, hogy a próféták jövendölése nem másnak, hanem minékünk szolgált, azokban — mondja — a melyek néktek most hirdettettek s „melybe az angyalok is nagy kívánsággal kívánnak bétékinteni.“

De nem csupán ebből tűnik ki Péter apostol új-testamentomi, fejlettebb felfogása szemben az ó-testamentomival, hanem abból a magasabb erkölcsi felfogásból is, mely az eddig mondottaknak természetes következménye. Ha u. i. az ó-testamentomi jóslatok beteljesedtek, egy természetes kérdés merül fel azoknál, kik a beteljesedés valóságát hittel elfogadták. Az t. i., hogy mi lesz most már ebben az új életben feladatunk? Hogy mennyire önkénytelen ez a kérdés, mutatja az apostolnak pünköshti prédikációja által az új-testamentomi tisztultabb felfogásra jutott népnek felkiáltása: „Mit cselekedjünk atyámfiai, férfiak?“ — a mire az apostol ezt feleli: „*Férjete meg és keresztelkedjete meg.*“ És ezzel világosan kimondotta, hogy az erkölcsi életnek is a réginél magasabb fokra kell emelkednie; a megtérés és megkeresztelkedés által el kell jutniok az isteni újjászületésre. Ez az újjászületés pedig megkívánja, hogy a megtértek ne szabják magokat az ő tudatlanságban való régi kívánságukhoz, „ha-

nem — írja Péter I. levele 1. r. 15. versében — mi képen, hogy szent az, a ki titeket elhívott, ti is szentek legyetek teljes életetekben.

Szádecky Béla.

Különfélék rovata.

Báró Bánffy Dezső önmagmértóságát az újév alkalmából a szabadelvű párt egy nagyobb csoportja kereste föl s üdvözölte a kiváló államférfiut.

Főt. dr. Bartók György püspök urat ó-év estéjén igazgatótanácsosokból, tanárokból és presbyterekből álló küldöttség üdvözölte. A küldöttség szónoka Nt. Kenessey Béla volt. Az üdvözlő beszéd és püspök úr válasza valóban nagyszabásu manifestetiók voltak, melyek után emelkedett hangulatban oszlottunk szét.

Vegyesházassági statisztika. 1899. október haváról. 219 vegyes házasságból, hol a vőlegény róm. kath., a menyasszony evang. reform., 37 esetben az apa, 14 esetben az anya vallását fogják követni a gyermekek, megegyezés szerint. Veszteség 23. Megegyezés nem létesült 168 esetben. 257 vegyesházasságból, hol a vőlegény evang. reform., a menyasszony róm. kath. 22 esetben az apa, 82 esetben az anya vallását fogják követni a gyermekek, megegyezés szerint. Veszteség 40. Megegyezés nem volt 153 esetben.

Azon 172 vegyesházasságból, hol egyik fél ref., a másik fél meg róm. kath., de más vallásu, 14 esetben nem létesült megegyezés, melyekből 4 esetben az evang. reform., 10 esetben a más vallást fogják követni. Veszteség 6.

E szerint a mult év október havában a reform. egyház vesztesége a róm. kath. egyházzal szemben Magyarországon 63; Horvát-Szlavon országokban 3. Összesen: 66. Vesztesége más hitfelekezetekkel szemben Magyarországon: 6; Horvát-Szlavonországokban nyeresége-vesztessége 0. Összes vesztesége tehát október havában 72.

Az adventisták. Angolországban, Belgiumban, Hollandiában, az Egyesült Államokban van az adventisták felekezete. Jellemzője e felekezetnek, hogy vallásos felfogása hasonlít a zsidó felfogáshoz. Vallásuk mértékadója az ó-testamentum. A szombatot tartják ünnepnek, s szigorubban tartják, mint a zsidók. Ez új felekezet Erdélyben is keletkező félben van. Az idők jele mindenfelől arra int, hogy hiveinkre vigyázzunk értelmes tanítással és atyafiságos szeretettel. Ha ezeket az eszközöket fethasználjuk, nincs mitől tartanunk.

Debreczen városa és a reform. egyházközség közösen fognak építeni reform. szegényházat, elemi iskolát, kisedővödát és reform. árvaházat. Követésre méltó példa.

A nyiregyházai reform. leányinternatus ügye. A nevezett leányinternatus ügyét felkarolták a gr. *Degenteld* család nőtagjai, a mi az internatus jövőjére szép reménységgel biztat. Szabolcsvármegye is ajánlott segílyt, Nyiregyháza pedig ingyen telket fog adni.

A biblia terjedésének statisztikája. A brit és külföldi biblia-társulat 95-ik évi jelentése szerint

1898. márcziusától, 1899. év márcziusáig az alábbi munkásságot fejtette ki:

Eladott a múlt évben 803,236 egész bibliát; 1,218,348 újszövetséget és 2.457,439 biblia részt. Összesen 4479,439 szentirati példányt.

A társulat fennállásának 95 éve alatt 160,009,493 darab bibliát terjesztett a föld kerekéségén.

A múlt évben a társulat ezen forgalomra kiadott 5.000000 koronát.

A múlt évben 133 különböző nyelven folyt a fordítás és revízió munkája; 25 az indiai, 30 az afrikai néptörzsek nyelvére esik. A fordítások között 13 olyan nyelv van, a melyen még semmi irodalmi termék nem volt, tehát ezeknél az irodalmi nyelvnek a biblia a megteremtője. A társaság a maga fennállása óta 299 nyelvre fordította le a bibliát és 364 nyelven terjeszti az Isten ígését (P. E. I. L.)

A m. Protestáns Irodalmi társaság tagjai az 1899 évfolyamán: pártfogó tagok száma: 33; alapítóké 301. A rendeseké 463, a pártolóké 431. Az 1899 év folyamán belépett új tagok száma: 175. Az 1899 évfolyamán meghalt, vagy kilépett a rendes tagok közül 26; a pártoló tagok közül 45; összesen 71. Tényleges szaporodás: 104. A tagok összes száma: 1323.

Egységes tanítóképzés. A tanítóképző tanárok országos egyesülete azt javasolja a kultusz-miniszternek, hogy az országban az egységes tanítóképzést az egységes állami tanítóképesítést tegyék kötelezővé.

Ezt helyteleníti azért most külön osztály rendsort szül a tanítók között s a társadalomban és áthidaltatlan különbséget a külön tanítás tervezetű elemi iskola és középiskola között.

Mi is hasonló véleményben vagyunk. A tanítás tervezet legyen egy. Legyen egységes népiskola.

Igy aztán mindenütt szemelőtt tartható, hogy mi jó és szükséges.

Az iskolaszéki tag kérdező joga. A budapesti Józsefvárosi iskolaszék legutóbbi gyűlésén kimondta, hogy a fennálló iskolalátogatási szabályok szerint az iskolaszéki tagnak nincs joga kérdezni a tanulókat. Ahhoz sincs joga, hogy az illető órára előírt tárgyat valami más neki tetsző tárgygyal felcseréltesse. Azt is kimondta, hogy, ha az iskolaszéki tagnak valami megjegyzése van a tanító munkájára, azt csakis a tanítás órái után mondhatja meg a tanítónak.

Az osztatlan elemi iskola tanítás terve. Ezen értekezéssel tartotta meg székfoglalóját Toldy Géza, a M. Paedagogiai Társaság 1899. okt. 21. tartott ülésén. Kárhóztatja azt, hogy a közoktatásügyi tanácsban komolyan dolgoznak azon, hogy az osztatlan elemi iskola részére külön tanítás-tervezetet készítsenek.

Gyászlap. Özv. *Zágoni Mózesné* szül. *Kiss Juliánna* ev. ref. papné, életének 70-ik, özvegységének 16-ik évében, dec. 19-én este 11 órakor jobblétre szenderült. Béke lengjen hamvai felett!

Megjelent a Magy. Prot. Irod. Társaság kiadásában: *Felsőcsernátoni Bod Péter élete és művei.* Irta *Sámuel Aladár*, selyei reform. lelkész. Sámuel Aladár lelkésztársunk hiven jellemzi Bod Pétert, mint író, tndóst, hazafit, gyűjtőt és feldolgozót. Addig is, míg a művet bővebben ismertetőnk, szívesen üdvözöl-

juk a megjelent munkát s ennek történetírói hivatottsággal dolgozó szerzőjét.

A Prot. Pap múlt évi decemberi száma a következő tartalommal jelent meg:

Karácsonykor. Levél a szerkesztőséghez. — Karácsonyi egyházi beszéd. A muló évek nemcsak az enyészetnek, de az életnek is hirdetői. Új-évi egyházi beszéd, kettő. — Tamás napján. Gyászbeszéd. Papválasztás. Halálozás. Tartalomjegyzék. Szerkesztői mondanivalók.

A Prot. Pap novemberi száma a következő tartalommal jelent meg: Dies irae. dies illa Károli Gáspár és Szenczi Molnár Albert. — Adventi egyházi beszéd. — A bethlehemi csillag. Egyházi beszéd. — Urvacsora beszéd.

Berabás Ferencné, szül. Seres Karolinát, theologiai fakultásunk egyik legelső tekintélyes alapító tagját újev első napján kísértük örök nyugalomra. A hies Méhes-család egyik sarja mindvégig megtartotta egyházas buzgalmát és áldozatkészségét s a mit földi javakból szerény élet mellett megtakaríthatott, készséggel rakta az egyházi közügy oltárára. Temetésén az ismerősök és rokonok nagy száma közt ott voltak dr. Bartók György püspök úr és theologiai fakultásunk tanárai is testületileg. Nyugodjék békével!

Hivatalos rész.

NYILVÁNOS NYUGTÁZÁS.

Néhai Szász Domokos püspök aa. síremlékére s a Szeretetházra újabban befolyt kegyes adományokról.

	ft. kr.
Kolozsvári theol. fakultás növendékei	19·85
Kis-galambfalvi egyház	2·40
Ocfalva és bikafalvi egyházak gyűjtése	3·—
Süzi és farcádi egyházak gyűjtése	3·—
Kányádi egyház	2·—
Köbori és volderfi egyházak gyűjtése	12·10
Etéd egyház gyűjtése	13·23
Peteki egyház gyűjtése	4·50
Pátkai János sövényfalvi pap aa. gyűjtése	7·—
Dobokai egyház	5·50
Dénes József m.-bölkényi pap gyűjtése	5·25
Biró György hévizi pap gyűjtése	3·90
Benkő Ferenc alsó-rákosi pap gyűjtése	4·75
Madaras János szövérdi pap gyűjtése	3·40
Ifj. Péter Károly alsósófalvi pap gyűjtése	1·40
Deák Gerő tanár gyűjtése	15·—
Tokaji Aladár tanár gyűjtése.	2·—
Dr. Dózsa József tanár gyűjtése	1·—
Dr. Tóth Sándor tanár gyűjtése	1·—
Sándor János tanár gyűjtése...	2·—
Csürös Pál tanár gyűjtése	2·—
Simon Ferenc tanár gyűjtése	7·—
Vitus Lajos tanár gyűjtése.....	6·—
Kovács József m. hermányi lelkész gyűjtése	2·01
Kakasi Márton n.-teremi lelkész gyűjtése	2·50
Pap István esperes gyűjtése	12·70

Kolozsvártt, 1900. január 3-án.

Dr. Kádár János,
titkár.

Dr. Bartók György,
elnök.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre . .
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

»Salus populi suprema lex esto.«

(A nép java legyen a legfőbb törvény.)

Felolvastotta »Brassómegyei Tanító-Testület« rendes közgyűlésén.

Naponként halljuk ismétlését a kijelentésnek, hogy korunk nagy átalakuláson ment keresztül és ezen átalakulást, mely az államokra és a társadalomra befolyást gyakorol, a civilisatióban, mint alapvető tényezőben találjuk meg.

Kétséget nem szenved, hogy a tények mindég az eszmék hü kísérői; nagy dolgokat pedig csak a civilisatióért lelkesülő nép tud végrehajtani. A tenger vizét a rothadástól a hullámaiban feloszlott só óvja meg; a nemzetek tömegében is a fejlesztő eszméket, a nemesítő ízlést, szokásokat a művelt elem terjeszti szét.

A régi kasztrendszeres, hűbéres korban a társadalomnak sava kifejeződött és így a tenger, a nép elposványosodott.

A mi századunkban az uralkodók és egyesek, kik a műveltségért lelkesültek, csak a tudományok és művészetek magasabb regioira fordították figyelmüket. Akkor általános volt a nézet, a melyet több mint harmadfélszázad előtt Paoló Sárpi olasz történetíró hirdetett, hogy a tudás a nép emberének szerkezetét hasonlóan a fájdalomroham alkalmával vett orvossághoz — inkább gyöngíti, mint erősíti. Még a művelt angol nemzet világnézetébe is II. Richárd korától le egészen III-ik Györgyig (1820-ig) nem illett bele a nevelt munkás osztály; olyan természetesnek tartották az alsóbb osztály műveletlenségét, akár Aristoteles annak idején a rabszolga tartást.

E tény bár a mai felfogás előtt visszásnak látszik, de ha figyelembe vesszük az utat, melyet a civilisatio fejlődésében követ, a visszasság színezete azonnal eltűnik. Ugy van a civilisatióval is, mint a világossággal; a napsugár is először a legmagasabb hegycsúcsokat aranyozza meg, a fény csak később terjed el a rónákon, behatva végre a legkeskenyebb hegyszorosokba is. Az emberiség egész története a keresztyénségig és innen a *renaissance* koron át a lelkek megújulásáig, a reformatioig, innen napjainkig mind a mellett bizo-

nyít, hogy a műveltség fennül lefelé indult és lassanként hatotta át az emberiség tömegét.

Hajdan, mikor a magasabb műveltség kizárólag az egyházi rendnél volt található és a nagyobb birtok a nemesség kezében összpontosult, az állam csak ezen osztályok által kormányoztatott. Akkor a nemzet állása nem a népeknek historiai jogában állott, hanem azon befolyásban, melyet a nagyobb birtok és intelligencia egyes osztályoknak, vagy a harcias erény egyes nemzeteknek nyújtott.

De a mind magasabbra emelkedő szellem napja sugarait végre a szorosokra is széthintette és a Jézus vallása az emberiségnek a kötelességek helyes elméletét adta. Kepler, Galilei, Luther, Kálvin, Shakespeare, Bacon, Descartes, stb. lángelmék elvei nyomán az emberiség a szabad vizsgálódás jogát minden téren kivívta és a XVIII-ik század forradalmában az emberi jogokat proklamálta. E proclamatioval lett kitérve az általános civilisatio zászlója!

A civilisatiónak törvénye: hogy az ember magában és maga körül mindent változtat. Az emberre nézve pedig alapeszméje: a szabadság! Ez eszme vezet s e mellett törte szét az emberiség egy része a tanítók és institúciók által reá rakott békókat. A tudomány és művészet minden elemeit ennek segítségével bontotta ki a mozdulni nem akaró maradiság fogságából.

Az emberiség saját kárán tanulta meg, hogy ideig-óráig eszmeszegény népek is szerepelhetnek, de ez csak rövid tartalmu lehet, mint vihar után a leömlő hegyi patakok áramlása. Mindinkább meggyőződéssé vált tehát, hogy koldusnép az, melynek sorsa egy csatától, vagy egy vezér jellemétől függ és létezésének a nyers erőn kívül nincs más alapja. Ma már minden népnek állása az egészhez azon befolyástól függ, melyet az emberiség közös céljai elérésére gyakorol. Öntudatos nép tehát létezési jogát mindig benső értékével igyekszik megtartani, mert a világon minden csak azt a helyet tartja meg, a melyet betölt.

Nemzetünknek európai léte óta mindig megvolt erkölcsi értéke; ezért feladatát minden időben meg is oldotta. Reánk, magyarokra nagy jelentőségű 1790 és névezetesen 1848 év. Akkor az eszmény, ekkor a szellem mogvalósulása ragyogott fel nemzeti életünk egén.

Midőn az európai műveltebb államokban a kiváltságok megszűntek és a demokratikus irány a társadalomban felülkerült, hazánkban is tért hódított.

Törvényhozásunk a magasabb tudományos érdekek szemelőtt tartása mellett az általános nemzeti nevelésügyre fordította figyelmét, hogy a nevelésügy ne legyen, mint eddig volt, a királyok rezervált joga, hanem legyen a nemzetnek szent kötelessége. A 68-as és az ezután hozott népoktatási törvényekben a törvényhozás a nemzet művelődésének alapjait rakta le, mert belátta, hogy a polgári szabadságra és jogegyenlőségre vonatkozó törvények mindaddig meddő kísérletezések maradnak, míg a kultur viszonyok a politikaiakkal meg nem egyeznek.

Ma demokratikus korban élünk, tehát minden művelt ember tudja, hogy a nemzet áldozatkészségének addig nem szabad megállapodnia, míg a népnevelés minden szükségéről gondoskodva nincsen. A szellemi érdekek terén ma már solidaritásra törekszünk; a tudományos érdekek felkarolása mellett a népnevelést a jogegyenlőség és haladás alapjának tekintjük.

E szolidaritásnál fogva ma a magyar munkás gyermeke egy iskolába tanul a közép és felső osztályok gyermekeivel. Elemi iskoláinkból tekintélyos számmal mennek a szegény nép gyermekei középiskolákba és onnan egyetemekre. Az egyforma iskolázás az iparost és földművest a nemzet tagjává teszi és hazafivá. Mindez pedig nagyobb rázkodás nélkül azért történhetett meg nálunk, mert a magyar nép: jellem, szokás, időtöltés tekintetében hazánk legtöbb vidékén óriási magasságban áll más nemzetek köznépe felett. A magyar földművelő meleg szívével erős egyéniségével könnyen lett úr a maga otthonában és így polgártársa az úrnak. Ilyen nép, helyes nevelés mellett, hatalmas államfentartó anyag, melyből a civilisatio enerválása által ellankadt nemzeti erő untalan felfrissülhet. De a mily mértékben felszabadul a tömeg a társadalmi előítéletek és tekintélyek nyúga alól s válik sorsának urává, azon arányban lesz szüksége több-több értelmiségre és erkölcsi erőre.

Korunkban a nevelés feladata nem csekély; mert a szabadság kétélű fegyver, az emheriség pedig csak hosszas fáradság után juthat el oda, hol a lelkiismeret nélkülözhet minden más földi tekintélyt, mint az egyéni értelem.

En a mai nevelési rendszer legfőbb gyengéjét abban találom, hogy a tantárgyak sokasága és terjedelme miatt nem sok gondot fordíthatunk a feldolgozásra és így a tehetségek fejlesztésére. Már pedig a tanuló ifjúságot az iskola nem csak az igazság keresésére kell képesítse, hanem a szabadság gyakorlására is be kell gyakorolja. Erre eszköz a fegyelem és a moralitás. Morál nélkül soha egy társadalom sem lehet el. Mentől inkább kifejlődik a materialis civilisatio, annál inkább szükség lesz a moralis érzékre.

Azért önök, kik a népnevelés apostolai, ne vegyék tőlem rossz neven e felhívást: váll és lélekvetve tegyünk magyar iskoláinkat olyan helyé, hol lélekvetni annyit tegyen, mint moralisálni!

E feladat megoldására egy hatalmas segítő erő áll szolgálatunkra, az emberi természet azon sajátosa-

gában, hogy reá az együttlétnek csodálatos hatása van. A hol többen együtt vannak egy szép tény, vagy örök igazság elbeszélése a közönyöst fellelkesíti és a hanyagot szorgalomra serkenti. Az iskola szellemétől függ tehát, hogy ennek minden növendékre olyan hatása legyen, mint a jól művelt talajnak a növényre, mely ezt megneemesíti.

Az emberi természet második sajátága, hogy a mit egyszer befogadott, legyen az jó vagy rossz, második természetévé válik és csakhamar hatalmába keríti az egész embert. E körülményt sem szabad figyelmen kívül hagyni a nevelésnél.

Az elmondottak után nyilvánvaló, hogy az iskolai sikeres moralisálásnak két fő tényezője van: az előszó és példa. A száraz tények elősorolása és betanítása a növendékeknek lélekölő munka; kemény táplálék, melyet a zsenge gyermeki értelem nem tud feldolgozni.

Nem czélom az összes népiskolai tananyagról e felolvasás keretében szólni, csak pár közvetlen a lelki életre ható tantárgyról óhajtok példányképpen reá utalni.

A vallásoktatásnál nagy hiba, hogy míg ma is sok helyt a hittant úgy tanítják, mint a sokszorozó táblát. A felolvasott tananyag és annak feldolgozását nem hozzák összhangba a gyermeki értelem felfogó képességével. Holott a vallásitanítás sikerének alapfeltétele, hogy az ébredő gyermeki értelemhez alkalmazkodjék és lépésenként haladjon tovább. Ezért sohasem szabad a vallásitanítónak szemelőlt téveszteni, hogy a keresztyén vallás nem tan, nem külsőség, hanem lélek és élet; az ember belső élete, mely külső nyilvánulásában az egyént, mint lelki valóságot, nemes cselekedetre kell indítsa. Így a vallásitanítás nem önkényesen, előre megállapított sablonok szerint, hanem a gyermekek erkölcsi szükségleteihez képest kell hogy haladjon. Az alkalmazott tankönyv szintén a gyermeki értelemhez kell hogy mérve legyen és igen gyakorlatias, ha a szöveg közé olyan bibliai képek vannak beillesztve, melynek szemléletére a gyermek kedélye egészen felmelegedik. Minthogy a biblia elejétől végig világtörténelem, önként rávezet a történelem tanítására.

A történelem tanításának megvan a maga Scyllája és Charibdis. A régi módszer a tényeket nem bontja fel elemeire és így mellette a tanításnak hatása nem lehet teljes; az újabb módszer mondhatni felolvaszt mindent, ezért nem marad meg a növendékek fejében semmi, a mit az események jegecesedési pontjának nevezhetnénk. Vannak a kik azt állítják, hogy helyes volna a történelmet az alig multon kezdeni és úgy menni fokként vissza a multa, ez érdekessé tenné a gyermekek előtt a történeti tényeket. Ámde a vélekedés helyessége nagyon is problematikus, mert bizony-bizony, aligha el nem vesztené a gyermek fejét a jelen és a mult szövedékeinek ezernyi ezer szála között. Leghelyesebb tehát az a tanmód, mely a gyermekek figyelmét a történelem legérdekesebb részeire, a kimagasló jellemek életére és a hazafias érzelmeket teremtő alakokra irányozza. A régi idők egyszerű történeteit már egyszerűségüknél fogva is hamarabb felfogják a növendékek. A hagyományok által glóriával övezett hősökben, ezek költői alakjaiban több élvezetet találnak, mint a közel mult idők nagy részt prózai vonásaiban. Miként a festményeket, úgy az eseményeket

is bizonyos távolból kell néznünk, hogy tiszta képet alkossunk róluk.

Irodalmunkban sok olyan mű van, melyet haszonnal alkalmazhat a tanító és így egy verssel, mondával, regével a történelem igazságait megvilágítva, ezek azután a gyermeknek élethosszig lelki kincsei maradnak; míg a sok név és évszám sor elméjében legfennebb csak a vizsgák lejártáig maradnak meg.

A történelem tanításával belső kapcsolatban van a földrajz. A földrajz tanítás nemcsak helyismeret közlése kell legyen, hanem meg kell legyen erkölcsi és társas életi hatása is. A földrajzból meg kell ismerje a gyermek a haza arczatát, ereje, vagy gyengeségei okát; a nemzet helyzetét más nemzetekkel szembe; szóval a patriotikus érzelmeket, csirába vagy szárba kell indítsa a későbbi érdeklődés alapját kell megvesse. Ezért nagyon helyes dolog, ha a földrajzot inductív módszer szerint tanítják, a mint másképp eredménytelen nem is lehet tanítani.

E módszer szerint minden tárgy, még a természettudományok is moralisáló és hazafiasító hatással kell legyenek a növendékekre; ilyen módon tanítva a népiskola a civilizációnak hatalmas factorává emelkedik.

Miután a nemzeti geniust legtisztábban tükrözi vissza a nemzeti nyelv, a történelem bizonyossága szerint a népek vezetői semmivel sem hódíthatják meg inkább a nemzet szívére, mint a nemzeti nyelvnek minden módon való pártolásával és fejlesztésével. A nemzeti nyelv propogálásában az iskolák tehetnek legtöbbet és azért hangzik ma, minden öntudatos magyar ajkáról: tisztelet és méltányosság adassék a magyar tanítóknak!

Az utóbbi 30 esztendőben a népnevelés céljaira nemzetünk is sokat áldozott; a jövő esztendőben p. o. csak maga az állam 40 millió koronát fog elkölteni közoktatási, azaz iskolai célokra. Egy szebb kor előhírnökeinek tekintem, hogy a tan és nevelésügy általános emberi és nemzeti ügynek kezd tekintetni.

A közoktatási kormány azon intézkedését, hogy a tantestületek időközönként összegyűljenek értekezletre, igen célszerűnek tartom, mert így alkalmuk nyílik a tanerőknek a tanterv alkalmazása, valamint a nevelés és tanítás módszere körül szerzett tapasztalataikat egymással közölni, nevelésügyünk hiányaira reá mutatni, szóval tan- és nevelésügyünket folyton tökéletesíteni.

Nekünk magyaroknak, ha csak azt nem akarjuk, hogy a civilizáció keresztül gázoljon rajtunk, korunk irányát és törekvéseit folyton szemünk előtt kell tartanunk.

Hajdan, midőn a mozdulhatatlanság volt az államok jelszava, más eredményt vártak az iskoláktól, mint ma, midőn a természetfelettiekbe való hit helyét a szabadvizsgálódás joga váltotta fel és így általános lett a nézet, hogy embereknek és intézményeknek folytonosan fejlődniök, javulniök kell.

Hajdan, mikor a munkát a szolgaság járulékanak tartották és a társadalom alapja a nyers erő volt, akkor más eredményt vártak az iskoláktól, mint ma, mikor az államok alapjául az igazság, szabadság és munka vannak elfogadva.

Tehát, hogy nemzetünk megállhasson a népek nagy versenyében, nekünk, kikre nemzetünk ifjúságá-

nak tanítása van bízva, az ifjúság összes erőit küzdelemre kell előkészítsük, mert a szabadság csak úgy célszerű fegyver, ha értelmes és jellemes nép használja.

A civilizatio zászlóvivői, a nemzet tanítói! Nehéz művészet a nevelés, talán a legbonyolultabb minden tudományok között, mert bár egy az igazság, egy a morál, -- mégis valamint nincsen olyan orvos, mely minden betegségre egyenlő gyógyszerrel hatna, úgy nem képzelhető olyan neveléstan rendszer, mely minden növendékre egyformán alkalmazható lenne; mert valamint különböznek az emberarcok, különböznek az emberlelkek is. De a különbözőség dacára mégis tudjuk, hogy a szív mindég azon hangon felel, a melyen megszólítják; azért a tanító, ha kötelességét jó kedvel, ügyszeregettel teljesíti, fáradásainak sikere el nem maradhat.

Mint e tantestületnek tiszteletbeli tagja, ki magam is tanítással foglalkozom és e tantestület munkásságát tényeiből is ismerem, tudom, hogy a lelkesedés és ügyszereget olyan mértéke van meg ennek minden egyes tagjába, hogy brassó-megyei tanügyünk felvirágzása elé biztos reménnyel nézhetünk, mert már eddig is az önök kezei közül ezrei kerültek ki az öntudatos, munkaképes hafiaknak. Azt kívánom tehát, hogy e közgyűlés és minden ezt követő, legyen gyakorlatias eszmék létrejöttének és a kartársi bizalom minél nagyobb mérvű megszilárdulásának forrása; hogy így az összetett erők munkája teremjen nagy eredményeket, az egységes magyar állam diadalára. Legyen azért e nagyhivatásu tantestületben mindég: a szükségesekben egység, a kétésegekben szabadság, mindenkiben pedig szeretet!

Péchy Árpád,
brassói ev. ref. pap.

Advent.

Felolvasás a kolozsvári ref. egyház által rendezett »Protestáns estén«. 1899. december 10-én tartotta:

Nagy Károly th. tanár.

Mélyen tisztelt Közönség!

Midőn egyházközségünk e felolvasások tartását elhatározta, egyetemes egyházunk azon közérületétől vezettetett, hogy a Krisztus egyházának első rangu hivatása, a maga és hívei érdekében közremunkálni azoknak a nagy és nehéz társadalmi kérdéseknek megoldásán, a melyek a sírhoz közelgő század végén forrongásban tartják az emberiséget. A társadalom súlyosan beteg! halljuk a kiáltást minden oldalról és a tünetek nem hagynak fenn semmi kétséget ennek igazsága felől. Beteg az egyén és beteg a köz. Betegágyánál tanácsot ülnek a tudós doktorok s a gyógyításra mindenik a maga csodaszerét ajánlja. A gazda, a kereskedő, az iparos, a munkás és a tőkepenzes, a pap és a törvénytudó mind-mind rázza kezében üvegcséjét az „élet elixir“-rel s mind mind vitatja, hogy gyógyulás csak az ő receptje szerint várható. Vakok volnánk, ha nem látnók, hogy a betegség nagyon is komplikált s így az orvoslásnak is több oldalunak kell lennie. De másfelől felületesen itélnék, ha észre nem vennők, hogy az, a mi a betegséget igazán veszélyessé teszi, a minek orvoslása nélkül a gyógyulás csak ideig-

óráig tartó lehet: az mélyen rejlik és *vallás-erkölcsi* természetű.

Ennek felismerése indítja fokozottabb tevékenységre a vallás-erkölcsi élet ápolására első sorban hivatott intézményeket: az egyházakat. Mindenik a maga módján, a lényegének és természetének megfelelő eszközökkel hozzá kíván járulni a beteg társadalom gyógyításához. Hogy melyik milyen eredménnyel?! — azt megmutatja majd az idő tűzpróbája!

Igy a miénk is. A mi evangéliumi egyházunk is bizonyosságát kívánja szolgáltatni annak, hogy az a vallás, a melynek szolgálatában áll. nincsen elszigetelve az élettől, hogy nincsen pusztán a templomi szertartásokra szorítva; sőt ellenkezőleg, az evangélium alapján reformált keresztyén vallás magának az életnek ereje, a társadalomnak amaz ideális hatalma, mely mint a világnak *sója* megment a rothadástól, mint a világnak *világossága* vezércsillagként vonz a magasha és mint *kovász* erjedésbe hozza az életnek egész téstáját.

Ennek bizonyosságául akarnak szolgálni e felolvasások is. Meg akarják mutatni, hogy az egyház tudatával bir az ő magas feladatának és elhivatásának, hogy az evangéliumot, mint a hű sáfár, nem akarja elrejteni, hanem gyümölcsöztetni kívánja a világban mindnyájunknak közös javára, hogy lássák meg a hívők, miszerint az egyház ma is az a drága kincs, az a szent örökség, mely a miként nem volt méltatlan az ösök ragaszkodására, támogatására és áldozatkészségére, joggal számíthat arra ma is.

Szerencsés körülmény, hogy e munka megkezdése épen az adventi időre esik. Mert adventi hangulat illik ehhez! Az advent egy szent ígélet, reménység egy jobb jövő eljövetele felől; és az advent egy komoly felhívás annak eljövetelén közremunkálni. Advent a komoly keresztyén előtt nem csak egy egyházi emlékünnepre való előkészület, hanem a magabaszálás, a komoly számvetés ideje a felett a kérdés felett, hogy hogy állunk mindennapi imádságunknak e pontjával »Jöjjön el a te országod«! Hogy állunk e kérdésre nézve magunk, környezetünk és az egész társadalom, melynek magunk is munkás tagjai vagyunk?!

Ily adventi elmélkedés akar lenni mai felolvasásom. Képet akarok rajzolni korunkról annak a világtörténelmi adventnek ismertetésében, mely a keresztyénség fellépését, a Jézus Kr. megjelenését megelőzte. Tükröt kívánok ama kor rajzában állítani saját korunk elébe, a melyben megismerje magát és meglássa szükségait. Mert a mi korunk úgy tetszik nekem M. t. K! — felette nagyon hasonlít ama világtörténelmi adventhez, melynek rajzához az egyes vonásokat a zsidó és görög-római világ belső állapotai nyújtják a Jézus korában. És hogyha ezt a megvénhedett időt megnyithatta a Jézus Krisztus evangéliuma, ha ama rothadt kort meggyógyíthatta a lelkek orvosa: bizonyára lesz ereje jobb jövőt adni a mi korunknak is.

A *zsidó nép* az ígélet népe, a *zsidó vallás* a reménység vallása volt. Prófétaí a sivár valósággal annak a fényes jövőnek eszményét állítják szembe, a melyben Isten megdicsőíti az ő népét és megsza-

dítja minden bajtól, minden szenvedéstől. Hogy csak egy példát említsek a sok közül — Ézsaiás már lélekben látja azt a vesszőszálat, mely Isai gyökeréből sarjedzik, a kin megnyugszik az Urnak lelke: a bölcseségnek, az értelemnek, a tanácsnak és hatalomnak lelke, az Isten ismeretének és félelmének lelke a ki igazságban ítéli meg a gyöngéket, tökéletességben a szegényeket és szájának vesszejével megöli, kiirtja a hitetlent. A gonosszággal eltöröltetik a földről a rossz természet is és »a farkas a báránnyal lakozik, a párducz a gödölyével játszik, tehén és medve együtt legelnek és az oroszlán, mint az ökör, szalmát eszik. Isai gyökere a népek zászlója leszen, kihez gyűlnek Izrael elszéledt fiai és Juda elszórt leányai, sőt a boldogság és békesség országába hozzá jönnek a pogányok is, hogy az egész világ teljes legyen az Úr ismeretével.« (Ézsaiás XI. r.) Egy hatalmas, az egész világot magába foglaló zsidókirályság s vele a — még az élettelen természetre is kiterjedő — átalakulás, vallás-erkölcsi megújulás: ez úgynevezett messiási reményeknek tárgya, melynek szószólói a próféták. Egyetemes emberiség zsidó királyságban, szegénység, nyomor nélküli boldog társadalom és vallás-erkölcsi tökéletesség, szentség: mily felséges eszmény!

E szent eszmény megvalósulásának érdekében követeli a *farizeus*, hogy a nép »*igas*« legyen, hogy a vallás törvényei rendelkezésének megfelelően éljen, vagy a mint mondani szokták »*a törvényt betöltse*.« Ez eszmény érdekében fáradoznak az *írástudók*, a törvénytudó rabbik a »törvény« tanulmányozásában, magyarázatában s szolgálják lelkesedéssel, ingyen e magas ideált az által, hogy a népet a törvényre oktatják s útatisításokkal, rendszabályokkal ellátják s azok magatartására a farizeusokkal felügyelnek. E szent eszmény érdekében hordja a nép az áldozatok nehéz terhét s azt a még súlyosabb aggodalmat szívében, szorongást lelkiismeretében, hogy a törvény valamelyik rendelkezésének megszegése vagy elhanyagolása által nem kelteti-e eljövetelét a boldog messiási kornak, melyért pedig úgy vágyik, eseng, törekszik és munkál.

És és a valóság e felséges váradalmat, e szent reménykedést nap-nap után élesebben kigunyolja. A nemzeti világállam kiépülése késik; nemcsak meglevő körvonalai is mindinkább elenyésznek: idegen uralom, idegen járom alá kerül Zsidóország, a melyben nap-nap után vesz el minden a mi a nemzetnek drága, még a reménység is.

»Hiu volt a reménység; az isteni igazságos világrendben hiában bizol e földön!« szól ismételtlen a Jób könyve írójának megingott hite. »Jóságodért a megfizetést, a megérdemlett jutalmat legfennebb a jövő életben várhatod, ha ugyan nem csalatkozol!« szól az utolsó szalmaszálat szorongató kételkedő skeptikus; »Hiuságok hiusága, minden hiabavalóság!« fejezi be a Predikátor könyvének pessimismusa. Ezek a kételkedés, a lemondás, az élet bátorságát elvesztett világfájdalom megdöbbentő hangjai. Milyen szomorú, milyen szívet szorongató hangok! De a *saduceus* még tovább viszi. Isten, lélek, feltámadás, gondviselés — mind mese, a mellyel a farizeusok ámitják a népet. Csak ez a világ a miénk, ennek gyönyöreai a mi örömünk, ennek hatalma a mi erőnk. A kinél a hatalom

— fajunkbeli avagy pogány azzal vagyunk mi is. Miért kinozni magunkat a törvény megtartásával, gyötörni az áldozatokkal, mikor olyan szép élni élni és élvezni mindenekfelett! És ezek a minden eszményi törekvés nélküli, materialista elvhajhászok M. t. k! a zsidó nép nemesi árisztokráciaja, papi fejedelmei! Micsoda papság, micsoda nemesség!

Csoda-e, ha ilyen körülmények közt azok, a kik a prófétai írásokat olvassák, a boldog messiási ország eljövételét természetesen uton innmár nem remélik. A földhöz ragadt érzékiség nyomában jár a *rajongás*. E rajongó hit abban, hogy Izrael Istene közvetlenül nyul bele a világtörténelem folyamába, egy fántasztikus. de legalább eszményi képet teremtett az *apokalyptikus irodalomban*. A nemzeti pusztulás szomorú napjaiban a kegyes izraelita szomju lélekkel fordult a próféták felé s a prófétai írásokból szemét fel az égre vetette. Elnyomói iránti fanatikus gyűlölsége oda rajzolta az égre Isten megtestesített segedelmét. Látta a Messiást, mint egy »embernek fiát« leszállani az égből, szájában kétélű karddal, legyőzhetetlen harcrakész mennyei sereg élén. Bosszút szomjazó lelke örömmel szemlélte a mint egymás által és egymás után semmisíti meg a hatalmas pogány világbirodalmakat s a legyőzött pogányok véréből gőzölgő térek felett megalapítja az ígért és várt messiási országot.

Istentagadás és rajongás, elvhajhászó elvilágiasodás és világgyűlölő pessimizmus, földhöz ragadt materializmus és fántasztikus spiritualizmus, hogy ne mondjam spiritizmus, a faji lét jövődjéről lemondó elnemzetietlenedés és világbirodalomról ábrándozó sóvinizmus, politikai absolutizmus és megalázó, a lelkiismeretet gyöttrő papuralom: ime M. t. k. ezzel végzi Izrael.

Nem volt-e igazza, a ki ezt a társadalmat halálos betegnek állította?!

És tulfelől a pogány *görög-római* világban ugyanezen állapotok.

Az Olympus derült ege rég fellegbe borult s midőn Hesiodus azon panaszol, hogy „az istenek elhagyták a földet s a halandó ember számára nem maradt egyéb, mint a gond és nyomor“: akkor azt fejezi ki, hogy a vallástalanság nyomában elhervadnak nemcsak az erkölcsi élet virágai és gyümölcsfája, hanem lesüllyed az anyagi jólét is.

A sok istenimádó görög vallás isteneiben való hitet *bölcsészeti gondolkodás* sorvasztotta el, de a vallást sem megújítani, sem helyettesíteni nem volt képes. Azt a törekvést, mit manapság az »erkölcsiség vallás nélkül« hangzatos jelige alatt portálnak, megkísértette a görög bölcsészet is, de hajótörést szenvedett náluk is, mint azóta mindenütt a világon.

E törekvések kiindulás pontja a Sokrates híres tétele volt: »Ismerd meg önmagad!« Erre épültek a Plátó és Aristoteles hatalmas bölcsészeti rendszerei betetőzve és megkoronázva az *erkölcstannal*.

(Vége következik.)

Különfélék rovata.

Áttérés. Dicsekszik az Ultramontanizmus, hogy egy erdélyi előkelő ősnemes család sarja elhagyta reformatus hitét s pápistává lett. Nem tudjuk, hogy mi igaz van e hirtelésben és kinek hitehagyásáról van szó. Lehet ugyan eset arra, hogy valamely fényes ősi család sarja elzúllik, sőt pápistává lesz. Egy ily ivadék bizonynyal semmi tekintetben sem képviseli azt a sulyt, melyet ősei képviseltek. De az ultramontán katholicizmus nem mérlegeli, csak numeralja az áttérőket. Az ultramontanizmus nem valami szolid üzletet csinál. Hamisított dolgokat vesz és ad. Azonban mind ezt éppen nem a mi megnyugtatónkra mondjuk. Mert mi felelősséggel tartozunk, bárki vesszen is el a mieink közül. Kérjük lelkészársainkat: minden törekvéseiket, minden céljukat, minden szenvedélyöket, egész egyéniségüket olvaszszák egybe minél jobban lelkipásztori hivatásukkal. Legyenek ott mindenütt, hol érvényesíteni kell azt a szent ügyet, melyet képviselnek. Mondtuk már lapunkban, hogy föl kell osztani a presbyteriumból kiindulólag az egyházközséget több kisebb, egészen átlátható csoportokra. Minden csoportban legyen egy alkalmas egyházi megbízott, ki számon tartja a saját csoportjában azokat, kiknek akár anyagilag, akár erkölcsileg az egyház különösebb támogatására van szükségök. Legyenek az egyes csoportokba beállított emez egyházi organumok igazi egyházi paterfamiliasok s legyenek folytonos contactusban a presbyteriummal s a törvényes lelkipásztori hivatallal. a lelkészszel. Így tudhatja meg a pap azt is, mi soha nem szünetelő lelkipásztori látogatásai, személyes tapasztalatai előtt talán elrejtve maradt. Így tudhatja meg a legfélreesebb utcákban is, hogy: kik a szegények? kik a betegek? kik a kísértetben levők? kik az ingadozók? kikre vetette ki hálóját socializmus, ultramontanizmus? És aztán jöjjön a segítség. Anyagi segítség is, erkölcsi segítség is. Mindkét segítség jöni fog, ha mindnyájan egy testnek érezzük magukat, s ha az ily személyes ügyeket közügynek tekintjük, a minthogy közügy is. S ha mindjárt valamely előkelő földesúr akarja is kiszakítani magát az egyház karjai közül, hát hadd háborodjék föl az egész egyházközség lélekben, mozduljon meg s keljen föl pap és presbyterium ünneplésen és imponálólag kérni, inteni Erőteltjes, tiszta egyházi közszellem atmoszfärájában értéktelen egoisták, parasita szédelgők bizony meg nem élnek, mert ezeket az alsóbb rendü lényeket az egészséges társadalmi organismus egyszerűen kiküszöböli magából. Ismétéljük: nem tudjuk, hogy mi igaz abban az áttérésben, melylyel az ultramontanizmus dicsekszik; de kétségtelen, hogy hasztalan irnánk mi ily esetek alkalmával bármily pathossal is, ha az egyházközségek s ezek organumai alusznak.

Protestans irodalmi vállalat. A b.-gyarmati könyvnyomda-részvénytársaság, illetve annak igazgatója Tokay Lajos a protestantizmus érdekében a pozsonyi ág. hitvallásu theologia akademia tanári karának és bárkinek, ha az illető bizottság alkalmasnak találja, irodalmi műveit kiadja, a kiadás költségeit maga hordozza s a tiszta haszon felét az írónak adja.

Az eddig megjelent művek úgy belbecsüknél fogva:

valamint külső csín tekintetében méltán megérdemlik a pártolást.

Legközelebről a *Kovács Sándor* szerkesztésében jelent meg egy *protestans imakönyv*, a melyben a 17 és 18 századbéli régi szerzők és egy pár újabb író imáinak gyöngyszemeit bocsátotta szerkesztő a protestans közönség használatára. *Ezen imádságos könyvet*, a melyet minden protestans ember nagy lelki haszonnal vehet a kezébe, *melegen ajánljuk úgy lelkésztársaink, mint a hivek figyelmébe.*

Szegényebb sorsu hiveink és a tanuló ifjak részére csinos kemény kötésben 1 koronáért hapható. Fehér miniszter papíron, aranymetszettel, diszes angol vászonkötéssel és csattal 3 korona. Elefántcsont utánzat, vagy csinos bőr kötésben, aranymetszettel és csattal, pergament papíron 5 korona, 1—1 példány ára, ha a megrendelés közvetlenül a társulatnál rendeltetik meg; később, midőn csak könyvkereskedők útján megszerezhető, jóval drágább lesz az ára.

Figyelmeztetés. A mélt. Igazgatótanács által b. e. Szász Domokos püspök sirkövére és a szeretet-ház javára eszközendő gyűjtések végett kibocsátott gyűjtőíveket s ez íveken levő gyűjtéseket ne lapunkhoz, de az *egyházkerületi pénztárhoz* sziveskedjenek küldeni. A mi lapunk „Szász Domokos mellszobor alápra és szeretet házra“ cím alatt gyűjt, de gyűjtő íveket nem bocsátott ki. Ennélfogva a hivatalos gyűjtőíveken eszközölt gyűjtések a mélt. Igazgatótanács gyűjtései s egyenesen az egyházkerületi pénztárba küldendők.

Örömmel konstatáljuk, hogy marosvásárhelyi egyházközségünk is református felolvasó-estélyeket rendez e téli időszakban. A felolvasók helybeliek, de szives meghívásra vendégfelolvasók is kész örömmel jelennek meg, hogy lehetőleg támogassák a dicséretes egyház-kulturális mozgalmat. Így utazott le f. hó 5 én lapunk szerkesztője is fölolvastatni. Tóthfalusi József m.-vásárhelyi lelkésztársunknak sok sikert kívánunk buzgó fáradozásaihoz.

Tanítók útiköltségei és napidíjai. A vall. és közoktatásügyi miniszter 64.816 sz. rendeletében tudatja a kir. tanfelügyelőkkel, hogy ezután a tanítói gyűlésekre utazó tanítók napidíjai felszámításánál a következőket kell szemelött tartani:

1. Tengelyen utazásnál csak azon esetben számítható fel kilométerenként az eddigi 28 fillér, ha a községből csak egy tanító utazik a gyűlésre. Ha ugyanegy községből több tanító utazik a gyűlésre, egy-egy tanító útiköltsége czimén, akár magányosan, akár többemagával, kilométerenként, csak 14 fillér számítható fel.

2. Vasúton való utazásnál a vasúthoz, vagy onét a községbe bérkocsidíj nem számítható fel.

3. Ha mérsékelt jegye viszen vasúton II. és gőzhajón az I. oszt. menetjegy számítható fel. 4. Vasúti mérsékeltáru jegyváltásra szóló igazolvány után díj fel nem számítható. 5. Napidíjak az utazásban eltöltött napok után nem járnak, azok csakis a gyűlés napjaira számíthatók fel. — r.

Királyi adomány. Ő felsége az 1899-ik esztendőben magánpénztárából a következő arányban tett egyházi adományozásokat:

A r. kath. egyháznak 16 esetben 3000 frt. A g. kath. egyháznak 20 esetben 2200 forintot. Az evang. reform. egyháznak 8 esetben 800 forintot. A g. keleti egyháznak 5 esetben 500 forintot. Az ág. h. evang. egyháznak 3 esetben 300 forintot. — r.

Telekfalva-egyház részéről Szász D. püspök emlékére s a papi árvaház részére 2 korona 20 fillér

küldetett s ugyancsak e célokra az ottani pap (Kovács Sándor) részéről 2 korona s így összesen 4 korona 20 fillér, a mely összeget „Szász Domokos mellszobor alápra és Szeretetházra“ cím alatt folytatott gyűjtésünkhöz csatoltuk.

Paduai Antal. Tudvalevő dolog, hogy az egy igaz róm. kath. anyaszentegyház csodatevő szentek hirdetése által bolondítgatja a tudatlan népet. Ilyen csodatevő szent Paduai Antal is. De szinte megjárta Paduai Antal. Mert egy családnak nagy összeg pénzt kellett kifizetnie. A háziasszony panaszolta a dolgot. Antalnak, de meg is mondta komolyan, hogy a szegény őt illeti, ha ki nem fizethetik, mert az egész család őt tiszteli. A pénz valahogy előkerült, de bizonyosan nem az Antal keze által. De a család azt hitte, hogy az ő kezéből.

Ez is jó volt, mert másképen aligha kikerülte volna Antal a vesszőzést, mert az asszony megmondta volt neki, hogy tudnia kell, hogy mi a kötelessége.

Ime, ilyen az egy igaz anyaszentegyház nevelői rendszere. — r.

Szerkesztői izenetek.

T. Bacó Lajos, Kűsmöd. Helyes észrevételeit alkalomadtán fölhasználjuk.

T. Nagy S. Hidvég. A gyűjtő-ívet s a 3 forintot tevő összeget átadtuk a központi pénztárnak.

T. Boc József, Bodos. A gyűjtőívet s a vele küldött 80 krt átadtuk az egyházkerületi pénztárnak.

T. Benke Ferenc, N.-Bacon. A gyűjtőívet s a 18 kor. 60 fl. összeget átadtuk a központi pénztárnak.

T. Derzsi Dénes kölpényi ref. lelkész gyűjtőívet s ez ívhez csatolt 6 frt. 80 krt. átadtuk a központi pénztárnak.

T. Molnár Lajos, Harasztkerék. A gyűjtőívet és a 7 koronát átadtuk a pénztárnak, a hova egyenesen kell küldeni e gyűjtéseket.

T. Asztalos György, Torockó-Szt György. A gyűjtés. 12 koronát átadtuk a pénztárnak.

Dénes Gyula, ref. lelkész, **Tancs.** A b. e. Szász D. síremlékére és a Szeretetházra küldött 8 koronát a központi pénztárnak adtuk át.

Ismételten figyelmeztetünk mindenkit, hogy a mélt. igazgató-tanács gyűjtő ívével eszközölt gyűjtések a központi pénztárba küldendők. Hiszen ez természetes és világos.

Nt. Nemes Árpád esperes küldeményét 18 kor. 78 filfér b. e. Szász Domokos síremlékére és szeretet házra a központi pénztárnak adtuk át.

Kiadóhivatali izenetek.

Uzdi-Szent-Péter és Kérő egyházak részéről a 10 - 10 korona nem előfizetés. de hátráléktörlesztés 1899 évre.

Nt. Somkerekéi Miklós esperes úrnak Vettük a hivatalosan beküldött következő lapdíjakat: Apanagyfalu 2 frt 50 kr. Baca 2 frt, Buza 5 frt, Feketelak 5 frt, M.-Borzás 2 frt 50 kr, M.-Déce 5 frt, Málom 5 frt, Ó.-Füzes 5 frt, Pujon 7 frt, Sz. K. Szt.-Márton 5 frt.

Megjegyezzük, hogy Apanagyfaln, M.-Borzás, M.-Déce és Málom időközben beküldték az 1899. évre esedékes lapdíjt s így a nevezett egyházak nevében most küldött összegek az 1900. év javára könyveltettek el, lévén különben is a folyó évi előfizetések beküldésének határideje most, az év eleje.

T. Molnár Lajos úrnak. Megkaptuk a következő egyházak 1899. évi hátráléktörlesztését:

Kibéd 6 frt, M.-Bánd 6 frt, Ny.-Szt.-Benedek 5 frt, Geges 5 frt, Nagy-Érnye 5 frt, Magyarós 5 frt, Szt.-Gerice 4 frt, összesen 36 frt.

NB. Geges most már az 1900. évi előfizetést is megküldötte. (Szerk.)

Hivatalos rész.

5—1900.

FÖLHIVÁS.

Valamennyi nt. Esperes aának, a kollegiumok és theol. takultás mtt. Elöljáróságának és a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek t. t. Tanácsának.

Az 1899. évi november hó 7-én tartott főt. egyházkerületi Közgyűlés 16. jkvi sz. határozatával megállapította hogy »a kolozsvári leány-internátussal kapcsolatos, lelkészi és tanári leány árvaház« alapjaihoz minden kerületünkbeli lelkész, az 1896—55 számú. kerületi határozatban megállapított osztályozás szerint 10. 8. 6 és 4 koronával, minden tanár, mint az első osztályu lelkészek-, 10 koronával, minden egyházközség, fő- és középiskola annyiszor 4—4 koronával, a hány rendes lelkész, illetőleg rendes tanár működik kebelében, hozzájárulni köteles.

E határozat alapján egyidejűleg megküldjük a címbe jelzett hatóságoknak a fenti járulékok kirováására szolgáló bevallási íveket s fölkérjük (Címet) hogy azokat 2—2 példányban kiállítani s azután, végleges megállapítás végett, hozzánk 1900 évi február hó 15-ig ölterjeszteni sziveskedjék.

A bevallási ívek hátlapján látható útastítás a kiöltésre nézve közelebbi fölvilágosítást nyújt.

Kolozsvárt, 1900. január hó 3-án.

Dr. Kádár János, titkár. *Dr. Bartók György,* elnök.

50 - 1900.

KÖRLEVÉL.

A püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek lelkészi hivatalának.

A Konvent által 1893-ban kiadott „Egyházi Köz-alap“ kezelési szabályainak 9. 10. 11 és 25 §-aira való hivatkozással fölkérem a püspöki vizsgálat alatt álló összes egyházközségek lelkészi hivatalát, hogy a jövőre minden további felszólítás nélkül, megfelelő időben küldjék föl a püspöki hivatalhoz :

a.) a megelőző évre kivetett domestikai illetékek-ből bevehetetlené vált *hátralékok* törlésére vonatkozó indokolt kebli javaslatokat;

b.) a *megvizsgált számadásokat*, a vizsgálat eredményéről fölvett presbyteri jegyzőkönyvet, a számadás alapjául szolgáló fizetési ívet;

c.) a *bevallási ívek eredeti és másolati* példányait, az esetleges felszólamlásokat, a presbyterium januári gyűlésének a kiigazítások törlések és felmentések ügyében tett javaslatait, illetőleg csak jegyzőkönyvi kivonatait.

Kolozsvárt, 1900. jan. 9

Dr. Bartók György,
ref. püspök,

51—1900.

KÖRLEVÉL.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület valamennyi anyakönyvet vezető tiszt. lelkészéhez.

Fölvivom Tiszteletes lelkész afait, hogy az 1895. okt. 31-én lezárt közhiteü anyakönyveinkben szükségessé vált bárminemü utólagos bejegyzést vagy kiigazítást a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úrnak 17143—1893. számn, s a „Protestáns Közlöny“ 1893. évi 25. számában 601. püsp. szám alatt megjelent rendelete értelmében hajtsanak végre.

Kolozsvárt, 1900. január hó 9-én.

Dr. Bartók György,
ref. püspök

NYILVÁNOS NYUGTÁZÁS.

Néhai főt. Szász Domokos püspök aa. síremlékére s a Szeretetház javára a következő adományok folytak be :

	Kor. fill.
1. Nagyercei lelkész gyűjtése.....	9·50
2. Karácsony István sz.-kereszturi lelk. gyűjt.	4·--
3. O -tordai egyház.	30·--
4. Füzi Sándor o-tordai lelkész	4·--
5. Bacó Lajos küsmödi lelkész gyűjtése	4·--
6. Barabási Lajos völcsöki lelkész gyűjtése	5·--
7. Kósa Mihály petrozsényi lelkész gyűjtése.	14·60
8. Solymosi Károly m.-gombási lelkész gyűjt.	2·--
9. Zajzon János erzsébetvárosi lelkész gyűjtése	27·30
10. Vásárhelyi Lőrinc óralja-boldogfalvi lelkész gyűjtése	34·--
11. Fülöp Gyula o-bretteyi lelkész gyűjtése	6·--
12. Hegyi Sándor bonyhai lelkész gyűjtése	12·70
13. Balás Imre segesvári lelkész gyűjtése	14·--
14. Barabás Miklós besenyői lelkész gyűjtése.	7·20
15. Vén Mihály bikfalvi lelkész gyűjtése.	23·02
16. Szabó Ferenc bodolai lelkész gyűjtése...	6·--
17. Józsa Sándor erösi lelkész gyűjtése	3·50
18. Damó Sándor feldobolyi presbiter gyűjtése	8·--
19. Zsigmond Károly hétfaluvideki lelk. gyűjt.	33·60
20. Csiszér Zsigmond kálnok-köröspataki lelk. gyűjtése...	8·66
21. Takács Károly kökösi lelkész gyűjtése	6·--
22. Ifj. Kovács Albert kilyéni lelkész gyűjtése	5·90
23. Jakab József martonos-fótosai lelk. gyűjt...	15·48
24. Ceglédi János rétyi lelkész gyűjtése	2·--
25. Böjthe Géza szemerjai lelkész gyűjtése	3·70
26. Józsa Sándor egyhm. főjegyző	2·--
27. Imecs Ernő főgondnok....	10·--
28. Székely György dr. ehker. képvis. gyűjtése.	3·--
29. Vén Mihály esperes	4·--
30. Kolca Lajos árkosi lelkész gyűjtése	4·--
31. Bartók Béla bonchidai lelkész gyűjtése....	8·--
32. Venci Domokos csekelaki lelkész gyűjtése..	4·--
33. Magyarosi István zilahi lelkész gyűjtése	28·42
34. Jakabházi Dániel málomi lelkész gyűjtése	3·--
35. Ferenc Samu maros-décsei lelkész gyűjtése	4·--
36. Egerházi Lajos újtordai lelkész gyűjtése	29·40
37. Leicsméri egyház	2·--
38. Dósa Sámuel kajántói lelkész gyűjtése....	6·10
39. Gr. Wass Béla főgondnok	40·--
40. Bartha Lajos aranyos-gyéresi lelkész gyűjt.	6·--
41. Szabó Samu hodgyai lelkész gyűjtése	2·--
Összesen	446·08

Midőn ez újabban befolyt kegyes adományokért őszinte köszönetet mondunk, egyuttal kérjük mindazon kedves híveinket és tiszt. lelkész aákat, kik gyűjtő-íveiket még be nem küldötték, hogy sziveskedjenek nem remélt esetben még üresen is, a kezökön levő gyűjtőíveket igazgató-tanácsunkhoz mielőbb mulhatatlanul betérjeszteni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató-tanácsa.

Kolozsvárt, 1900. január 9.

Dr. Kádár János,
titkár.

52—1900.

KÖRLEVÉL

az erdélyi ev. ref. egyházkerület valamenynyi lelkészének.

1. A »Püspöki Szék« 530 1898. számú körrendeletének 4 ik pontját az 1899. nov. 8-án tartott Püspöki Szék 10. jksz. alatt hozott határozatával következőképpen módosította:

»Utasítjuk lelkész aait, hogy a hívek családi életében előforduló változásokról (születésekről, házasságokról, halálozásokról) minden év kezdetén az esperesi vizsgálati feleletek megállapítása alkalmával a presbyteriumnak tegyenek jelentést, névszerint is megjelölve azokat, kik házassági szövetséget kötve az egyházi áldást igénybe nem vették, gyermekeiknek más felekezethen való nevelésére magukat elkötelezték, — vagy azokat a keresztség sacramentumában részesíteni vonakodnak, s ezen jelentést az esperesi vizsgálat alkalmával n. t. esperes aának mutassák be.

Felhivom azért az e. megyék nt. Espereseit, hogy a szükséges intézkedéseket minden alkalommal a helyszínén tegyék meg, az egyházmegyét érdeklő ezen adatokat pedig a vizsgálat befejezte után összefoglalva hozzám terjeszszék fel; a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek lelkészei pedig minden év január első felében tegyék meg hozzám egyházközségükről az ide vonatkozó jelentéseiket.

2. Hivatkozással Püspöki Székünknek 1899. nov. 8-án 11. jksz. alatt hozott határozatára, fölhevom összes lelkésztársaimat, hogy az Egyh. Törvény 269. §-a e) pontjának eleget téve, a reformáció emlékünnepeit mindig, mindenütt és föltétlenül tartsák meg, kiváló gondot fordítván reá, hogy hiveinkben a protestans élő hitet öregbítsék, a tagokban a községi élet iránti meleg érdeklődést, az anyaszentegyház iránti ragaszkodást fokozzák, erősítsék és, a híveket minden ilyen alkalommal a szegény egyházközségeket támogató egyetemes közalap érdekében adakozásra fölhevják.

Kolozsvár, 1900 jan. 9.

Dr. Bartók György,
püspök.

61—1900.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyébe kebelezett *vajda-kamarási* egyházközség kántortanítói állására pályázat nyittatik.

Javadalom: 1. Tisztességes lakás gazdasági épületekkel és gyümölcsös kerttel. 2. Kepe és kanonikaportió, egyházhatósági becslés szerint 365 korona. 3. készpénzben 434 korona, összesen 800 korona.

Pályázati határidő 1900. február 3. Folyamodványok Somkereki Miklós espereshez küldendők Székre (Szolnok-Dobokamegye).

Kolozsvárt, 1900. január hó 10-én.

Dr. Bartók György,
ref püspök.

36—1909.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a Kolozs-kalotai egyhmegyébe kebelezett *egeresi*, jelenben IV. oszt. egyház papi állomására ezennel pályázat nyittatik,

Javadalom: Lakás szép nagy kerttel és 500 korona értékű fizetés. melyből 230 korona a 16 hold tagosított can. portio értéke, a többi készpénz. E fizetéshez járul pár hónap mulva az állami kiegészítés, mi által az állomás egyike lesz a legelőnyösebbeknek. Vasuti állomás Kolozsvártól alig egy és fél óra.

Pályázati határidő 1900. jan. 31.

Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1900. jan. hó 9-én.

Dr. Bartók György,
püspök,

45—1900.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kézdi egyházmegyébe kebelezett *maksai* III. oszt. anya-egyház lelkészi állomására új pályázat nyittatik; mert pályázók kérésükhöz a zsin. törv. 205. §-ban megkivánt s a 108. §-ban jelzett minősítési bizonyítványt nem csatolván: kérésük nem volt figyelembe vehető.

Ezen állomás javadalma: minden egész kepe fizetőtől, kiknek $\frac{1}{4}$ része búza, $\frac{3}{4}$ része rozs kepe fizet, 2 kalangya ős-, 2 kalangya tavasz gabona és 80 fillér fapénz; értéke 976 korona. Minden fél kepe fizetőtől egy kalangya ős-, egy kalangya tavasz-gabona és 40 F. fapénz; értéke 140 K. 80 F. Minden árva kepezőtől 3 K. 20 F.; értéke 22 K. 40 F. Minden egész kepeváltótól 1 K. 60 F. és 40 F. fapénz; értéke 23 K. 40 F. Minden fél kepeváltótól 80 F. és 20 F. fapénz; értéke 13 K. Minden egész oszporástól 40 F., értéke 18 K. 80 F. Minden fél oszporástól 20 F., értéke 3 K. 80 F. Ezen felül a díjlevélben megállapított stóla- és canonica portio, mely áll tisztességes lakásból, gazdasági épületekkel és kerttel, 5 hold 1102 □ öl szántóból és 14 hold 148 □ öl erdőből, melynek jövedelme 32 K. 66 F.-re van becsülve.

Kötelességei az egyházi törvényekben az egyházkerületi és egyházmegyei szabályokban részletezett összes lelkészi teendők végzése.

Pályázati határnap: f. év Február hó 10 ike, mely időig a kellőleg felszerelt pályázati kérések nt *Bodor Géza* esperes aához Alsó-Csernátonba intézendők.

Kolozsvárt, 1900. Január hó 9-én.

Dr. Bartók György,
püspök.

58—1900.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a görgényi egyházmegyébe kebelezett *fellalusi* II. osztályu papi állomásra pályázat nyittatik.

Javadalma: 1. Mindennemű gazdasági épületekkel ellátott jó lakás, jó minőségű nagy kerttel. 2. 28 hold tagosított canonica portio, a melynek tiszta jövedelme a díjlevélben 100 korona 80 fillér. 3. Készpénz dézma kárpótlás, kepe és munkadíj váltság címen 1590 kor. 68 fillér. Összes javadalom a lakáson kívül: 1690 kor. 48 fil.

A folyamodványok 1900. jan. 31-ig Tavaszi József, görgényi espereshez Magyar-Péterlakára (u. p. Szász-Régen) küldendők.

Kolozsvárt, 1900 jan. 10.

Dr. Bartók György,
ev ref. püspök.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre... 12 kor.
félévre... 6 kor.

MEGJELENIK MINDEN GSÖTÖRTÖKÖN.

Advent.

Főolvasás a kolozsvári ref. egyház által rendezett »Protestáns estén«. 1999 december 10-én tartotta:

Nagy Károly th. tanár.

(Folytatás.)

Azonban a görög bölcsészeti gondolkozás sem végezte szerencsésebben. A népek történetét vezető istenkéz egyforma mértékkel mért zsidónak és pogánynak.

A Job és a Predikátor könyveiben kifejezésre jutó kételynek és pessimizmusnak Sophokles Öedipus-ában megcsendülő visszhangja az az ismeretes mondás: «Legnagyobb jó nem születni, vagy ha születünk, minél gyorsabban meghalni!» Ez alapon az u. n. «új-akadémia» nem ismer különbséget az ember cselekedeteiben a jó és rossz között. Minden lehet egyformán jó is és rossz is, a mint a körülmények magukkal hozzák.

A zsidó sadduceusnak pogány-görög ellenképe a *cyrenaikusok* élvezethajhászata, vagy még sokkal inkább a raffinirozottan számító *epikureus bölcs*, kinek eszménye az abszolút gondatlanság és zavartalan nyugalom, mely magán kívül mivel sem gondolván, az egyén féktelen önzését ülteti az erkölcsi ítélőszék trónusába, a hol megszűnik minden erkölcsi törvény és kötelesség s a családi élet és barátság is a vér, az ösztönök és érdekek szolgálatában áll.

A farizeusnak a törvény betöltéséből származó *öntelt elégedettsége* görög talajon a stoikus bölcs *arisztokratikus nyugalma*, ki csak sajnálkozással tud tekinteni azokra, kik még valami iránt érdeklődnek, valamiért lelkesednek és munkálnak. Neki értéktelen e földön minden s mit mások legnagyobb jónak tekintenek, a stoikus bölcs, rettenthetetlen nyugalommal tudja eldobni magától — ha terhére vált — az életet is.

S hogy ne maradjon megfelelő ellenkép nélkül a zsidó rajongás apokalyptikus váradalma se görög talajon, ott találjuk azokat a titkos *misztériumokkal* foglalkozó társaságokat az új plátói és új-pythagorási iskolákban, a melyek közt a beavatottak aszketikus

testsanyargatás mellett, szellemtelen hokus pokusok által vélik az istenséggel való közvetlen érintkezést elérhetőnek.

Hitelenség és a császárnak, mint istennek imádása, czinizmus és rajongással vegyes babona, élvhajhászat és csömörletes életundor: im ez a görög-római pogány kultúra eredménye a világtörténelem nagy adventjének idején. S lehetett-e ezt a társadalmat egészségesnek mondani?!

És én azt állítottam, hogy a sivár vonásokkal rajzolt világtörténelmi adventi korszak sok hasonló vonással bir korunkhoz, sőt korunk tükörének tekinthető. Nem volt-e mérész az állításom, nem vagyok-e igaztalan sokszor magasztalt korunk iránt?

Nem tagadom, hogy korunknak sok szép vonása van. Előhaladása a physikai élet, tudományok, ipar stb. terén elvitázhatatlan. Látunk jótékonyt, emberszeretetet, sőt — ah! mi nagyot haladtunk! — közeledünk a buddhisták és brahministák általános „lényszeretetéhez.“ És mégis, nekem úgy tetszik, hogy mindezek csak így alapjaiktól elkülönözten szépek, felemelők, nem egyszer alapelveikhez való következetlenségük által — jők.

De tekintsünk szét egyéni és társadalmi életünkön s ne elégedjünk meg csak a látszat felületes megtekintésével, hanem nézzük az alap gondolatokat, az elveket, egész élet- és világnézetünket: és mit tapasztalunk?

Hol látjuk ma az élő Istenben vetett igaz hitet? Helyét az *a kétely* foglalta el, mely miután az Istent meg nem foghatja, a lemondás hangján hirdeti „ignoramus“ és „ignorabimus,“ nem tudjuk és nem fogjuk tudni soha bár csak azt sem, hogy az Isten létezik-e vagy sem. És a lemondó kételkedés nyomában jár az ürességében gögös *istentagadás*, mely már határozottan állítja, hogy nincsen egyéb, mint a mit láthatunk és tapinthatunk, minden egyéb agyrem, vagy dajkamese a tudatlanok számára. E materiálisztikus gondolkozás gyakorlati nyilvánulása az a sadduceus és epikureista életnézet, mely *az egyéni önzést* ülteti az erkölcsi világ trónusára s az egész világot egy *érdekszerződésen* alapulónak tekinti. Mosolyogva fordul

feléd ez a raffinirozott erkölcsi világnézet és jóakarattalag figyelmeztet *«saját jól felfogott érdekedre»* s oktat, hogy a körülményekkel alkudni megtanulj s ne „érzelegj,” ha itt-ott s mindenütt látod az erősebb által elnyomatni és kihasználtni a gyengét, mert *«a létért való küzdelem»* általános törvényének kifolyása az. Ott üz ikedvteléseit, hajhászsa élvezeteit a parketten és a dohos pince korcsmában egyaránt s mit törődik ő azzal, ha útjában virágokat tapos, hiszen élvezte illatát és a virágnak, a pillangónak élete úgy is csak egy nap, az élet pedig? — „addig hordom, míg élvet ad s aztán mert terhes — ledobom!” Ugyan, lehet-e akkor csodálkozni, hogy a ki ma e nézet alapján lelkiismereti furdalás nélkül tapossa el a *személyt*, holnap már egészen természetesen követeli a még értéktelenebb *vagyont*. Lehet-e csodálni, hogy a ki *«az erősebb jogát»* hirdeti, az erősebbel, a hatalmasabbal szemben *csúszó-mászó* hizelgő, raffinirozott, önző, számító, *«saját jól felfogott érdekében.»* Oh! M. T. K.! méltóztassanak megfigyelni ezeket az embereket fent és alant: *ezek a társadalom és társadalmi rend igazi ellenségei.*

(Folytatása következik.)

A kézdi egyházmegyéből.

Kézdi evang. reform. egyházmegyénk decz. 12-én Kézdi-Mártonfalván tartotta meg rendkívüli közgyűlését a tagok csekély számu részvételével. Megakadályozta közgyűlésünk tagjait a megjelenésben a „Nemerének” megelőzőleg három napon keresztül tartó szakadatlan fuvása, a mely csak decz. 12-én a hajnali órákban szünt meg, s mely még a vonatot is megállította, oly nagy hőtömeget gördített útjába.

Csunya kiállhatatlan szél ez, mintha csak mindent el akarna seperni a földszínéről s azt gondolnád, hogy azonnal kétfelé szakít oly élesen fú. Késő őszszel, télen és kora tavasszal szokott uralkodni. Különösen a mezőföldi községek szenvednek legtöbbit tőle, mert az erdőalyiak némileg védve vannak a hegyek által. Szigoru pontosságot tart eljárásában, ha huszonnégy órára el nem áll, hetvenkét óráig fú, s ha rere nem áll, el egy hét, illetőleg három hétig fú.

De azért ne alkoss magadnak rosz véleményyt Háromszékről jámbor olvasóm, mert nem mindig fú a »Nemere«, a közelebb mult két évben egyszer sem volt hozzá szerencsénk, földje termékeny, van ugyan itt is egy-egy konkoly a buza között, mint mindenütt; de általában véve népe jó, szorgalmas, mívelt és annyira vendégszerető, hogy párja még e nagy világon sincs. Itt mindig találj: kenyeret, tiszta vizet és tiszta szívet!

No de hagyjuk a »Nemerét« hadd fujjon, térjünk tulajdonképeni tárgyunkra, közgyűlésünk lefolyására.

Elsőnek tíz órakor tevékeny esperesünk nt. Bodor Ferencz érkezett énekvezérével Bajka Mihálylyal, utána tisz. Szabó Géza, Beke Rafaellal, később Kelemen Győző Forró Alberttel és Czell Ignácólölöni lelkész afia.

Közgyűlésünk, s mint mindig úgy most is Istentisztelettel kezdődött. Az elég tágas templom zsufolásig megtelt hallgató közönséggel, hol imát a helybeli, egy-

házi beszédet Máté evang. XXII. részének 1—14. vers alapján a tőle megszokott nyugodt és tárgyilagossággal tisz. Szabó Géza felső-csernátoni lelkésztársunk mondott. Az énekvezéri teendőket a helybeli énekvezér gyöngélkedő egészsége miatt Bajka Mihály alsó-csernátoni énekvezér végezte, magával ragadva az egész gyülekezetet.

Templomozás után az ujonnan épült községháza dísztermébe gyűltünk össze, a hol megjelent a helybeli presbyterium és községi képviselő-testület teljes számban.

Esperes afia a gyűlést egy szép beszéddel megnyitván, vázolja azon nevezetesebb eseményeket, a melyek rendes közgyűlésünk óta történtek, s a jegyzőkönyv vezetésére tisz. Szabó Géza lelkész-társunkat kéri fel, mivel a rendkívüli idő miatt sem a fő-, sem az aljegyző nem jelenhetett meg.

Bemutatja mélt. Lázár Mihály és tek. Különte Mózes főgondnok uraknak hozzá intézett levelöket, mely szerént gyöngélkedő egészségek miatt jelen közgyűlésünkön nem jelenhetnek meg, melyeket közgyűlésünk sajnálattal vett tudomásul.

Most következett közgyűlésünk tulajdonképeni tárgya, a kiküldött bizottságnak a zsin. törvény 27, 40 és 100 §-airól szerkesztett Rendszabályai, a melyek felolvasatván, egész terjedelmökben változatlanul elfogadtattak, s megerősítés végett a mélt. igazgató-tanácshoz felterjesztetni határozattak.

A kiküldött bizottságnak közgyűlésünk jegyzőkönyvileg köszönetet szavazott odaadó munkásságukért.

Tisz. Zajzon Lajos egyházmegyei számvevő afiának ezen állásáról való lemondását közgyűlésünk elfogadta, a számvevői állás betöltését a tavaszi rendes közgyűlésre halasztja, addig is ideiglenesen a számvevői teendők elvégzésével tisz. Kőkösi Sándor afiát bizza meg.

A mélt. igazgató-tanács véleményezés végett megküldötte a görgényi egyházmegyének amaz indítványát, hogy dolgoztassék ki egy egységes papi ruházat, mely minden ünnepélyes- és papi szolgálattétel alkalmával használandó lenne; közgyűlésünk bár elvileg helyesli ezen indítványt, de gyakorlati kivitelét a papi fizetések rendezése után látja keresztülvihetőnek.

Esperes afia közgyűlésünk tudomására hozza, hogy a főt. és méltóságos egyházkerületi közgyűlés év nov. 7-én egyházmegyénkhez az ürességben levő algondnoki állásra tek. Vajna István helybeli földbirtokeos urat választotta meg, melegen üdvözli a közgyűlésünkön jelenlevő gondnok urat s egyházmegyénkben végzendő munkálkodására Isten áldását kéri.

Tek. Vajna István gondnok ur megható szavakban köszöni meg a benne helyezett bizalmat, s midőn — úgymond a többek között — értésemre esett, hogy a főt. és mélt. egyházkerületi közgyűlés ezen tiszteséges állásra csekély személyemet választotta meg, önkénytelenül feltettem magamnak a kérdést, hogy valjon képes leszek-e betölteni ezen állást, melyet a tudományban és tapasztalatban egyaránt gazdag elődeim annyi buzgalommal és odaadással töltöttek be?

Abban a korban, melyben én is vagyok, az ember még nem igen dicsekedhetik elévülhetlen érdemekkel s engemet egészen méltatlanul talált ezen kitüntetés!

Ezen előlegezett bizalmat köszönöm s ígérem, hogy csekély tehetségem teljes mértékével igyekszem egyházmegyénk ügyeit előmozdítani. S magamat továbbra is — így végzi szép beszédét — a nagytiszt. esperes ur és a nagytiszt. egyházmegyei közgyűlés szives jó indulatába ajánlom.

Közgyűlésünk általános figyelemmel hallgatta az algondnok urnak gyönyörű székfoglaló beszédét, s beszéde végén lelkesen megéljenezte; megválasztását általános örömmel vette tudomásul

A márkosfalvi egyházközség két év óta elmebe-eg énekvezérének életfogytig az énekvezéri javadalomból 136 korona kegydíjat határozott folyósítani, s az így fenmaradó 300 korona javadalommal és lakással kívánja az énekvezéri állást betölteni. Közgyűlésünk a kiállított díjleveleket helyben hagyja és megerősítés végett a mélt. ig.-tanácsához felterjeszteni határozza.

Ezzel a tárgysorozat ki levén merítve, esperes afia köszönetét fejezte ki a tagoknak a szives részvételért és megköszönve a képviselő testületnek a terem átengedését a gyűlést általános éljenzések között bezárta.

A zöld asztaltól tek. Vajna István algondnok ur gazdagon terített asztalához voltunk hivatalosak, a hol még számos előkelő rokonság és jó barát jelent meg, természetesen egymást érték a szebbnél-szebb pohárköszöntők, s a társaság csak a késő estvéli órákban oszlott szét.

Jáni Lajos,
ref. lelkész.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1900. jan. 13.

Elnökölt: Br. Bánffy Dezső, egyhker. főgondnok. Jelen voltak: Dr. Bartók György, püspök. Simó Lajos és Zeyk Sámuel egyházker. főgondnokok, Parádi Kálmán, Szász Dénes, Br. Dánffy Ernő, Becsek Lajos, Sándor Lajos, Dr. Sárkány Lajos, Lészay Ferencz. ig. tanácsosok, Deák József, pénztárnok, Maksay János, számvevő, Dr. Deák Albert, ügyvéd és Dr. Kádár János, titkár,

Az ülés megalakulása és megnyitása után, előben számvevő, majd a tanügyi előadó és végül a titkár referádájában levő folyó ügyek nyertek elintézését, az alábbiak szerint:

Deési egyházmegyénk tanácsának indokolt kérésére megengedte ig. tanácsunk, hogy az egyházmegye 200 frtos theologiai alapítványát szükeréki desolált egyház központi kezelés alatt álló pénzeiből fizesse ki, miután az egyházmegyei pénztár e tartozás kifizetésére fedezettel nem rendelkezik.

Marosvásárhelyi kollégiumunk 1900. évi költségvetése többrendbeli módosítással nyert jóváhagyást. Nevezetesen a tandíjkezelő részére fölvetett 200 kor. tiszteletdíjat törlendőnek találta ig.-tanácsunk, miután az igazgatói honorárium kellő összegben van előíranyozva; a kebli özvegy-árvai alap javára előjegyzett 60 krajczáros tanulói illetek töröltettek, mert fönntartásuk szabályellenes és szükségtelen s végül a tanári fizetés-fokozatok megállapításában észlelt egyen-

lőtlenség megszüntetéséül, Kóbori János tanár javadalmának megfelelő emelésére is utasított az előljáróság.

A szépsiszentgyörgyi és deési egyházközségek indokolt előterjesztésére megengedettett némely fölhajthatatlan követeléseknek törlése.

— Főt Püspök aa. és kísérete részére kiutaltott a közpénztár terhére 300 ft., a múlt évben végzett püspöki vizitációval és két templomszenteléssel fölmerült készkiadások megtérítésére.

Bodánszky Lajos, bpesti háztulajdonos csereajánlata ügyében a becslobizottság jelentése tudomásul szolgált és Br. Bánffy Dezső, főgondnok aa. elnöklelete alatt, Herczeg Lajos, Dr. Deák Albert és Maksay János aai. személyében bizottság küldetett ki az alkudozások folytatására és jelentéstételre.

A székely-udvarhelyi kollégium előljárósága jelentést tevén Kuncz Elek, miniszteri megbízott hivatalos vizsgálatáról, fölterjesztette a látogatás eredményében tartott bizalmas értekezlet jegyzőkönyvét, melynek legtöbb mozzanata az intézet fokozatos fejlődéséről tanúskodik. Igazgatótanácsunk örömmel vette tudomásul az adatokat a miniszteri megbízott amaz elismerő nyilatkozatával együtt, mely szerint a kollégium tanári kara hivatása magaslatán állva, az intézet haladása és fejlesztése érdekében a rendelkezésre álló eszközökkel híven munkálkodik.

A nagyenyedi Bethlen-kollégium főginnáziumánál ugyanazon miniszteri biztos által végzett vizsgálat eredménye szintén örvendetes tudomásul szolgált, miről az előljáróság oly fölkéréssel értesítettett, hogy a miniszteri megbízottnak a tanulók internátusi elhelyezésére, felügyeletére, valamint néhány tanár túlterhelésére vonatkozó észrevételeit méltassa figyelemre s a bajok lehető elhárítása iránt intézkedjék.

Kolozsmegye kir. tanfelügyelőjének a szavai általi iskolában való hitoktatást sürgető átíratára sajnálattal közöltetett, hogy a közeli lelkészi állomások üresen állt miatt ez idők szerint nem áll módunkban a hitoktatói teendőket elláttatni s csakis olykép lehetne a bajon segíteni, ha a tanfelügyelőség közremunkálna abban, hogy az ottani gör. kath. tanító helyett ev. ref. vallású neveztessek ki, aki azután a hitoktatással is megbízható volna.

Az istvánházi felekezeti iskola államosítása tárgyában kelt egyházközségi határozatok jóváhagyást nyertek.

Ezek után az egyetemes konvent rendelkezései alapján összeállított ama kimutatásokat ismertette tanügyi előadó aa., melyek a nem reform. iskolákban tanuló ref. tankötelesek hitoktatásának mikénti ellátásáról szólnak. Az érdekes adathalmaz összesítéséből örömmel konstataulta ig.-tanácsunk, hogy a vallás-erkölcsi nevelésre a legtöbb helyen kellő gond fordítatik s hogy e fontos feladat lelkiismeretes végzésére mindenütt jóakarató törekvés mutatkozik. Ezek alapján megtétettek a szükséges elismerő és buzdító, valamint az előfordult hiányok elenyésztetésére vonatkozó intézkedések s fölkérétvén szakreferens aa. az összegyűjtött statisztikai adatoknak az egyetemes konvenchez leendő fölterjesztésére és állandó nyilván-

Ezek után Kilyén Sándor, ig.-tanácsi-lrodavezető aa. levele olvastatott fel, melynek kapcsán 40 korona adományt terjesztett be, felerészben a néh. Püspök aa. siremléke, felerészben a szeretetház javára és egyúttal bejelentette, hogy a néh. nagy püspökünk elhalálzásának évfordulója alkalmából az ig.-tanácsi üléstermekben már el is helyezett életnagyságú mellképet ajándékozza az ig. tanácsnak. A kegyeletes szép adományokat őszinte mély köszönettel fogadta el ig. tanácsunk.

Ugyan csak hálás köszönettel vette tudomásul az igazgatótanács egy magát megnevezni nem akaró buzgó hitsorsos házaspárnak bemutatott végrendeletét, mely szerint 60—70 ezer korona értékű vagyonukat egyházkerületünknek hagyományozzák, emberszereteti célokra fölhasználndólag.

Kovács Gyula, domokosi és Bartha Lajos, az gyéresi ref. lelkész aai. indokolt kéréseire megengedte ig. tanácsunk, hogy a székhelyükön alakult hitelszövetkezeteknél mellékfoglalkozást vállalhassanak.

A selyei reform. egyházközség engedélyt kapott arra, hogy központi alapjaiból fölvelt 1050 frtos kölcsönét az eddigi 100 frt. helyet, csakis évi 50 fttal törleszthesse, miután a közelebbi években foganatosított építkezései miatt a nagyobb öszszegű törlesztést meg nem bírja.

A torboszlói egyházközség 102 ftnyi és a göcsi egyházközség 150 ftnyi régálékártalanítási tőkéjét kiútalta ig. tanácsunk, iskolaépítésre leendő fölhasználás céljából, 5 év alatt leendő visszahelyezés föltétele mellett.

Nem találta azonban teljesíthetőnek a somosdi ehk. kérését, a mely keblí keselésre kérte ki 5000 frtot meghaladó központi pénzeit, mert a közgyűlési határozat értelmében csakis birtokvásár céljából vehetők ki az ily összegek.

A lörinczrévei egyházközség Karsai András aával, az aranyos-polyáni egyház pedig Mezei László, ottani állami tanító aával szerződést kötven a kántori teendők vitelére nézve: e szerződések megerősítettek.

Szászvárosi egyházközségünk indokoltan kérvén második papi állomásainak egy évig leendő betöltetlen hagyását, kérése teljesítetett, oly föltétellel, hogy az interkálaris jövedelemből a második papi lakást renováltassa.

A szovátai leányegyházközség nem tudván kelőleg berendezni és így jövedelmezővé tenni az örökség útján tulajdonába jutott sósfürdőt, annak eladását elhatározta, mely határozata, az egyházmegyei tanács ajánlata alapján, megerősítést nyert.

Nem erősítette meg azonban tanácsunk a felvinci egyházközség ama közgyűlési határozatát, melyben az egyházi adó végleges megszüntetését mondta ki, mert e határozat a protestantizmus alapelveivel s ezen elveken fölépült választási rendszerünkkel merőben ellenkezik.

Ezek után még megadta ig. tanácsunk a kellő útásításokat a görgényi egyházmegye tanácsának, az anyaegyházaktól távol fekvő községek iskoláiban való hitoktatás biztosítására nézve; jóváhagyó tudomásul vette a királyfalvi ev. ref. egyházközség és Tol-

las Béla, oklevélnélküli ideiglenes tanító között egy évre kötött szerződést; bizottságot küldött az igazgatótanácsi központi tisztviselők nyugdíjintézetének rendezésére vonatkozó közgyűlési határozat előkészítésére és végül a nagyenyedi egyházmegye közíg. bíróságát delegálta a mezőbodonai lelkész és Nemes Árpád, esperes között fenforgó javadalommegosztási vitás kérdés eldöntésére; mire az ülés, az idő előhaldottsága miatt, bezáratott s folytatása másnapra tűzetett ki.

r s.

Különfélék rovata.

Br. Bánffy Dezső Önagyméltósága f. hó 11-én az egyházkerület közügyeiben tartandó tanácskozások s megállapodások vezetése végett Kolozsvárra érkezett. Az igazgatótanács üléseiről rendes tudósításunk szól. Itt olvasóinkat egy nevezetes horderejű értekezletről akarjuk értesíteni, mely ugyancsak Önagyméltósága elnöklete alatt tartatott meg. Ismeretes a kultuszminiszter ama rendelete, hogy a gyulafehérvári róm. kath. püspök »erdélyi püspöknek« címeztesse. Az értekezlet, melynek tagjai br. Bánffy Dezső elnöklete alatt dr. Bartók György, dr. Kolozsváry Sándor, dr. Vály Gábor, egyetemi tanárok, Becsek Lajos táblai bíró és Pokoly József. az egyh. tört. theol. tanár. a voltak, a kultuszminiszteri rendelet ellen, mint értesülünk, határozottan állást foglalt s e sérelmes ügy a konvent elébe, eshetőleg az országgyűlés elébe kerül. E protestans ellenes miniszteri rendelet, mint tudjuk, br. Bánffy Dezső önagyméltóságának a kormányelnöki székről való leköszönése után adatott ki.

A protestáns táborig lelkészek ügye a delcágióban.

Január 6-án a hadügyi albizottság tárgyalásán Münnich Aurel előadó, a prot. táborig lelkészek ügyéről a következőket mondotta: Nagy az aránytalanság a táborig lelkészi állásoknál a r. kath. és a prot. felekezetek között. Mert r. kath. lelkész van 142, g. kath. 11, és g. keleti is 11; evang. reform. van 4; evang. luth. 4. Pedig a kath. és protestansok arányszáma 7:1, tehát a 142 r. kath. lelkész mellett kellene 20 prot. lelkész. A protestansok helyzete nagyon hátrányos. Mert a róm. kath. táborig lelkészi kar évi költsége 700,000 korona (1—1-re 4925 kor. 56 fillér esik), a protestansoké 14,800 korona (1—1-re esik 1850 korona). Az előadó azt kívánja, hogy az aránytalanságokat ki kell egyenlíteni és pedig olyformán, hogy a prot. táborig lelkészek is évenként legalább négyszer látogassák meg híveiket, ott, a hol 50-en felül vannak. A r. kath. lelkészek híveiket havonta meglátogatják, de ez a 8 prot. lelkésznek lehetetlen. Mert pl. a budapesti táborig lelkész hatáskörébe 10 kadét- és egy reáliskola van besztva. A szükség annál érezhetőbb, mert a helyi lelkészek sok helyt be sem engedik a katonaságot a templomba, mert attól tartanak, hogy a hívek elmaradnak e miatt a templomból. Hogy a prot. lelkészek helyzete a r. katolikusokéval szemben nagyon mostoha, abból is kitűnik, hogy a prot. lelkész a r. kath. káplánna van egy rangban, és hogy a legmagasabb prot. katonai lelkész is csak a 8-ik rangosztályba tartozik és feljebb nem mehet. Végül nem méltányos, hogy a prot. egy-

házi ügyeket a r. kath. tábori püspök végezze. Kéri a hadügyminisztert, hogy tegye a kérdést tanulmány tárgyává és a jövő évi költségvetés szeretében ejtse módját annak, hogy a katonai lelkészek ügye a protestánsokra nézve is méltányos megoldást nyerjen. E dicséretes felszólalásra br. Krieghammer hadügyminiszter azt felelte, hogy a *kérdést megfontolás tárgyává teszi és a királynak jelentést tesz róla. Azt is kijelenti, hogy nincs kifogása az ellen, hogy külön referensi állás szerveztessék a nem r. kath. részére.*

Szabó István szintén szükségesnek tartja a külön referensi állásokat. — Szilágyi Dezső helyesebbnek tartaná, ha *leginkább világi referens* tenne javaslatot. — Horánszky Nándor a kérdést ajánlja a hadügyminiszternek a tanulmányozásra, hogy jövőre jelentést tegyen. — Szilágyi Dezső a prot. lelkészek számának szaporítását *az arányosság szerint is* szükségesnek tartja. —r.

Sokáig emlékezetes, szép ünnepe volt az év utolsó vasárnapja a kalota-szent-király-zentelki egyesült egyházközségnek.

A volt lelkésze, Szilágyi László helyett megválasztott Kovács József, volt szászvárosi Kun-kollegiumi h. tanár és ref. segédlelkész foglalta el az egyházközség papi állomását.

1899. december 30-án érkezett az új pap a b-hunyadi állomásra, hol Bálint Ferencz zentelki presbyterrel élén. a két egyház presbyteriuma fogadta. Az üdvözlő beszédre meghatottan válaszolt az új pap, bizalmát, szeretetét kérve az egyházközségnek.

Az üdvözlés után hosszú kocsisor kísérté az új lelkészt a k.-szt. királyi ujonnan épített és most szépen feldíszített parochiára, melynek őapujában Viski J. énekvezér köszöntötte a lelképásztort s adta át kulcsát a parochiának, kívánva, hogy Isten segedelme kísérje a szeretett papjuk minden lépését.

Másnap, ó-év utolsó napján, Barabás Árpád magyarázókeri ref. lelkész, administrator, mint esperesi megbízott iktatta be az új lelkészt a zsufozásig megtelt templomban. Az új pap lépett aztán a szószékre s az igaz meghatottság hangján szolt szép gyülekezethez, kérvén, mint idegen és jövevény temetésére való örökséget közöttük, eltemetni az «ő halottját» (I. Móz. 23: 4.) A gyülekezet halottjai, a muló évnek letűnt örömeivel egyszerre, de a gyülekezet az egyház szeretetnek bizalmának egyedül áldásdús földjébe. Beszédének további részében ker. türelemre, békességre, egymás-, egyház- és haza szent szeretetére buzdította a szép gyülekezetet, melynek igaz vallásossága, az egyházhoz való szeretete nagy erő és nagy biztositék az ügy, Isten országa szent ügyének győzelmére nézve. Ékes, békességes szavakkal kereste az eddig «harczó» egyház tagjainak szívében a szeretetnek, bizalomnak, türelemnek szárait és már a templomozás végeztével feltámadt a szívekben a remény, hogy meg is találta. Templomból kijövet a társegyház hivei megvárták a két lelképásztort a templom előtt, hol Kovács József lelkész ki úgy látszik a Kalotaszeg szokásaival ismerős — szép- lelkesítő beszédet mondott.

Az egyh. jegyző vezette és mutatta be még a parochián a két presbyteriumot a lelkészeknek, mikor is a hivatalos átadás szokott rendtartással megtörtént.

Isten áldása legyen az ifju pap kezdetben is áldásos munkálkodásán s tartsa meg azt a szeretetet, békét és egyetértést, a mit hozott az ifju lelképásztort egyházközségünkbe. —a.—s.

Bizottsági ülés. A legközelebbi egyh. kerületi gyűlés által kiküldött »Szeretetházi felügyelőbizottság« e hó 15-én tartotta Dr. Bartók György püspök el-

nöktele alatt első ülését. A mostani szeretetház apróbb folyó ügyeinek ellátása után kimondatott, hogy a kolozsvári egyh. község »Protestáns estéit« rendező bizottság felkérte, hogy a szeretetházi árvák javára a felolvasások alkalmával perselyes gyűjtést eszközölni sziveskedjék. Hisszük, hogy e jó példát többi gyülekezeteink is követni fogják, kiki a maga módja szerint és viszonyainak megfelelően. A ker. gyűléstől kapott meghatalmazás alapján a bizottság újabb 17 taggal egészítette ki magát, kik közt egyházunk előkelőségei közt ott vannak; Br. Bánffy Albert, Br. Zeyk József ifj., Szacsavay Sándor, Losonczy János városi tanácsos, Szekula Ákos, Dávid Antal, Kiss Sándor, Molnár Albert, Nagy Gábor stb. Azután megalakult a reform. leánynevelőintézet megalapításának előkészítésére egy szűkebb körű bizottság, melynek elnöke Dr. Bartók György püspök, helyettes elnöke Sándor József orsz. képviselő, előadója Pallós Albert polg. kis. igazgató. A kiküldött szűkebb bizottság tájékoztatása végett élénk és magas színvonalu eszmecsere folyt a tervezett intézet jellege felől. Határozat természetesen nem hozatott, hanem a bizottságnak utasításul adatott, hogy bel- és külföldi ily czélú intézetek szervezését és berendezését feltűntető prospektusokat beszerelve s a mi szükségünkről magát mindenoldalul tájékozva, készítsen javaslatot a felállítandó intézetre nézve s munkáját lehetőleg oly időben terjessze a nagy bizottság elé, hogy az egyházmegyét is megjárva, az ez évi közgyűlés elé legyen benyújtható. A bizalmas eszmecsere a körülforgott, hogy a felállítandó intézet különböző fokú iskolákat magában foglaló *tanintézet* legyen-e vagy mellözve az életpályákra előkészítő és kvalifikációt nyújtó iskolákat egyszeruen magasabb műveltséget nyújtó nevelőintézet vagy a kellő együtt kombináltassék? A bizottság e tekintetben az eszmék tisztázása érdekében számít minden jóakaratu érdeklődő tájékozására, de legkivált azon lelkész aak felvilágosításaira, a kik szűkebb hazarészünkben róm. kath. intézetek közelében élnek s így közvetlenül megfigyelhetik és tájékozódhatnak a felől, hogy hiveink tulnyomólag minő czélből veszik igénybe a róm. kath. intézeteket s azok tanintézeteit mely fokon látogatják gyermekeink legnagyobb mértékben. Szives tájékozások akár lapunk útján, akár bizalmasan a bizottság elnökéhez intézve, atyafiságos szeretettel kéretnek. — Ugy érezzük, hogy itt valami korszakalkotó dologról van szó, melyet nem lehet és nem szabad csupán egy néhány bizottsági tag vállaira nehezeden engednünk, hanem előre is tájékozással, felvilágosítással, tanácsal mindnyájunknak ki kell résznünk venni belőle. Hát mi bizunk az érdeklődésben, bizunk a lelkesedésben, nó meg a munkaszereteten is!

—y.

Protestans estéinken világi hiveink nemcsak szép számban jelennek meg, de fölolvásaikkal, szavallataikkal is tevékeny részt vesznek. A theol. díszteremben tartott protestans estén, f. hó 14-én dr. Nagy Mór, városi tanácsos, ki nagy műveltségének, sőt theologiai képzettségének irodalmi jeleit is adta, olvasott föl igen érdekesen, a nagy és díszes közönség figyelmét egészen lekötve. *Asztalos* Gabriella k. a. szavallatában annyit értelem, báj és erő volt, hogy hatása emlékezetes marad. Dr. Nagy Mór fölolvását, valamint dr. *Versényi* György f. hó 7-én tartott fölolvását lapunk közölni fogja.

Gyászlap. Kovács István kézdivásárhelyi ev. ref. lelkész, a rikán-belőli papi özvegy árva-alap pénztárosa, egyházkerületi és városi képviselő, az állami elemi iskolák gondnoksági elnöke, f. hó 11-én éjjeli 1/4 12 órakor, 58 éves korában, házassága 27-ik évében hosszús és kínos szenvedés után, megszűnt élni. Emléke legyen áldott, nyugalma csendes!

Barabás János, m.-vásárhelyi ny. ev. ref. tanító, életének 89-ik, boldog házasságának 53-ik évében, f. hó 8-án este 6 órakor, végegyengülésben elhunyt. Az Isten adjon öreg hű szolgálójának csendes nyugodalmat.

Ismételt kérelem. A múlt évben azt a kérelmet intéztem az Erdélyi prot. Közlöny útján az erdélyi főtiszt. egyházkerület nt. lelkészi karához, hogy a győri ev. ref. templom-építés céljából kibocsátott gyűjtő-íveket — habár üresen is — az év utolsó napjáig szíveskedjenek visszaküldeni. Kérésemnek nem lett meg a várt eredménye, amennyiben az egyházkerület területéről összesen csak 18 egyháztól érkeztek vissza az ívek és pedig: 8 egyháztól 25 korona 8) fillér adománynyal, 10 egyháztól pedig üresen. Mivel a végleszámlálás f. évi február első napjaiban megtörténik s a számozott és beiktatott ívek, illetve postautalványi szelvények felmutatása nélkül, közmegnyugvást keltő számadást nem lehet készíteni: kérve-kérem kedves kartársaimat, hogy a náluk levő íveket — habár üresen is — január 31-ig visszaküldeni szíveskedjenek. Eltekintve a kötelességtől, ennyi csekély fáradsággal járó munkát kérni kartársainktól, talán nem is szerénytelenség. A jelzett határnapig vissza nem érkező ívek tartóit — magam igazolása végett — kénytelen leszek hírlapi uton megnevezni. Szabó Zsigmond ev. ref. lelkész.

Irodalom.

Előfizetési felhívás.

(A pénzügyi kodex II-ik kötetére, mely az állami italmé rési jövedékről szóló 1899. évi XXV. t.-cikk magyarázatát fogja tartalmazni. Irta *Dr. Szabó Sándor*, a sárospataki jogakadémián a magyar pénzügyi jog nyilvános rendes tanára.)

Az ismert nevű szakfőnöki kiváló munkájának a 2. kötetét is igen ajánljuk egyházaink és kollegiumaink figyelmébe.

Az előfizetések és megrendelések az »Országos Központi Községi Részvénytársaság«-hoz Budapest, VI.- Váci-körut 61. szám küldendők.

A könyv bolti ára 6 frt. (12 korona); előfizetési ára az összeg előzetes beküldése mellett 4 frt (8 korona.)

Könyvismertetés.

Már gyakorló lelkész koromban sajnosan éreztem egy, a prot. istentisztelet elvnek s a mai fejlettebb izlésnek és a célszerűségnek is megfelelő »Temetési Énektár« hiányát. Ez a hiány azóta nemcsak nem kevesbedett, hanem még növekedett; sőt nálunk, tiszáninnenieknel ez az állapot is bekövetkezett, hogy »Temetési Énektár« vagy egyáltalán nem kapható, vagy ha kapható is, azzal sem az énekvezérek, sem a hitsorsosok nincsenek megelégedve. A testvér egyházkerületek enemű gyűjteményei szintén sok kívánni valót hagynak fenn és így azok megszerzése és használása se visz közelebb a kívánatos célhoz: temetési zsertársunk bensőbbé, meghatóbbá tételéhez, különösen pedig ahhoz, hogy a temetésen megjelent gyülekezet is énekeljen.

Ily körülmények közt, inkább az egyházam iránt való természetes szeretettől, mintsem a verselési kedvtől ösztönözve, elhatároztam, hogy ha már más nem vállalkozik erre a munkára: Isten segítségének reményében megpróbálom egy jobb irányú »Temetési énektár« összeállítását. A gyűjtemény, — Istennek hála! — ma már készen van s azt most, előfizetés útján kiadni szándékozom.

Tájékoztásul megjegyzem, hogy »Temetési Énektár«-am összeállításában a már említett cél mellett

leginkább két elv vezérelt. Az egyik az, hogy a mi temetési zsertartásunknál kevés, de lehetőleg jó dallamra és szövegre van szükség. A másik az, hogy a gyűjtemény mégis minden körülmények közt használható legyen. Mert nálunk nem a kántor, hanem a gyülekezet énekel, vagy legalább ennek kell énekelnie; ez pedig csak úgy érhető el, ha ösmerős, szinte a vérebe átment dallamokkal és kevés, de szinte csalogató szövegekkel sietünk a segítségére. Aztán a temetési ének feladata sem az, hogy az előfordult szomorú esetet ad hominem kikrónikázza, vagy, mint a legtöbbször, kikarikatúrizza; nem is az, hogy búcsuztasson s a halottat szavaltassa: hanem az, hogy alkalmas legyen a temető gyülekezet fájdalmas és részvételt teljes, önmagát és másokat is megnyugtató, felemelni igyekvő, egyszóval: vallásos hangulatának a kifejezésére. E végből az énekeknek egy szigorúan megállapított általános színvonalon alól sohasem szabad alább szállniok; a különös, a speciális pedig legyen pedig a temető lelkész gondjára, izlésére és tapintatára támasztva.

Gyűjteményem tartalma különben egy pár zsol-tárátírásból (XC. CII.) több régi, különösen a tiszán-inneni és erdélyi kerületben használt ének átdolgozásából, Nt. Fejes István úr kilencz énekéből, néhány más szerző után alakított és több, egészen eredeti énekből áll. Az énekek átlag három versszakúak: több versszakúak csak a rövidebb dallamúaknál, az úti énekeknel s egy pár, kivételes esetben vannak alkalmazva. Dallamaik, egy pár eredeti kivételével, a legszokottabb temetési dallamok, de ezek közül éppen ezért csak azokat nyomatom ki, a melyek »Énekes könyvünkben« elő nem fordulnak.

A gyűjtemény beosztása és terjedelme ez: Általános Rész I. Templomban: Kezdeőnek (felálló): I. Főének: 8. — II. Koporsónál: 12. — III. Utóének: 12. — IV. Úton: 6. — V. Sírnál 14. — Alkalmazott Rész. I. Gyermekek felett: 6. — II. Ifjak felett: 4. — III. Családfők felett: 4. — IV. Öregek felett: 4. — Függelék. Virasztók éneke: 1. — Koporsóba tételkor: 3. — Véletlen vagy megrendítő esetben 1. — Nagy halott felett: 1. — Lelkész felett: 1. — Tanító felett: 1. — Összesen tehát mintegy 78—80 ének. Izenhárom éves lelkészi gyakorlatom és tapasztalásom szerint alig tudok elgondolni oly esetet, a melyre az én »Temetési Énektár«-am használható éneket ne nyujtana, kivált ha szem elől nem tévesztjük azt a szabályt, hogy lehetőleg mindig általános tartalmú éneket énekeljünk.

A mi a kiállítás illeti: a »Temetési Énektár« verssoros alakban, tehát a költemények módjára lesz nyomtatva s az egész munka mintegy öt, kisnyolezadrétű ivre fog terjedni, hogy a füzet zsebben is hordozható legyen. Jó papirosról és csinos kiállításról gondoskodom. Egy füzet előfizetési ára egy Korona, mely 1900 évi január 25-ig, postautalványon hozzám küldendő meg s a melyért a füzetet u. e. évi február hóban portómentesen küldöm meg az előfizetőknek. A bolti ár mindenestre magasabb leend.

Sárospatak, 1900. évi január hó 3-ikán.

Novák Lajos,

theol. tanár és főiskolai lelkész.

Kiadóhivatali izenetek.

Nt. Deésy Gyula esperes urnak. Nagytiszteletted kezéből a következő egyházak előfizetési hátralékának törlesztését vettük: Türe 5 frt, M.-Fenes 5 frt, Gy.-Vásárhely 5 frt, Szt.-Király Zentelke 5 frt, Vista 5 frt, Méra (két évről) 10 frt; N. Almás 6 frt. Monostor (Kétévről) 10 frt,

Hivatalos rész.

35—1900.

MEGHIVÓ.

A mult év őszén tartott rendkívüli egyházm. közgyűlés határozata alapján, van szerencsém az 1899. évi rendes közgyűlést e f. 1900-ik év január hava 31-én, délelőtt pont 9 órára, Seps-Szentgyörgyre a Székely-Mikó-kollégiumba összehívni, a melyre alapszabályainkra való hivatkozással, a sepsi ev. ref. egyházmegyei közgyűlés m. t. és tt. tagjait tisztelettel meghívom.

Tárgyai a közgyűlésnek: Ima, esperesi megnyitó és beszámoló beszéd, jelentések az 1899. évi esperesi vizsgálatról, e. m. tanács működéséről, tanügyről, egyházm. pénztárról, országos özvegy-árva gyámintézetéről, közalapról. Az 1900. évi e. m. költségelőirányzat megállapítása. Az egyházközségi közmunka szabályzat meghatározása. Réty és Zalán énekvezéreinek nyugdíjaztatása. Énekvezérek beigtatása és felesketése. Lelkészek beigtatása. Görgényi egyházmegye indítványának tárgyalása a papi egyenruhának megszabása ügyében. Hidvégi énekvezér fellebezése az egyházm. tanács határozata ellen énekvezéri lakás ügyében. Az esperesi hivatalt kivéve általános tisztújítás és ily megválasztása: a rendes és aljegyzőnek, közügyigazgatónak számvevőnek, egyházm. pénztárnoknak, tanügyi előadónak, két világi tanácsbírónak, a fegyelmi bíróság világi és egyházi tagjainak, a lelkészi minősítvényeket megvizsgáló bizottságba egyházi tanácsbíróknak, közalap- és nyomtatványkezelőnek, közalapi- és gyámintézeti ellenőrző bizottság tagjainak. Esetleg jelölés az ürességben levő algondnoki állásra. Indítványok.

A gyűlés tárgyainak fontosságára tekintettel, felkérem a t. lelkész urakat, hogy a közgyűlésünk tagjait annak idejéről és tárgyairól kellő időben értesítsék.

Bikfalván, 1900. január 9-én.

Vén Mibály,
sepsi ref. egyházm. esperes.

36—1909.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület vajda-hunyadi ev. ref. egyházmegyéjében fekvő *rákosdi* IV. oszt. papi állomásra pályázat nyittatik. Ez állomás javadalma 1200 korona és 55 fillér, melyből 941 koronát a hivek fizetnek a rájuk kivetett rovatokból évnegyedes utólagos részletekben; 80/korona conventi vagyis domesztikai — 179 korona és 55 fillér pedig államsegély, mely tényleg már ki is van utalva. — Stóla: keresztelés 60 fillér temetés, 2 korona és esketés, 2 korona. Ehez járul egy háromszobából, konyhából és kamarából álló lakás — melyhez egy hold terjedelmű kert tartozik. — Kötelessége a rendes papi teendők végzésén kívül a helybeli állami el. népiskolában hetenként két órán át a ref. vallásu növendékeknek hittanórát tartania, miért külön 100 korona jár az iskola pénztárából.

A folyamodványok Nagytiszteletű Bartha Lajos hunyadmegyei ev. ref. esperes urhoz küldendők (Tordosra, u. p. Szászváros.) Február hó 15-ig.

Kolozsvárt, 1900. január hó 15-én.

Dr. Bartók György,
püspök.

PÁLYÁZAT.

A dunántúli ev. reform. egyházkerület államilag segélyezett *pápai főgymnasiumában* üresedésben levő *philológiai tanszék*re, melyre első sorban *latin-történet* képesítettségű tanárok pályázhatnak.

A megválasztandó tanár köteles a főgymnasium bármelyik osztályában a szakmájába vágó, vagy azzal rokon tantárgyakat az egyházkerület által évenként megállapított tantárgycsoportosítás szerint heti 20 óraszámig tanítani.

A megválasztandó tanár évi fizetése 2400 kor. alapfizetés, 400 kor. lakbérilletmény, 5 ízben öt évi szolgálat után 200 kor. korpótlék, a melynél a más intézetben rendes tanári állomáson töltött évek is fele részden beszámíthatnak, megjegyeztetvén, hogy a megválasztottat az egyházkerület idővel magasabb (2800 és 3200 kor. alapfizetés) fizetési osztályba is sorozhatja.

A tanszék betöltése a dunántúli ev. ref. egyházkerület hatáskörébe tartozván, felhivatnak a pályázni akarók, hogy folyamodványukat, keresztelő levelükkel, érettségi bizonyítványukkal, végzett tanulmányaikat képesítettségüket, eddigi szolgálatukat, egészségi állapotukat igazoló bizonyítványaikkal együtt *1900. évi február 15-ére* küldjék be főtiszt. és méltóságos Antal Gábor püspök úrhoz R.-Komáromba.

Csak ev. ref. vallásu egyének vétetnek figyelembe. A megválasztott tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek jogosított és kötelezett tagja.

Állomását a megválasztott tanár *1900. szept. 1-én* szaktudományához tartozó értekezéssel köteles elfoglalni.

Ha alkalmas pályázók hiányában tanári oklevéllel nem bíró tanárjelölt választatnék meg helyettes tanáru, annak fizetése 1600 kor. leend.

Pápán. 1900. jan. 11.

Darányi Ignác,
főiskolai világi gondnok.

Czike Lajos,
főiskolai egyházi gondnok

PÁLYÁZAT.

A dunántúli ev. reform. egyházkerület államilag segélyezett *pápai főgymnasiumában* üresedésbe jött *vallástanári* állásra.

A megválasztott tanár köteles a főgymn. I—VIII. osztályaiban a vallástani tárgyakat tanítani a konvent által megállapított tanterv szerint, továbbá valamely más tárgyat a gymnasium alsó osztályaiban heti 4 órán, úgy, hogy összes tanóráinak száma 20 legyen, s végül a téli hónapokban ifjúsági istentiszteleteket tartani.

A megválasztandó tanár évi fizetése 2400 kor. alap fizetés, 400 kor. lakbérilletmény, 5 ízben öt évi szolgálat után 200 kor. korpótlék, megjegyeztetvén, hogy a megválasztottat az egyházkerület idővel magasabb (2800 és 3200 kor. alapfizetés) fizetési osztályba is sorozhatja.

A tanszék betöltése a dunántúli ev. ref. egyházkerület hatáskörébe tartozván, felhivatnak a pályázni akarók, hogy folyamodványukat, keresztelő levelükkel, érettségi bizonyítványukkal, végzett tanulmányaikat,

képesítettségüket, eddigi szolgálatukat, egészségi állapotukat igazoló bizonyítványaikkal együtt 1900. évi febr 15-ére küldjék be főtiszt. és méltóságos Antal Gábor püspök úrhoz R.-Komáromba,

Csak ev. ref. vallású egyének vétetnek figyelembe. A megválasztott tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek jogositott és kötelezett tagja.

Állomását a megválasztott tanár 1900. szept 1-én szaktudományához tartozó értekezéssel köteles elfoglalni.

Ha az állomás helyettes tanárral tölthetnék be, annak évi fizetése 1600 korona leend.

Pápán, 1900. jan. 11.

Darányi Ignác, főiskolai világi gondnok
Czike Lajos, főiskolai egyházi gondnok

181—190. NYILVÁNOS NYUGTÁZÁS.

Néhai főt. Szász Domokos püspök aa. síremlékére s a Szeretetház javára a következő adományok folytak be:

	Kor. fill
Felóri egyház	21-80
Bogdán József ó ujfalusi lelkész gyűjtése	5-30
Miklósi József szentmihályfalvi lelkész.	9-—
Torda-szent lászlói egyházból gyűjtés	76-22
Veress Károly papolci lelkész gyűjtése	40-—
Nagy József lelkész gyűjtése kérés ormányiehban	4-—
Bodor István új székelyi lelkész gyűjtése	7-—
Demes Péter kis-bornyói lelkész	14-—
Zathurecki Gyula...	10-—
Zathurecki József....	10-—
Antos József...	10-—
K. ajtai ref egyház	10-—
K. „ hivektől	8-56
Kövér András esperes.....	2-—
Balázs Ignác köpöci lelkész gyűjtése	8-70
id. Török Ferenc gogáni gondnok	2-08
Muzsnai Sándor gogán váraljai lelkész	10-80
Derzsi Dénes mező-kölpényi lelkész	13-60
Benke Ferenc nagy-baconi	18-60
Boc József bodosi	1-60
Nagy Mihály középlaki	6-40
Tőkés József nagy-sajói lelkész gyűjtése.....	6-90
Benedek Ferenc tordaturai lelkész és neje	3-—
Toró Dénes szentlászlói lelkész gyűjtése	2-40
Nagy Sándor hidvégi lelkész	6-—
Szász-kis-almási egyházból...	4-—
Mikefalvi	4-56
Haranglábi	3-—
M. sülye m. herepei	5-20
Bethlen-szentmihályi	2-—
Asztalos György torockó-szentgyörgyi ehből	12-—
Bertalan József ar. polyáni lelkész gyűjtése	5-—
Vajda Ferenc sz.-lónai lelkész	2-—
Sebestyén Ferenc m.-fenesi	2-—
Szucsáki lelkész gyűjtése	4-40
Gzörgyfalvi lelkész Albert Imre gyűjtése.....	5-—
Belle Lajos ajtói lelkész gyűjtése	7-—
Mihálc Ákos m.-valkói lelkész	6-44

Szilágyi Rászló k. szentkirályi	5-40
Barabás Árpád magyarókeri	20-—
Ketesdi egyház és lelkész	6-—
Antal Domokos zsoboki lelkész gyűjtése...	12-—
Sztánai egyház és lelkész	10-—
Kis-Petri „ „	2-—
Fazakas Lajos n. petri lelkész gyűjtése	12-—
Deezsi Gyula esperes	45-—
Hatházi Ferenc benedeki lelkész	10-40
Kendeffy Lajos	7-20
Szász Sebesi egyház	6-—
Borbereki „	8-80
Gyulafehérvári	44-40
Abrudbányai	26-—
Krakkói	25-40
Gróf Teleki árvéd	20-—
Zeyk Gábor	10-—
Gaál Béla	6-—
Mtksa Ilona	4-—
Dr. Boér Jenő	2-—
Farnos Elekné	4-—
Alvinci egyház gyűjtése	39-—
Magyarigeni	10-—
Fereni István és zalatnai egyház	3-—
Vingárdi egyház gyűjtése	8-—
Vajasdi	2-50
Sárdi	9-—
Pazar Kálmán tasnágszarvadi lelkész gyűjtése	10-18
Almási Sámuel felső-tőöki lelkész.....	1-—
Páncélcsehi egyház	2-—
Menyhárt Elek sz.-brétei lelkész gyűjtése	6-—
Szilágyi Farkas nagy-enyedi lelkész....	5-—
Páll Károly toplicai körlelkész gyűjtése	52-48
Debreceni Gyula tekei lelkész	4-40
Molnár Lajos karaszkeri „	7-—
Imre István szász-új-ös füzkuti lelkész és neje	2-—
Dénes Gyula tancsi lelkész gyűjtése	8-—
Orbán Károly magyarosi lelkész gyűjtése	2-—
Thamó Gyula torda szent lászlói lelk. újabb gyűj.	4-20
Dezsi Lőrinc ozdai lelkész	3-40
Benedek Árpád vajda szentiváni lelkész	30-20
Demeter Zsigmond sz.-földvári	3-—
Dali János k. szentmihályfalvi lelkész gyűjtése	17-—
Tamás László krasznamihályfalvi lelkész gyűjtése	10-80

Midőn e kegyes adományokért őszinte mély köszönetet mondunk, egyuttal felkérjük mindazokat, kik a gyűjtő íveket be nem terjesztették, sziveskedjenek igazgató-tanácsunkhoz legkésőbb *e hó végéig* mulhatatlanul beküldeni, mert az elszámolásoknál a *gyűjtő ívekre feltétlen szükség van.*

Szives figyelmébe ajánljuk jelen fölkérésünket azoknak is, a kik a gyűjtött összeget, betérjesztették ugyan, de a gyűjtőíveket indokolatlanul visszatartották!

Kolozsvártt, 1900. január 15-én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Dr. Kádár János,
titkár.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre. .
félvre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Erdélyi protestans nőegylet.

Kemény harc előtt áll az egész világon, de legkiválóbban Magyarországon a protestantizmus. Látjuk, mert bár a békességhez szokott erdélyi viszonyaink között sok mindent eltűrtünk eddig is a felekezeti közti jó békesség kedvéért: annyi türelmünk már még sincs, hogy ne akarjuk látni itt is a javában folyó ultramontan missió válogatatlan eszközeinek nyughatatlan forogását. Látjuk és úgy vélem, mindnyájan a protestantizmussal együtt járó csendes éberséggel figyelünk, várunk.

A harc ki fog törni. Nem mi indítjuk. Mi megfontolt, csendes védelmi állást foglalunk el. Soha sem támadtunk és azt jövőre sem fogjuk tenni. De védelmünkről gondoskodni fogunk. Bár előbb tehettük volna, mert valljuk be, hogy ez a rohamtámadás bennünket egy kissé készületlenül talált. Az ellentábor a királyhágón túl eső részeken már mintegy másfél évtized óta hallatja fegyverzörejét. Mi azt nem vettük komolyan, jobban bízunk a valódi liberalizmusban, mely végre is az egyszerű protestans palást védelme alatt nőtt nagygyá.

A békességesebb napokban épen ott feledkeztünk el némely szükséges dolgokról; a hol a misticismus minden körülmények közt a leghamarabb talál kedvező talajt t. i. a nőknél, Az ultramontanizmus pedig igazán az ő misticus eszközeivel ott támad legsikeresebben. Ezen pedig ne csodálkozzunk, mert az erdélyi ev. ref. egyházkerületben élő 400.000 kálvinistának semmi nemű női intézménye nincs. Nőinket felekezetünkben, munkasor nélkül hagytuk. És ez egyik főoka annak is, hogy az egész egyházkerületben egyetlen biztosított női polgári-iskolánk sincsen pedig feltétlen szükséges volna több jó internatussal egybekötött polgáriiskola és egy tanítónőképző, vagy ha több nem, legalább egy közép és felsőbbfoku nőképző

Ha a külföld protestansai ezt tudnák, hogy itt Erdélyben 400.000 kálvinistának nincsen semminemű női culturintézménye bizony csak mély sajnálatuknak adhatnának kifejezést. De hiszem, hogy rövid időn lesz. Lennie kell!! És hogy lehessen, erre a célra

feltétlenül legrövidebb idő alatt sürgősen szükségesnek tartanám egy erős »Erdélyi protestans nőegylet« megalakítását (Mimagunk is kifejeztük e gondolatot pár hó előtt egy értekezleten s igen örvendünk, hogy t. barátunk is szükségét érzi ily szervezetnek. Szerk.) Higyük el, hogy védelmünk munkájában óriási eredményeket tudna az rövid időn felmutatni.

Tudom, hogy minden protestans nő a legnagyobb buzgalommal lenne tagja, különösen, ha nőképzésünk ügyével hoznák kapcsolatba; a mi csak természetes. Valakinek csak említjük az eszmét mindenki lelkesül rajta és szives örömet igéri pártfogását.

Főrangu hölgyeink az elmúlt századokban is erős bástyái voltak protestantizmusunknak, Tudom, hogy buzgalmuk nem csökkent, tudom, hogy nagy lelkesedéssel fognának a nemes munkához.

Hála a gondviselés Istenének, vannak lelkes egyházi és világi férfaink, kik kellő ügyességgel tudnának munkálkodni az egylet megalakítása körül; csak meg kellene indulniok. Tudom hogy a különböző vidéki fiokkörök illetőleg egyleti fiokok megalakítására, melyek egyen egyen tagjai volnának a nagy »Erdélyi prot. nőegyletnek« vannak alkalmas egyének, kik a nőkben szivesen felkeltenék az érdeklődést és segédkezének a fiokkörök megalakításában.

De késedelemre nincs idő! Haladéktalanul meg kell indítani a munkát és pedig legserényebben a központban Kolozsvárt, hol főrangú hölgyeinket legkönnyebben megtalálhatjuk. Rajta hát meg kell alakítani először a központot, mely később azonnal vidéki fiokokat alakít magának.

Mihelyt megalakulna a nőegylet, egy lépéssel azonnal közelebb jutnánk, felekezeti jellegű nőképzésünk kérdésének megoldásához. Vidékről a zárdák sötétségébe kényszerült protestans növendékeink szülői volnának az elsők, kik az ügyet nemes lelkesedéssel felkarolnák. Mert bizony többször meggyőződtem róla, hogy a prot. szülők csak a legvégső kényszerűségben adják zárdákba gyermekeiket, a honnan ha kikerülnek, a szülőknek sok lelkifájdalmat okoznak megtépett protestans vallásos öntudatukkal. A nőképzéstől eltekintve, a szegényügyet, árvaügyet stb. igazában csak egy jól megalkotott nőegylet bírná méltán felkarolni. Hát a

vallásos öntudat ébrentartásában minő óriási szerep várokozna rá?!

Nem szabad késniük sőt mindnyájunknak legbuzgóbb lélekkel kell felvennünk ez ügyet! Nincs ebben az egyházkerületben olyan egyházi férfi, tanár, lelkész, ki ez ügyben nagy munkát ne végezhetne.

Meg kell értenünk az idők jeleit, minden teret fel kell használnunk, a hol csak bátyát emelhetünk a protestantizmus biztosítására, mert nagyon komoly jelenségeket mutatnak a napi események!!

Szilárditanunk kell állásunkat minden téren a protestantizmus világossága, hitbuzgósága, lelkesedése és szabadsága minden eszközével.

Bartha Lajos,
aranyos-gyéresi lelkész

Advent

Főolvasás a kolozsvári ref. egyház által rendezett »Protestáns estén«. 199. december 10-én tartotta:

Nagy Károly th. tanár.

(Folytatás és vége.)

A mi társadalmunk stoikusai csendesebb természetek: őket a közügy nem érdekli; csak nekik békét hagyjanak, tőlük a világ folyhat, a mint épen neki tesszik. Apathikus nyugalom vesz rajtuk erőt; a panaszkat ugyan meghallgatják, de vigasztalásuk csak ennyi: »bizony kár, hogy ezen változtatni nem lehet!«

Egyik véglét rendesen a másikat hívja ki. A sárban fetrengő materializmusnak ikertestvére az idealizmus betegségei: *a misztikus rajongás és spiritisztikus babona*. Ha az egyikre nézve nincs más valóság, csak az, mit látni, tapintani lehet: a másinak beteges képzelme szállongó szellemekkel népesíti be a világot. Az élő, mindenütt ható és munkás Isten helyét az apró szellemek foglalják el s ha a szellem órája út, ezek repkedik körül kiválasztott mediúmaikat; ezek beszélnek titkos jövőökről, ezek tesznek hihetetlen csudákat. Az emberek nagy része, ha — tán inkább megszokásból — hisz is egy legfőbb Istenben: üzletnek tekinti az Istenhez való viszonyát, a kitől megvárja, hogy jócselekedeteiért, alamizsnáskodásáért stb. meg is fizessen neki. Egy némelyik még hajlandó a leszámolással a jövő életig elvárni, de a legtöbbször szájából nap-nap után halljuk az elégedetlenséget, a zúgolódást, hogy a várt megfizetés nem érkezik, vagy éppen ellenkezője történik annak, a minek »igazság szerint« történnie kell vala. Magasztaljuk korunk jótékonyosságát, humanizmusát, az emberek irgalmasságát és könyörületét: ám ki tudná megmondani, hogy a látzó jócselekedetek közül hánynak indoka egyszerűbb vagy rafinrozottabb önzés, hánynak babona? Hányan várnak az alamizsnáért csudás segédelmet alsóbb rendű Isteneiktől, védszentjeiktől? — Az emberek megrémültek az őket fenyegető veszélyektől, mert vagyonukat féltik: felsőbb segedelemért esengenek. Félnak, remegnek: tehát tördelik kezeiket, verdesik mellüket s búbajos varázsigeiket morzsolgatnak csudatevő segítőkhez.

Nos hát, lehet ezt az állapotot, lehet ezt a társadalmat egészségesnek mondani? Nem súlyosan beteg?!

Azonban csalódnak, ha azt hinnék, hogy e világ és társadalom felett kimondatott az elvesztő ítélet. A teremtés kezdetén a zürzavaros chaosz felett is ott lebegett az Urnak szelleme és az isten országa rendjében is a rothadó magból fejlődik az új élet csirája.

Az élet- és világnézetek zürzavaros tömkelegétől mindinkább kibontakozik az a nemes római jellegű stoikus elem, mely egy Epiktetben, Plutárbán, Márk Aurélban, egy Ciceróban és Senecában szólalt meg. Általános a törekvés az embert magas rendeltetése tudatára ébreszteni, hogy ő »az istenségnek részese«, »az Istennel rokon« s hogy »miután nem csak egy nemzetnek, hanem az egész emberiségnek tagja, mindenki iránt testvéri szeretettel tartozik. Másfelől azonban nem kevésbé élénken figyelmeztetnek arra, hogy »a bölcsességnek kezdete bevallani azt, hogy magunktól gyengék vagyunk az érzékfeleletiekről tudni valamit«. Büntudat a megjavulás feltétele: »ha jó akarsz lenni, hidd, hogy rossz vagy! De ne magadban bizzál!« A szomorúságot, félelmet, remegést másként lelkedről el nem űzheted, csak ha egyedül Istenre tekintesz, egyedül reá hagyod magad s reá bízod, hogy végrehajtsa azt«. Mert bűnös természetünk oly nagy, hogy azon csupán javítással segíteni nem lehet; gyökeres »változásra van szükségünk!« — Így a pogány bölcsészet örökösei.

De nem hiányzanak a zsidóság Ker. Jánosai sem. Ott vannak a vidéken, a városokban, a zsinagógákban, piaczon és utca szegleten, ruhájuk szőrcsuha és derekuk általkötve övvel. Ítéletet dörögnek a romlott kor ellen; amaz olthatatlan tüllel rémitenek, melybe betakarítatik a tiszta buza és polyva egyaránt.

De a pogány bölcsék és zsidós Keresztelő Jánosok egyformán az Idvezítő úttörői. Az élet erkölcsi felfogása, mely önvizsgálatra kész és az üdvösség szomjuhozása, mely büntudatra ébreszt: egyformán a keresztyénség előcsarnokába vezet. E csarnokokban itt Seneca hangja csendül: »Transfiguratio!« amott a Ker. János szava visszhangzik: »Metanoia!« »Átváltozás« és »újjászülés« mennyire egybeforrnak e követelményben a különben egymást annyira gyűlölő és megvető pogány és zsidó. Bizony, egy azon emberek vagyunk, bármely ösvényen járjunk!

És mig itt az ellentétek hangjai összetalálkoznak, míg a lélek szomjuhozásra, kiáltásra, fohászodásra valami elérhetetlen után kétségbeesetten eseng: az Isten országa kárpítja mögül hallatszlik a szelid biztató hang: »*Jöjjetek énhozzám, kik megtáradtatok és megterhelttetek és én megnyugasztlak titeket!*« (Máté 11. 18.)

Ezek az adventet bezáró igék; ez a Jézus Krisztusnak hangja! Im, magához hívja azokat, kik az Istenhez vezető ut keresésében elfáradtak, magához hívja azokat, kiket büntudatuknak terhe nyom: *Ő megnyugasztl!*

Hozzá azért, csak hozzá siessünk! Az ő bölcsőjénél találkozik a zsidó pásztor és a keleti bölcs s kik az ő útait járják: a *gyermeteg kedély* és a *magasra törekvő tudás*. S ha lelkünkben megzendül a mennyei karok karácsonyi dala, s ha ennek hangjai kiszállva belőlünk betöltötenek minden szívet s az égnek viszhangozza a föld is: »Dicsőség a magasságban az Istennek, a földön békesség és az emberekhez jóaka-

rat! : akkor leszen boldog karácsonya az *egyénnek* és a *világnak*.

Ezt a karácsonyt hozza Isten nekünk!!

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1900. jan. 14.

Elnök: Br. Bánffy Dezső, egyhker. főgondnok.

Jegyző: Dr. Kádár János, titkár. Jelen voltak: Simó Lajos, egyházkerületi főgondnok, Dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla, főjegyző, Szász Dénes, Br. Bánffy Ernő, Becsek Lajos, Dr. Sárkány Lajos, ig.-tanácsosok, továbbá: az ügyvéd, pénztárnok és számvévő.

Ezen ülés, az előre megállapított programnak megfelelően, az igazgató-tanácsi ügykezelés egyszerűsítése és olcsóbbá tétele tárgyában beérkezett bizottsági javaslatot tárgyalta s megállapította e tekintetben előterjesztését, mellyel a folyó évi rendes egyházkerületi közgyűlés elé fog járulni.

A bizottsági javaslat, mely az ig.-tanács tagjainak tanulmányozás céljából jó előre meg volt küldve a segédtitkári és közalapi előadói állomásoknak, mint az indok szerint s talán jövőre is állandóan nélkülözhető hivataloknak, végleges megszüntetését javasolta s az ig.-tanács elintézése alá tartozó ügyek közül a segélyezési, missiói és vizitációi kérdéseket tiszteletbeli referensek, illetve az utóbbit — az útasításoknak is megfelelően — főt. Püspök alá adni véleményezte.

Javaslatba hozta a bizottság a segélyek pontos revideálását, az építkezési alap követeléseinek rendezését, a körlelkészési intézmény adminisztrálásának egyszerűsítését s az építkezési ügyekre vonatkozólag annak elhatározását, miszerint csakis a 6000 koronánál magasabb költségvetéssel bíró építések tekintetében kéressék az ig.-tanács felülvizsgálata és jóváhagyása, míg minden más egyházi építkezés az egyházmegyei hatóságok által láttassék el végérvényesen, minthogy különben is rendkívül problemátikus értékkel bírt az eddigi eljárás, mely szerint minden apróbb építkezési

ügy a helyi viszonyokkal nem ismerős központi mérnök felülvizsgálata alá került.

Kifejtette ezek után a bizottság kellőleg indokolt munkálatában, azokat a lehető egyszerűsítéseket melyek ugyan mélyebb szervezeti változtatás nélkül, vagy személyi jogok miatt ez idők szerint nem realizálhatók, melyek azonban idővel lehetővé teszik a központi közigazgatás terheinek számottevő mérvben leendő apasztását, anélkül, hogy egyházkerületünk képviseleti alkotmánya, mely a gyors és pontos közigazgatás elengedhetetlen követelményeinek mindenben megfelelő, — lényegesebb változtatásnak vettessék alá.

A közigazgatás olcsóbbá tétele céljából az ig.-tanácsosok tiszteletdíjának elejtését, a műszaki előadó honoráriumának alább szállítását és a jelenlegi körülmények között nélkülözhetőnek ismert elnökhelyettesi állás megszüntetését javasolta a bizottsági munkálat, minek eredményeképpen, az apróbb megtakarítások beszámításával, közel évi 3000 frt összeggel találta a központi közigazgatás költségeit redukálhatónak, beszámítva amaz 500 frtot is, melyet most a tanügyi előadó a közpénztárból élvez, holott — a bizottság véleménye szerint — ez összeg jogosan volna a kollégiumokra áthárítható.

Igazgató-tanácsunk, hosszas és beható vita után apróbb módosításokkal, elfogadta az ügykezelés egyszerűsítésére vonatkozó javaslatokat s a megtakarítások terveihez is hozzájárult, két lényeges pontnak, t. i. a tanügyi előadói tiszteletdíj áthárításának és az elnökhelyettesi állás megszüntetésének mellőzésével.

Az elébbit azért mellőzte Ig.-tanácsunk, mert a központi kormányzati és közigazgatási költségek hordozásához az egyházközségek sem járulnak hozzá s így a kollégiumok egyoldalú megrovásával méltánytalan helyzet állana elő; az elnökhelyettesi állást pedig azért nem találta megszüntethetőnek, mert az Útasítás 45. §-a értelmében eszközendő helyettesítést a gyakorlat célszerűtlennek és sokszor kivihetetlennek bizonyította.

r. s.

TÁRGA.

A nő szerepe a vallásos életben, tekintettel egyházunkra.

(Felolvastatott a sz.-szolnoki egyházmegyének f. év augusztus hava 13-án, Szilágy-Csehben tartott papi értekezleten, művelt hölgyközönség jelenlétében.)

Általános és napjainkban tagadhatatlanul mind inkább felhangzó panasz, hogy ama társadalmi átalakulások, melyek minden téren észlelhetők, a legnemesebb ideálokat ugyancsak érzékenyen érintik. A durva realizmus, materializmus, a naturális irányzatok egész sora, erős küzdelemre lépett a magasztos, a szép, az igaz fenkölt eszményei ellen. S ki tagadhatná, hogy a mi mai anyagi korunkban a reális, a materialis, a naturális irányzatok győzelmesen nyomulnak előre, diadalmas zászlójukat gyászos intőjelkép lobogtatva a legyőzött eszmények szent sírjai felett.

Valóban aggasztó jelenségek szomorú képek tünnek lelki szemlélődésünk körébe, bár merre tekintünk s gondolkozóba ejtenek az új irányzatok egyre feltűnőbb térfoglalásai. Egyre hidegebb áramlatok fagyos érintését érezzük, melyek a szív és lélek leggyöngédebben ápolt virágait hervasztják el. A családi élet bensőségteljes melege fogyatkozóban van. A vallásos hit, az erkölcsi élet ideális vonásaival mind inkább gyengül intenzív erejében és hatalmában. Érezzük, éreznünk kell ezen eltitkolható állapotoknak nyomasztó hangulatát, melylyel legbensőbb lelki világunkra, isteni részünkre hat s igyekeznünk kell ezen elszomorító hatást eszmélkedéssel ellensúlyozni s főleg, a legmagasztosabb eszmény, a vallásosság isteni erejében bizva az igazságnak mellvasára, a hitnek paizsára, a békesség sarujára s ama lelki fegyvernek, mely Istennek beszéde. felöltésére (Efez. VI. 14—17.) kell minden törekvésünket irányítani, melyeknek isteni ereje győzte meg eddig s fogja meggyőzni ezután is e mulandó világ minden hiábavalóságát. A vallásos élet eszméjének ideális légkörében kell oltalmat keresnünk.

hogy szívünk és lelkünk a bántó hatások nyomása alul fölszabadulva, megőrizhesse mennyei harmóniáját, el ne veszítse benső szentségét, isteni vonásait. A realizmus fojtó ködében eltikkad a lélek. A szív el-tompultsága, érzéketlensége; a léleknek a szép az eszményi iránt nyilvánuló közönyössége jelzi ezen fojtó légkör erős nyomását, és olyan jóleső hatást gyakorol egész egész lényünkre, innen, az eszményi világ fensőbb régióiba emelkednünk, hogy felfrissüljünk megtisztuljunk a gondolatok, ez eszmék üdítő hatásától.

Az élet, tagadhatatlanul, sok árnyékot, sokszor sötét jelenséget produkál, az anyagiasság, az érzékiség mai korszakában s mi, kik hivatásunknál fogva a lelek világában foglalatoskodunk, elszomorítóan szemléljük, érezzük ezen állapotok káros következményeit a vallásos élet működési körében is. A kor reális iránya ide is betolakodva, az eszmények csodás világában is érezteti romboló működésének káros következményeit: a legáldásosabb meleget, az eszményekért lángoló lelkesedés tüzeit kiméretlenül oltogatva. Valami hidegség borong a hitélet birodalmában is, a hova pedig szeretetért, melegségért, mosolygásért, vigasztalásért, lelkesedésért jár a lélek, a gondolat, az érzés. Ma inkább, mint valaha, közönyösek kezdenek lenni az emberek minden eszményi dolog iránt, melynek pénzre váltható reális haszna nincsen. A vallásosságának szomorúan tapasztalható meggyengülése kísértget, a mi pedig a szív tartalmatlanságát kétségbevonhatatlanul mutatja s a lélek világából az eszmények kipusztulását jelenti. És mindenestre, oly győzelmes előre nyomulását a kor eszmény ellenes irányzatának, mely arra kell, hogy késztesse bennünket, hogy e kóros jelenség felett komolyan gondolkozzunk, s főleg, egyértelmű meggyőződéssel kell elhatároznunk: hogy minden halogatás nélkül, a vallásos élet intenzivebbé tételére és extensív működésének felkeltésére, a reánk bizottak körében gyorsan, lelkesen, tapintatosan, tehetségünk és erőnk okos felhasználásával, mindent megtenni, elodázhatatlan szent kötelessége mindenünknek.

De valljuk meg nyíltan, őszintén, hogy mi papok, bár e téren minden várakozás első sorban felénk irányul, és a legnagyobb felelősség kétségkívül főképp reánk nehezedik, ily széleskörű expedícióra, magunkra gyengék, erőtelenek, képtelének vagyunk. Az egész társadalom pártoló segítségére van szükségünk, hogy működésünk, tevékenységünk általános hatásokat mutathasson fel és első sorban egyházunk nemesen, igazán érező, minden szépért, jóért, magasztosért lelkesülő nő tagjainak támogatására számítunk, a mikor az eszmények védelme érdekében bontogatjuk ki a zászlót, a rút és szemtelen ellen. Kik siethetnek lelkesebben a szép védelmére, mint ők, a kiket a költő, elragadtatásában, méltán nevez »földrehullott mennyei virágoknak«; mint ők, a kik a szépet kell, hogy képviseljék, nemcsak alakban, külsőben, hanem lélekben és szívben is? Ők, a kiknek keblükben, szívükben dobban meg az isteni erő, mely nekünk életet ad; a kiknek fenséges hivatása az örök szép, jó és igaz ápolása bennünk; ők a kikért mi élünk, küzdünk, szenvedünk, imádkozunk. Óh a nő hivatása szent és magasztos az életben és már első sorban a családi, a vallásos, az egyházi életben, a hol az igaz vallásosság legszentebb

igazságait kell, hogy szíven átszűrve lelkünkbe vezesse, azzal táplálva benső világunkat, hitünket, reményünket, szerelmünket.

Ezt a felséges hivatást mélyen érezték, teljesen átértették és szent lelkesültséggel teljesítették már az ó-kor eszményekben leggazdagabb népeinek kiváló nő alakjai is, a kiktől a legszentebb történelem, a Biblia jegyzett fel soha el nem évülő eseményeket; a kik családi és vallásos életének fenséges vonásai, magasztos tettei minden időknél követendő példákkal szolgálhatnak. Felsőleges hatalmas női alakok egész gárdája lép sorompóba, hogy az Izrael fiait a Jahvé tiszteletére, imádására buzdítsa s lelkesedésével a tespedésből felrázza, hivatásának magas méltóságára emelve: az Istennek, a hazának szolgálatára nevelje. Hősöket, költőnőket, próféta asszonyokat terem a Kanaán földje s Hebron rózsatermő ligeteiből a családias, a vallásos női eszmények elbűvölő alakjai kelnek ki.

(Folytatása következik.)

Kovács Albert,
ref. lelkész.

Irodalom.

Dr. Szabó Sándor, sárospataki jogakadémiai tanár »Pénzügyi Kodex« című művének 2. terjedelmes kötete is megjelent. Most ismételtén is fölhívjuk a figyelmet e kiváló szakmunkára. Egyházközségek, politikai községek s ezek organumai hányszor állanak éppen a pénzügyi tételre tartozó dolgokban tanácstalanul s e tanácstalanságot s tájékozatlanságot hányszor kellett már érzékeny anyagi károsodással fizetni meg! Most itt van **dr. Szabó Sándor** könyve, hogy a szövevényes kérdésekben biztos vezérül szolgáljon. Kérjük lelkésztársainkat, kik egyházközségük anyagi ügyeiben felügyelői felelősséggel tartoznak, hogy e könyvet maguknak és az egyházközségnek megszerezzék. Lelkésztársaink a politikai község életében is ponderálnak, a községi képviselőtestületnek bizonynyal tagjai: hívják hát föl a községi előljárási figyelmét is e derék munkára.

Előfizetési felhívás. »Élmények és tanulmányok Svájcban« címmel szándékszem ezen év március havában egy 7—8 ívre terjedő munkát kiadni. E munka megírására egyfelől a debreceni főiskola iránt érzett hála ösztönöz azon kegyes támogatásért, a mely lehetővé tette külföldi tartózkodásomat, másfelől pedig azon cél, miszerint megismertessem főképpen a protestáns olvasóközönséggel Svájc egyházi életét. Művem azonban nem csupán azok számára írom, a kik az egyházi élet s annak különféle nyilvánulásai iránt állásuk- és helyzetüknél fogva érdeklődést tanúsítanak, hanem minden művelt ember számára, a ki lelkesedni tud Helvécia szabadságáért, humánus intézményeire, természeti szépségeiben gazdag földjéért. Ezen szempontnak megfelelőleg az egyházi életen kívül főbb vonásokban feltüntettem Svájc politikai helyzetét; leírom azon vidékeit, a melyeken utaztam s az egyes nevezetesebb eseményeket, a melyeket ott átéltem.

Általános képet akarok tehát nyújtani Svájcra az olvasóközönségnek; arról az országról, melynek bérces földje felett Kálvin, Zwingli, Oecolompadius szelleme lebeg; a hol a fanatismustól üldözött magyar gályarabok, a szabadságharc leverése által hontalanná vált

bujdosók közül sokan találtak barátságos otthonra; uhol az idealismus, táplálta a természetnek ezer bajaitól, úgy az államban, mint az egyes individuumokban érezteti magasztos hatását, felemelő voltát. Szerény művecském Svájc leírásával az idealismusknak egy csepp szellőjét óhajtja bevinni irodalmunk anyagias áramlatába, a melyben többnyire minden mű a reklámgyarló elveivel készül.

Midőn jóakaróim és ismerőseim felszólítására e munkát kiadom, bizalommal fordulok az olvasó közönséghez úgy erkölcsi, mint anyagi támogatásért, a mely nélkül a magam elé kitűzött célt el nem érhetem.

A munka előfizetési ára 2 korona; a bolti ára ennél magasabb lesz. Minden tíz előfizetőt gyűjtőnek egy tisztelet-példánnyal szolgállok. Az előfizetési pénzek hozzám (Beszterce, vármegyeház, Beszterce-Naszód m.) küldendők, még pedig február 20-ig, hogy a nyomtatandó példányok számáról előre tájékozhasssam magamat. A könyvet előfizetőimnek bérmentve küldöm meg.

Beszterce, 1900. év jan. hó 3. *Veress István*, ev. ref. s. lelkész.

Különfélék rovata.

A reformátusok áttérési és kilépési statisztikája 1896—98-ban. A vallás- és közoktatásügyi miniszter működéséről szóló 1898. évi jelentés szerint a reformátusok közül más vallásra tért át 1896—97-ben 2191; 1898-ban: 1654; összesen: 3845. Felekezet nélküli lett 1896-ban: 1540; 1897-ben: 1884; 1898-ban: 817; összesen: 4241. Így áttérés és kilépés által vesztett a református egyház 1896—98-ban: 8086 egyént. Ezzel szemben reformátussá lett: 1896—97-ben: 1747; 1898-ban: 754. Összesen 2501 egyén. Felekezeten kívüliekből belépett 1896—98-ban: 62. Így az áttérés és belépés útján reformátussá lett 1896—98-ban: 2563 egyén. *Áttérés és kilépés folytán vesztett a reform. egyház 1896—98. években 5523 egyént.* Horvátországban nyert ugyan 128 egyént. *Igy a tényleges veszteség 5395.* Bizony, e számok szomorúvaló mutatnak. —r.

Protestáns esték. Kolozsvári egyházközségünk folytatja a protestáns felolvasó esték tartását. Mindig népes közönség látogatja az estéket a társadalom minden rétegeből. A múlt vasárnap is, jan. 21-én, a következő helyeken voltak ilyen szép sikerű és látogatott felolvasások:

I. A theologia disztermében. 1. Ének: a theol. dalkar által, 2. Felolvasás, tartotta Herepei Gergely, ref. pap »Az erkölcsi műveltségről«. 3. Szavalt: Márton Árpád I. éves theol. »Messiás«. Irta: Szabó Jenő. 1. Ének; a theol. dalkar által. II. Az alsó-szén utczaí. I. iskolában. 1. Ének: az isk. növendékek által. 2. Felolvasás, tartja: Szádecky Béla ref. papjelölt. I »István király korá«-ról. 3. Szavalt: Török Pál, ref. V. gimnáziumi tanuló. »A gályarab fohásza«. 4. Ének: az isk. növendékek által. III. A k.-magyar-utczaí ev. ref. népiskolában. 1. Ének: a földmiv. énekkara által. 2. Felolvasás, tartja: Kenessey Béla ref. theol. ak. igazg. tanára. 3. Szavalt egy theologus. 4. Ének: a földmiv. dalkara által. IV. A hidelvei ref. népiskolában. 1. Ének: a földmiv. dalkara által. 2. Szavalt: Dézsi Ilona.

3. Felolvasott: Fekete Nagy Béla »A protestáns hit-hűség-ről. 4. Szavalt: Dézsi Sándor, ref. theologus. 5. Ének: a földmiv. dalkara által. V. A város monostori részében. (Két-vizköz. Turgyán-ház.) 1. Ének: a hívek által. 2. Felolvasott: dr. Kecskeméthy István ref. theol. fak. tanára. 3. Szavalt egy theologus. 4. Ének a hívek által.

Protestáns nőegylet Sárospatakon. Sárospatakon protestáns nőegyletet alakítottak a város hitbuzgó asszonyai, hogy a munkásszeretet gyakorlásával elősegítsék anyaszentegyházunk diadalát és védelmezessék meg azokat, kikre ki akarja vetni hálóját az Ultramontanizmus. Január 14-én történt meg a szervezkedés. 110 protestáns nő jelent meg az alakuló gyűlésen. Az alakuló gyűlés elnöke volt Bálint Dezső, lelkész. Az egyesület elnökévé választották: dr. Lácai Lászlónét. Alelnök Buza Jánosné. Titkár: Buza János. Jegyző: dr. Rácz Lajosné. Pénztárnok Dr. Tüdös Istvánné.

Mi részünkről üdvözljük az új egyletet. Nagyon is kívánatosnak tartjuk, hogy minden nagyobb, különösen városi egyházközségben ilyen nőegyesületek létesüljenek, de létesüljenek kisebb egyházközségeinkben is *Reformatus asszony-Társaságok*, a munkásszeretet gyakorlására. Meglátják paptársaink, hogy ezek milyen erők lesznek a sötétség hálói ellen, s mily segítségükre lesznek ezek paptársainknak a lelki gondozás nemes munkájában és az anyaszentegyház védelmezésében. —h.

(A Sárospatakról jött emez örvendetes hírrel kapcsolatban megjegyezzük, hogy a *dr. Bartók György* püspök úr elnöklete alatt múlt év őszén tartott értekezlet is szükségesnek mondta ki, hogy az egész egyházközségre kiterjedőleg református nőegyletek szerveztessenek. Szerk.)

A bün alól való feloldozás legújabb módja Dévine Arthur, pápás theologusnak megjelent egy munkája, melynek címe: »A sakramentumok magyarázata a katolikus egyház tanításai és tanai szerint.« Ebben azt mondja, hogy a gyónás és feloldozás bizonyos körülmények között telefonon át is eszközölhető. És pedig akkor, ha valaki hirtelen halálos beteg, vagy, ha teljes lehetetlen a papnak az illetőhöz jutni.

Ime, milyen okos a róm. kath. egyház. Felhasználja a mekhanika minden eszközét, hogy annál könnyebben osztogathassa a lelkeknek az üdvösséget (?) —h.

Wlassics miniszter jelentései. Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter a képviselőház elé terjesztette jelentéseit az országos tanítói nyugdíj- és gyámnap 1898 évi állapotáról és az országos nyugdíj- és gyámintézetéről. A jelentéseket, melyek a két intézmény áldásos működéséről, és lelkiismeretes, gondos vezetéséről tesznek tanuságot — a következőkben, ha kissé késve is, ismertetjük

Az országos tanítói nyugdíjintézetbe fölvevett tagok száma 19.797; az iskolafentartói díjakat 22.587 tanítói és óvói állomás után rótták ki, vagyis minden száz tanítói állomáson alkalmazott tanító közül 88 a nyugdíjintézetnek tagja. Az 1891. évi XLIII-ik törvénycikk alapján biztosított nyugdíjhoz való igényjogosultságon kívül a tagok egy része az 1875. XXXII. törvénycikk 9. és 41. §-ai értelmében többletet biztosított magának és pedig 100 forint többletet 117 tanító, 200 forint több-

letet 9 tanító, 300 forint többletet 2 tanító, 400 forint többletet 5 tanító. Az országos tanítói és gyámintézet terhére 1 98. év végeig 7199 nyugdíjas és segélyezett, illetve gyámoltott tag részére utalványozott jarandóságok évi összege 1,032.804 forint 08 krajcárt tesz ki. Az 1891. évi XLIII. törvénycikk 9-ik §-a értelmében nyert felhatalmazásnál fogva a teljesen szülőtlén és vagyontalan árváknak árvaházakban való elhelyezéséről és neveltetéséről akként gondoskodtak, hogy Kolozsvárott az ottani állami tanítóképző-intézettel kapcsolatban 54,104 frt 28 költséggel 60 leány, és Debrecenben 91,691 frt 85 kr költséggel 80 leány- s 80 fiu-árva részére árvaházakat állítottak föl, Hódmezővásárhelyen pedig az állami óvóképzőintézetben 20 árva helyezhető el. Minthogy ez árvaházak a jelentkező árvák befogadására elégteleneknek bizonyultak, a miniszter szükségesnek látta Kecskeméten a város ajánlatának figyelembevételével, 120 leány és ugyanannyi fiu részére új árvaházat létesíteni, mely a kereskedelemügyi miniszterium által felülvizsgált költségvetés szerint 258,160 frt 25 kr költséggel az országos tanítói alaptól épült. Szükséges még a kolozsvári leányárvaháznak a képezdétől való elválasztása és önálló épületben önálló árvaházzá való átalakítása, mire a kezdő lépéseket a miniszter már megtette. Az eddig fennállott árvaházakban az 1898–99. tanévben összesen 242 árva volt elhelyezve. Az árvák teljes ellátására és a személyzet díjazására összesen 49,065 frt 8 krt fordítottak. A debreceni árvaházban elhelyezést talált összesen 179 árva, 101 fiu és 78 leány. Ezek közül iskolába járt 165, különböző iparosoknál mesterséget tanult 14 árva. Nemzetiség szerint volt közöttük magyar 126, német 4, szerb 2, tót 15, ruthén 8, oláh 24. A kolozsvári árvaházban 53 árvaleányról gondoskodtak. Nemzetiség szerint magyar 39, német 10, román 1, rutén 2, tót 1, Iskolába járt közülök 50. Hódmezővásárhelyen tíz tanítói árva kapott az állami óvóképző-intézetben korának megfelelő oktatást és nevelést. Mint a jelentésből kiderül, valamennyi intézetben nagy gondot fordítottak a nevelés vallásos voltára, a növendékek hazafias érzelmeinek fejlesztésére és testi ellátására. — Az országos nyugdíj- és gyámintézetről szóló jelentés szerint a nyugdíjintézet kötelekében az 1898 év végén 756 tanszék állott, az azokon működő tanerők közül pedig ugyanaz év végéig 616 tanárt vettek föl a nyugdíjintézetbe.

N.-Doba. A beköszöntött új év, nagy-dobai ev. ref. egyházunknak új örömet hozott. Évek óta hó óhajtság teljesült, az orgona megszerzetett. Folyó hó 6-án végezte be Szalay Gyula székesfehérvári hírneves mű-orgona építő úr az orgona felállítását, mely a szakértői felülvizsgálat, s részletes bírálat után, úgy részleteiben, mint teljes egészében kitűnőnek találtott. Diszes külalakja, szilárd anyagokból készült erős szerkezete, s kellemes tiszta hangja Szilágyvármegye első rangu orgonái közé sorozzák, s azt igazolják, hogy egyházunk derék vállalkozóra talált, s hogy egy ily nagy csin, gond- és költséggel épített orgona 1800 koronáért készítve teljességgel nem drága. Ily árban csak is Szalay Gyula úr állíthatta elő, ki évenként 10–15 új orgonát állít fel Magyarország különböző vidékeinek templomaiban.

Folyó január hó 7-én egész ünnepélyességgel szólalt meg, s vétetett használatba, az isteni tisztelet méltóságát emelő, s a vallásos buzgóságot élesztő eme szép hangszer, mely alkalommal a nagydobai ref. híveken kívül, Kis Doba és más szomszéd községekből nagyszámu hallgatóság gyűlt össze az urnak házába, emelni kívánván a nagy-dobai ev. ref. egyház magasztos örömnepét. S ezen orgona készítettésénél igen nevezetes körülmény az, hogy ennek vételára nem terhelte az egyház tagokat; mert nem rovatalból fedeztetett annak költsége, hanem éveken át növeltetett azon 236 lit. borból melyet az 1882. és 83-ik év szüretjén 21 nagydobai egyháztag orgona-vásárlási alapul önként felajánlott, s azon 37 forint 70 krajcárból, mely az 1883. és 84-iki években Nagy-Dobán rendezett szükkörű tánc-mulatságból befolyt. A kicsiny csemete terebélyes nagy előfává növekedett; a kezdetben csekély alap 700 forintot meghaladó összeggé nőtt, emelkedett, s így alig pár száz forint hiány, a mi más alaptól pótolandó leend. *Botka* Károly, ev. ref. lelkész.

Gyászlapok. *Bedő Ferenc* sz.-udvarhelyi lelkész, egyházmegyei főjegyző hitvese, négy kis gyermek édes anyja: n.-borosnyói *Kónya Ilona* f. hó 15-én elhalálozott. A mélyen süjtött család számára Istennek vigasztalásaért esedezünk. Az idvezült nőnek «siri álma legyen oly szép és zavartalan, mint áldásteljes volt munkás, szerény és övéit végtelenül boldogító rövid földi élete.» — Csucsá koppándi ny. lelkész *Bartha Antal* két évi kínos szenvedés után December 17-én kiszivedett. Áldás emléken!

A tanítói nyugdíjalap vagyona. Tiszta vagyon: 13,302,215 frt. Szaporodott 513,000 forinttal. Nyugdíjat kap 2610 tanító 608,134 forintot; segítő díjat 2536 tanító özvegye 342,075 frtot; 2020 árva 74 050 forintot. Végkielégítést 26 tanító 8043 forintot. Árvaházakban elhelyezett tanító-árvák költsége 53,264 fet. A 29,000 tanítói állás után fizetik a díjat. 19,794 tanítót vettek fel a nyugdíjalapba. h.

A protestantizmus Spanyolországban. A protestantizmus Spanyolországban is folyvást terjed. Olyan vidékeken, hol ezelőtt 20 évvel még senki sem merte magát protestánsnak vallani, ma már számos templomot s lelkészt tartó egyesületet lehet találni. A kormány, a városi hatóságok, a pápás klérus mindent megtesznek, hogy az evangélium előhaladását megakadályozzák, de erejük csekély arra, hogy a haladásnak útját állják.

Felhívás, az erdélyi ev. ref. egyházkerület N. T. lelkészeihez. Rajztanárjelöltek és műkedvelő fényképészekből álló társulatunk az erdélyi ev. ref. egyházkerületnek, a XX-ik század első évében hivatalban levő lelkészeit egy általunk szerkesztett albumban óhajtaná megörökíteni. Az album negyedréte alaku diszes munka lenne, melyben a N. T. lelkész urak egyh.-megyéenként csoportosítva lennének, minden kép sajátkezü aláírással egy lapon 8—10 fényképpel.

Hogy az könnyen megszerezhető legyen, társulatunk, mely nem haszonért, hanem inkább kedvtelésből dolgozik, árát az albumnak 13 frtban állapítja meg. Az album 1900 év végén lenne szétküldendő s addig az előfizetés havi 2 frtos részletekben is fizethető.

Felkérem azon N. T. lelkész urakat, kik óhajtják ezen mű megjelenését, hogy előfizetési szándékukat febr. 28-ig alulírott nál egy lapon jelentsék be. Az albumból csakis annyi példány fog készülni, a hány előfizetője lesz. Az album diszes és kifogástalan elkészítéséért exponált állásunk, melyhez tisztességtelen nem férhet, kezeskedik. Különben is a mű első példánya bírálat véget nevezetes egyének által meg fog vizsgáltatni s a bírálat e lapban közzé tétetni.

Ér-Mindszent, u. p. Ér-Kávás (szilágym.) 1900. jan. 21 *Lakatos Sándor*, tanító.

Nyilvános köszönet. Az elmúlt évben sófalvi ev. ref. egyháznak kegyes adakozói voltak: mélt. gróf Lázár Imréné sz. Sombory Irma a papi telken épült istállóhoz 5 szál cserfát adott 25 frt értékben, mélt. Maurer Rozália urnő egy belsőséget ajándékozott, mely által lehetővé tette, hogy a Beszterce vize által elmosott, mintegy 3 hold terület visszaszereztesse, értéke 100 frt, tek. Benkő Kálmán sz. Ilyés Róza urasszony egy szépen kivarrott urasztali terítővel lepte meg egyházamat, értéke 5 frt.

Minden nemes tett önmagában hordja gyümölcsét! Fogadják a nemes szívű adakozók e helyen is egyházam nevében hálás köszönetemet.

Sófalva, 1900 január hava *Keresztesi Gyula*, ev. ref. lelkész.

A haranglábi ref. Egyháznak az Isteni gondviselés egy áldott Angyalt küldött egy jótévő Tábitát ajándékozott, ki az egyháznak legnagyobb szükségében a templom megrongált fedele ujtására 80 forintot, a templom földje kirakására 70 forintot ajándékozott. Ez az áldott angyal méltóságos Vér György brassói törvénytörvényes elnök ur drága neje Ugron Margit ó nagysága, ki a fennirtakon kívül még egy katétratarakót is kilátásba helyezett. Mi is tudatában vagyunk azon kötelességnek, mely a jótévőkről iránti hálát szívünkbe lanakadni nem engedi. Imádságunkba mindig be lesz foglalva emléke. Harangláb. Január 20. 1900. *Benedek Ezer*, ref. lelkész.

Hálás köszönet. Fábián Ferenc volt m.-felei ev. ref. pap, 40 évi odaadó lelkiismeretes fáradozás után az Úr dolgaiban; e m.-felei köztemető akáczai alatt alussza a hosszú éjszakát.

Emlékét eddig csak egy egyszerű sírfa őrizte ott; de ércnél maradandóbb emléket állított nemcsak ő néki, de saját magának is az ő nemeslelkű özvegye: Egerbegyen élő Biró Katalin tiszt. asszony azon — ez anyagiasságban mondhatni — páratlan nemes cselekedete által hogy az őt illető harmadik fél évi özvegyi kegyjavadalmát egészben a m.-felei ev. ref. egyháznak hagyományozta ezen czímen: Fábián Ferenc — Biró Katalin, domesztika alap.

Ugyane czímen a m.-ménési leányegyház is érzi nevezett jótévő asszony adakozó jobb kezének áldását.

A M.-Felének hagyott gabona és egyéb járandóságokból 280, azaz kétszáznyolcvan frt — mint alap van a m.-vásárhelyi takarékbán s egy évi kamat a tőkéhez adva, a 14 frtnyi évi domesztikai járulékot fedezdi. A m.-ménési leányegyháznak hagyományozottak értéke is 80 frtra bátran tehető

Ime, egy humanus gondolkozású református papné cselekedete! Jól tenni a szegényekkel! Ez az igazi szeretet!

Emléket állít a szivekben örökké tartót, melyet az idők változásai érintetlen hagynak — meg nem dőntenek. . . melyet az anya át ad gyermekének sok nemzedékeknek rendre.

Memorandum cselekedetében bizonyára azon gondolat

vezette, mi hirneves költőnk Tompa »Gazdag«-ját. S ha néki nem adott a gondviselés gyermekeket, gyermekeivé tette b. emlékü férje hallgatóit. Áldják is őt szegények-gazdagok egyaránt; mert hiszen már-már érezzük jótévő kezének áldásait azon fillérekben; melyeket zsebeinkben ő tartott meg. Jó cselekedetekben gazdag életét nyujtsa a gondviselés még sokáig!

Szíves hagyományozásáért mindkét egyházközség tagjainak hálás köszönetét fogadja a nyilvánosság előtt is.

Mező-Fele, 1899. december 19-én.

Bartha László,
ev. ref. tanító

A magyarországi öt evang. reform. egyházkerület öszszesítő kimutatása a lelkészi fizetések kiégésítéséről:

Sorszám	Egyházkerület neve	Anyae gyház áma	Szükséglet 1300 kor-ig	Szükséglet 1600 kor-	Fuvardíj	Káplán-tartást díj Korona
1.	Dunamelléki 8 egyh.	101.	11723.29	4968.17	540 —	2500 —
2.	Dunántúli 9 egyh.	208.	55094.93	122548.12	15909.	2500 —
3.	Tiszáninneni 8 egyh.	300.	105028.03	20259.4.	1770 —	1400 —
4.	Tiszántúli 13 egyh.	381.	123712.61	261264.66	8060 —	18280.
5.	Erdélyi 17 egyh.	446.	103211.46	37262.78	19560 —	500.
	Összesen.	1439.	485819.3.	1,034016.79	66729. —	8728 09

Sajtóhiba kiigazítás. Lapunk mult (3.) számában, a 22. lapon, hol *Novák Lajos* sárospataki theol. tanárnak méltán nagy érdeklődést kelteni hivatott munkájáról, a *Temetési Enektárról* van szó, a »Könyvismertetés« cím helyett *Előfizetési fölhívás* olvasandó.

Köszönet Nagy Szöllösi lakos. *Gegesi Kiss* Ernő m. kir. főerdész aa. gegesi ev. ref. egyházközségünknek, az általa alapított »kehely alap« gyarapítására — az 1899. évi járulék fejében és kamatjába — *tíz koronát* ajándékozott. Szíves ajándékaért fogadja úgy egyházközségem, mint a magam nevében is nyilvánított hálás köszönetemet. Geges, 1900. Január 7-én. *Kiss* Ferenc, gegesi ev. ref. pap.

Nyilvános számadás és köszönet. A székelyi ev. ref. egyházközség templom-újítási költségeinek fe-

dezésére, 1899 dec. 30-án Dicsőszentmártonban, a vármegyeház disztermében rendezett táncvigalommal egybekötött hangversenyen az összes bevétel 587 korona 40 fillér volt. Kiadás 163 korona 40 fillér, tehát tiszta jövedelem 424 korona.

Felülfizettek: id. Arpáthy Péter 10. kor. ifj. Apáthy Péter 2 kor. 40 fill. Ágotha Elek 80 fill. Dr. Árkossy Gyula 7 kor. 80. fill. Br. Apor Istvánné 40 kor. Br. Apor István 10. kor. Bartha József 1 kor. Gr. Bethlen József 10 kor. Cirmay Zoltán 4 kor. Csató Gábor 1 kor. Calutin Simon 80 fill. Fekete György 20 kor. Gaál Ferenc 1 kor. Gvidó Béla 1 kor. Gyalay József 1 kor. Gr. Haller Györgyné 10 kor. Gr. Haller Péterné 10 kor. Hegyi Károly 80 fill. Izrael Pál 60 fill. Járay Róbert 4 kor. Jeremiás Sándor 60 fill. Kispál Bálint 1 kor. Dr. Keszegh Ferenc 2 kor. Kerekes Béla 2 kor. 40 fill. Kakasy Gyula 1 kor. Kovács Péter 8 fill. Kerekes Gábor 80 fill. László Zsigmond 60 fill. Lőb Izsák 1 kor. Májai Domokos 80 fill. Molnár Antal 1 kor. K. Nagy Pálné 20 kor. K. Nagy Pál. 20 kor. Nagy György 2 kor. Br. Rothenthal Henrikné 40 kor. Rosenberg Lajos 80 fill. Rédiger Béla 1 kor. Sándor Jánosné 40 kor. Sándor János 20 kor. Sándor Mihály 1 kor. Schwetz Vilmos 2 kor. Szathmáry István 40 fill. Szacsavay Sándor 20 kor. Szádeczki Lajos 1 kor. Szász Ferenc 1 kor. Szabó Albert 1 kor. Ugray Gábor 2 kor. Br. Wesselényi Istvánné 20 kor. Dr. Boér Elek 10 kor. Valaki 40 fill. Nemes Árpád esperes 6 kor. Lakatos Áron 2 kor. Szász István 2 kor. Kakassy Anna 2 kor. és Molnár András 2 kor. Fogadják a nemesszívú adakozók őszinte köszönetünket.

A szőkefalvi ev. ref. egyházközség gondnoksága nevében: *Szél Jakab*, ev. ref. h. lelkész.

Kiadóhivatali üzenet.

T. Molnár Lajos egyházm. pénztárnok urnak.

Vettük a következő előfizetési hátralék törlesztéseket:

Szövérd: 3 korona. Sóvárád: 8 korona. Erdőszentgyörgy: 12 korona. Mája: 10 korona. Hadad: 10 korona. Bere-Keresztúr: 10 korona. Fintaháza 10 korona.

Hivatalos rész.

348—1900. NYILVÁNOS NYUGTÁZÁS.

Néhai főt. Szász Domokos püspök aa. síremlékére s a Szeretetház javára a következő adományok folytak be:

	Kor. fill.
Kovács István istvánházai lelkész gyűjtése....	3—
Kovács Ákos szamosújvári lelkész	2—
Bajkó György barátosi lelkész gyűjtése	4—
Szeremlei Lajos cőfalvi lelkész gyűjtése	8-40
Ignác László kovásznai lelkész gyűjtése.....	52-76
Havadtői Gerő körösi lelkész gyűjtése.....	7-60
Jancsó Elek pákai lelkész	1—
Szász Mihály pávai lelkész	2—
Péter Károly esperes gyűjtése	12-20
Kovács Ödön teleki lelkész gyűjtése	2—
Földes György zabolai lelkész gyűjtése	32-60
Csia Elek gondnok	1-20
Szonda Sándor gondnok.....	1-20
Székelyudvarhelyi egyházban gyűjtés	24-20
Gyarmathy Zsigmond	10—
Kalotaszegi takarékpénztár.....	10—
Barcsai Domokos.....	10—
Albrecht Lajos.....	6—
Ignác Károly b.-hunyadi lelkész gyűjtése	16—
Fazakas Sándor szacsvai lelkész gyűjtése	—60

	Kor fill.
Jakab Dénes n.-solymosi lelkész gyűjtése	8—
Moóre Károly m.-bükkösi-lelkész gyűjtése	11—
Domokosi egyház....	6—
Ifj. Kiss Lajos abafái lelkész gyűjtése..	7-20
Domokosi lelkész, Kovács Gyula	4—
Tavaszy József esperes gyűjtése	12-40
Bágyi ev. ref. egyház	3—
Cell Ignác bölöni lelkész gyűjtése	31-80
Gróf Teleky Károly	20—
Gróf Teleky József	20—
Szász Márton sárospataki lelkész gyűjtése....	7-60
Ördögkereszturi egyház	5—
Magyar fodorházai egyház	5—
Kis-eskülliői egyház	5—
Nagy-eskülliői egyház	5—
I. Irsay József körlelkész	5—
Lajos János bögyözi lelkész gyűjtése.....	30-40
Bartalus János romániai esperes	10—
Lőrinc Gyula lelkész és a kis-baconi egyház..	5—
Tunyogi Béla kide és bádoki ehban gyűjt..	12—
Horváth Ödön lelkész gyűjtése köbölkút és komlós oroszféjai egyházban.....	12—
Kilyén Sándor igdató-kiadó afa adománya...	40—
Csejdi Jenő árpástói lelkész	2—
Máthé György lelkész gyűjtése	3—
Br. Kemény Béla.....	10—
Kertész Mózes szenterzsébeti lelk. gyűjt..	22—
Lőfi Pál egrespataki lelkész gyűjtése	5—
Csiszér Pál harói lelkész gyűjtése	15-60
Kovács József gerendkereszturi lelkész	2—
Botha Sándor bácsi ev. ref. lelkész gyűjtése..	4-80
Lőrinc János bálv.-váraljai lelkész gyűjtése..	4—
Kovács Árpád megyei körlelkész gyűjtése	23-60
Ujvárossy József ehm. főgondnok..	20—
Teleki Gerő szász-nyiresi lelkész	4—

Megjegyezzük végül, hogy további nyugtázásunkban Hedyi Sándor bonyhai lelkész aa. 12 frt 70 krnyi gyűjtése tévedésből 12 korona 70 fillérrel és Bőjthe Géza szemerejai lelkész aa. 5 korona 70 fillérnyi gyűjtése saj. óhibából 3 korona 70 fillérrel nyugtáztatott. Fogadják a kegyes adakozók Igazgató-tanácsunk őszinte köszönetét.

Kolozsvártt, 1900. január 22.

Dr. Bartók György, *Dr. Kádár János,*
elnök. titkár.

134—1900. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett *kis-görgényi* egyházközség *lévita tanítói* állomására pályázat nyittatik.

Javadalom: két szoba, konyha, kamarából álló lakáson s gazdasági épületeken kívül 330 koronára értékelt kanonika-porció, gabona- és bor-kepe, tűzifa, szolgálmány, tandíj- és alapítvány-kamat, melyhez 470 korona állami kiegészítés járul.

Pályázati határidő 1900. febr. 20. Folyamodványok nt. Ravasz János esperes aához küldendők Nyírad-Szeredába.

Kolozsvártt, 1900, jan. 22.

Dr. Bartók György,
ev. ref. püspök.